

Vsaka neodgo- vornost ima ime in priimek

Za našo razpravo o odgovornosti so še zmeraj in zdaj morda še bolj aktualna Kardeljeva razmišljanja v Smereh razvoja. Naj izluščim predvsem misel, da je družbena nadstavba v celoti, posebno pa politični sistem, zdaj odločilno vprašanje nadaljnega uspešnega razvoja samoupravnega sistema, če hočemo utrjevati družbeno lastnino kot temelj samoupravnih odnosov. To pomeni, da se moramo demokratično organizirati za usklajevanje množice interesov, za reševanje nasprotij med njimi in za njihovo družbeno usmerjanje.

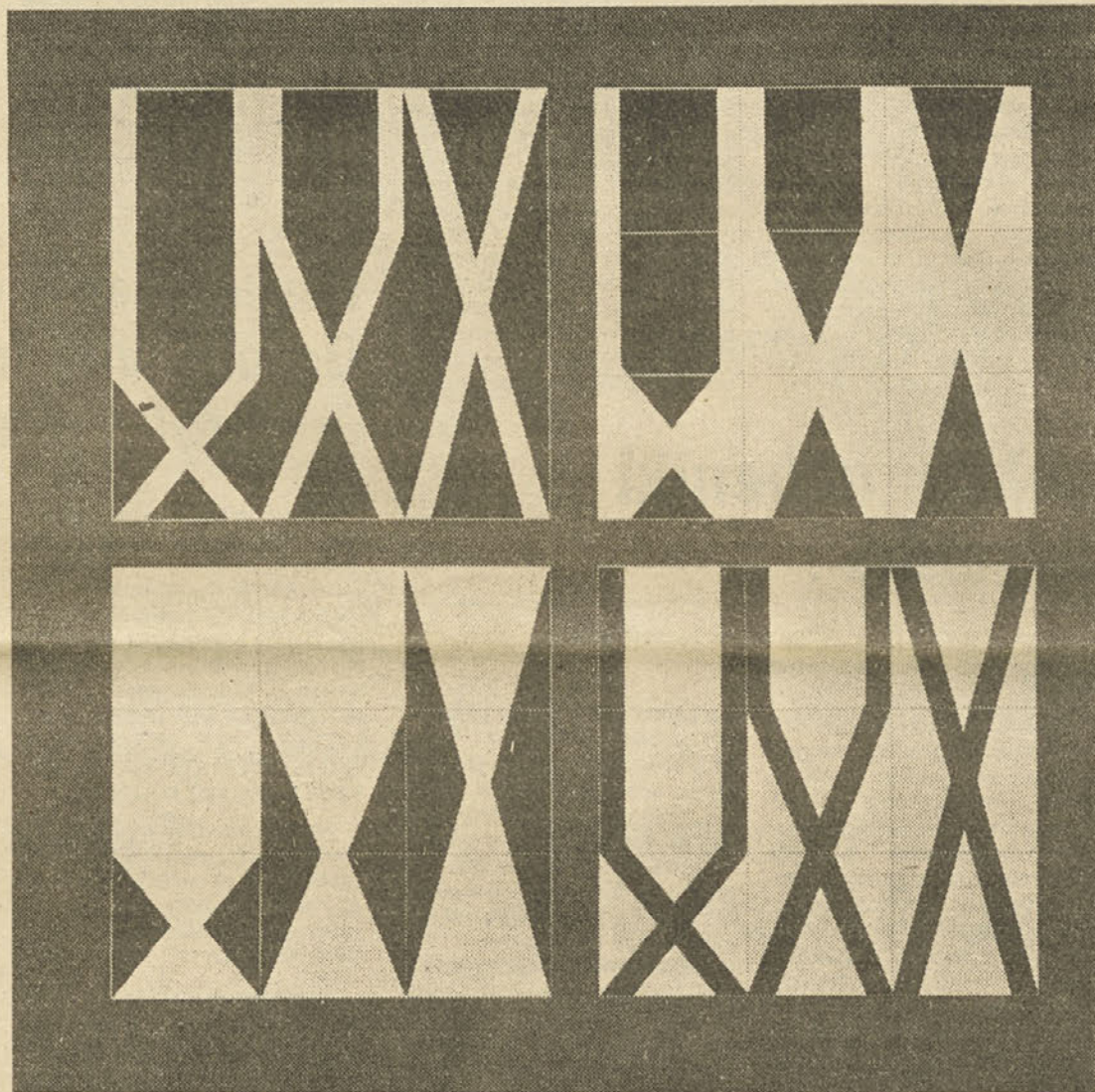
Ob tem želim opozoriti na vprašanje zamegljene odgovornosti, ko so delavci marsikje sicer formalno samoupravno organizirani in imajo formalno tudi vzvode za politično odločanje v svojih rokah, v resnici pa pogosto ne obvladujejo spontanosti pritiskov ostankov birokratskih in tehnokratskih monopolov, anarhoidnih pritiskov, ki jih prinašajo slabo delo, nedisciplin, nered ali neodgovornost, pa tudi svojih parcialnih interesov, ki jih porajajo razmere v njihovi organizaciji ali skupnosti. »Dokaj izrazita je tendenca, da se posameznik skriva za kolektivno odgovornostjo, za samoupravne organe, komiteje, posvetovanja, za razne resolucije...« (E. Kardelj). Zloraba je v tem primeru celo še večja, kajti zdaj obrambnih mehanizmov, ki jih je meščanska družba ustvarila proti zlorabam, proti napadom na interese vladajočega razreda, v naših razmerah ne more biti več, svojih pa še nismo razvili, ali pa jih — če smo jih že izoblikovali — nedostledno uporabljamo.

Nekateri poskušajo s primeri kršitev odgovornosti dokazovati, da samoupravljanje odpoveduje v najbolj občutljivi bitki prizadevanj za izboljšanje gospodarskih razmer in socialističnih samoupravnih odnosov. Če tega ne povedo odkrito, potem govorijo pač o tem, da se red in disciplina krhata, ker so naši predpisi premalo strogi, ker je država popustila, ker je šla partija v ilegalo itd. So pa tudi takšni, ki odkrito govorijo, da samoupravljanje ne daje ugodnih možnosti, da ni ustrezen okvir za odgovornost. »Zato pa je tako, ker v samoupravljanju lahko vsak dela, kar se mu ljubi,« pravijo včasih celo delavci. Drugi spet pravijo: »Naš človek, naš čas še ni zrel za samoupravljanje, to je pesem prihodnosti...« Pri tem iščejo vzrok v slabi vzgoji in premajhni izobrazbenosti, v prirojeni sebičnosti in podobnem.

Samo z abstraktnimi razpravami o odgovornosti bomo kaj malo dosegli. Biti moramo konkretni, kajti vsaka neodgovornost ima svoje ime in priimek.

FRANC ŠETINC
(Iz uvodnega referata na Zihlerovih dnevih)

prosvetni delavec



Piemonti Lorenzo (Italija): Matematični časi, 1980, barvni sitotisk — s 14. mednarodnega grafičnega bienala, ki je bil v Ljubljani od 12. avgusta do 15. septembra letos

Brez večjih zastojev

Srednje usmerjeno izobraževanje poteka v skladu s pričakovanji

V srednjih šolah je izobraževanje po novih programih steklo brez večjih težav. Po zaslugi načrtnega usmerjanja je vpis v prve letnike dokaj skladen z raspisanimi vpisnimi mesti. Pravočasno so bili pripravljene učbeniki, učitelji pa usposobljeni za izvajanje novih programov. Tudi šole so se zadovoljivo pripravile na nove naloge. V svojem ožjem, šolskem pomenu se je torej reforma začela v skladu s pričakovanji in bo vzgojno-izobraževalno delo, kot vse kaže, potekalo brez motenj, čeprav posebnih učilnic ne opremljamo po načrtu. Reforma se zatika drugje: izobraževanje postaja prepočasni sestavni del združenega dela, saj ga le-to še ne obravnava kot svojo in skupno odgovornost za izobraževanje strokovnih delavcev. Tudi izobraževanje ob delu in iz dela zato zaostaja za pričakovanji, priprave na proizvodno delo in delovno prakso učencev pa ponekod zamujajo.

Taka je, v skupnih besedah povedana, prva celotna ocena sedanjega trenutka reforme srednjega izobraževanja, zapisana v osnutku poročila, ki ga pripravlja Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo za Skupščino SR Slovenije, ki bo še letos obravnavala izvajanje

zakona o usmerjenem izobraževanju v šolskem letu 1981/82. Iz gradiva, ki je zajeto v poročilu, bomo izluščili tokrat nekaj podatkov o letošnjem vpisu in šolski mreži, ki bi utegnili zanimati širši krog bralcev.

Vpis v prve letnike

Vpis v prve letnike srednjih šol je bil končan, vsaj za mladino, 15. septembra. Na novo se je vpisalo 29.683 mladih, kar je nekaj manj, kot jih je bilo vpisanih v prve letnike prejšnja leta (1979/80 31.220, 1980/81 31.895). Letošnji obseg vpisa je bolj usklajen s številom učencev osmih razredov osnovnih šol (okoli 27.000). Temu številu moramo dodati ponavljalce lanskega prvega letnika (1148) in učence iz drugih republik (1519), ki jih je letos precej manj kot prejšnja leta.

V večini usmeritev je bil na koncu vpis skoraj povsem usklajen z raspisom, čeprav je bilo po prvih prijavah stanje manj zadovoljivo. Načrtovanega vpisa niso dosegli v gumarstvu (34%), rudarstvu (55%), geološki usmeritvi (52%), metalurgiji (69%), končnih dejavnostih v gradbeništvu (21%), gradbeni mehanizaciji (42%), dimnikarstvu

(0%) in pomorski usmeritvi (72%).

Zaradi primanjkljajev v teh usmeritvah tudi nismo dosegli zeželenega razmerja med proizvodnimi in neproizvodnimi storitvami (67:33), marveč smo se mu le približali (64:36). Tudi to je velik napredek, če primerjamo doseženo z lanskim razmerjem (58:42).

Za izobraževanje ob delu se je do 15. septembra prijavilo samo 1978 kandidatov, kar je komaj 50 odstotkov lanskega vpisa in le kakih 20 odstotkov letos raspisanih mest. Odmik od pričakovanj bo nedvomno spodbudil še več razprav, ki bodo osvetlile, koliko so za to krive razmere v organizacijah združenega dela, koliko pa druge okoliščine.

V prve letnike višjih in visokih šol se je vpisalo na novo 8236 rednih študentov, za izobraževanje ob delu pa 3088. Če dodamo temu številu ponavljalce, bo v prvih letnikih okoli 13.500 študentov, kar je nekaj manj kot prejšnja leta. Tudi tu je kritičen podatek o zmanjševanju izobraževanja ob delu, ker je v nasprotju s sprejetimi družbenimi stališči. Medtem ko je v šolskem letu 1978/79 delež študentov ob delu znašal še 40,4 odstotka, se

Nadaljevanje na 2. strani

Med drugim preberite

- ZA POSPEŠENO REFORMO VISOKEGA ŠOLSTVA, str. 2
- KAKŠNI UČBENIKI IN KOLIKO?, str. 2
- ČAS, KI ŽIVI, str. 3
- POVEZOVANJE IZOBRAŽEVANJA IN DELA, str. 4
- STARŠI PRIZADETIH OTROK BREZ USTREZNE POMOČI, str. 5
- ZAGOTOVIMO ENOTNE TEMELJE VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU, str. 6
- ŠPORT ZA VSAKOGAR, str. 9
- ODGOVORNOST UČITELJA OBRAMBE IN ZAŠČITE V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU, str. 11

Pozabljamo na najpomembnejše

Morda tudi v vzgoji in izobraževanju — tako kot v marsikaterih drugih dejavnostih — čedalje pogosteje pozabljamo na to, kar je pri tem najpomembnejše — na otroka, mladostnika, človeka. V skrbi za svoj predmet, za učno snov in uresničenje operativnih ciljev čedalje manj mislimo na učenčeve razvojne potrebe, na njegove težave in možnosti. Postajamo podobni specialistom, ki se ob bolniški postelji ukvarjajo le z boleznijo, za katere zdravljenje so se posebej strokovno usposobili, pozablajo pa na bolnika.

Ta misel, ki jo je v razpravi o vzgoji na Zihlerovih dnevih povedal te dni ugleden mariborski pedagog, sviri pred preveliko zaverovanostjo pedagoškega mišljenja in delovanja zgolj v zunanje učinke in pred enostransko usmerjenostjo učiteljevih prizadevanj zgolj v učno snov, mimo drugih, še pomembnejših nalog.

Ze več let zavzeto razpravljamo o tem, kaj vse bi se morali vključiti v osnovnošolske programe, manj pa se sprašujemo, kaj zmore otrok, ali ni morda preobremenjen, ali se morda ne vrača iz šole bolj utrujen kot delavec z dela. Raziskave so to domnevo že zdravljaj potrdile.

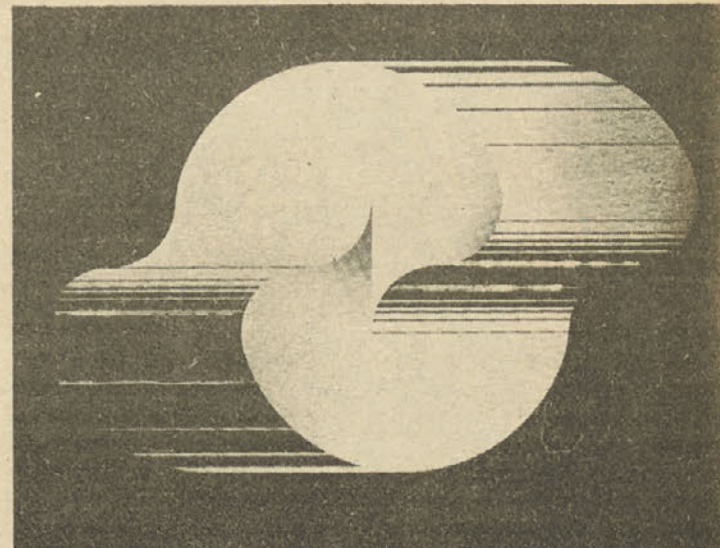
Učitelji opozarjajo, da smo pri pripravi učnih načrtov in učbenikov za srednje usmerjeno izobraževanje marsikdaj mislili predvsem na to, da bomo vanje prelili iz zakladnice človekovega znanja čim več. Le malokdaj smo se vprašali, koliko ta petnajstletnik sploh zmore, kakšna je njegova stvarna učna podlaga, kaj je za njegov vsestranski razvoj v teh letih najpomembnejše.

Nemara je postal ves današnji čas tak, da preveč pozabljamo na človeka; odtujenost človeku in njegovim globljim potrebam prehaja tudi v vzgojo in izobraževanje. Zdi se nam že staromodno, so povedali na že prej navedeni razpravi o vzgoji, govoriti o ljubezni do otroka, o skrbi za človeka. V samoupravnih sporazumih smo izmerili in overednotili vse, kar lahko vpliva na učno storilnost — nismo pa v njih našli prostora za ljubezen do otroka, ki zmore veliko več, kot je učitelj dolžan storiti.

In vendar je v vzgoji človek najpomembnejši, ljubezen do otroka pa nepogrešljiva. Če sežemo v spominih nazaj v svoja mlada leta, bomo odkrili, da so na nas najbolj vplivali tisti učitelji, ki so nas imeli radi. Iz ljubezni do otroka, iz skrbi za mladostnika ali odraslega človeka, ki se je vključil v izobraževanje, smo pripravljene storiti precej več, kot terjajo delovna obveznost in kot nam bodo priznali tisti, ki odmerjajo plačilo za naše delo.

Ali je vzgoja brez otroka, brez skrbne ljubezni in brez pristne človečnosti sploh še — vzgoja?

Takemu odnosu do človeka plačuje svoj davek tudi učitelj. Nalagajo mu zmeraj nove obveznosti, zasipajo ga z navodili in naročili, pri tem pa pozabljajo, da je tudi učitelj le človek, in da je tudi on lahko čez mero utrujen. Pozabljajo, da bi dodatnim nalogam morali dodati tudi vsaj nekaj tople človeške spodbude, za pošteno opravljeno delo pa zasluženo priznanje, če že moramo zmeraj varčevati pri denarni nagradi. In če ga misel na to, kako bo bolje speljal to ali ono učno uro, spremlja še ves prosti čas in svoje obveznosti pošteno opravlja, ne merimo mu dlakocepsko vsake minute delovne obveznosti in ne grozimo mu, da bo ostal med počitnicami brez polovice osebnega dohodka. Saj je tudi učitelj — človek!



Danilo Ječič (Jugoslavija): Sklop II, 1980, barvni sitotisk — z letošnjega grafičnega bienala

dogodki
novosti

Brez večjih zastojev

(Nadaljevanje s 1. strani)

je letos zmanjšal na komaj 27,3 odstotka. Tudi o tem bo bržkone še precej razprav.

Nova šolska mreža

Uvajanje srednjega usmerjenega izobraževanja je povezano tudi s preoblikovanjem mreže srednjih šol. O tem, koliko je vpis usklajen s prostorskimi zmogljivostmi srednjega šolstva, nam povedo podatki, po katerih je samo na ljubljanskem območju vpis bistveno presejal zmogljivosti šol. Če pa pogledamo stanje od blizu, so razmere od šole do šole dokaj različne. Ponekod poteka pouk lagodno v eni izmeni, posamezne šole nimajo niti izkoriščenih vseh prostorskih zmogljivosti; drugje poteka pouk celo v dveh izmenah in so morali iskati dodatne prostore v osnovnih šolah in domovih za učence.

Uvajanje novih programov se je prilagajalo dosedanjemu stanju, zato ponekod izvajata v istem mestu ali na ožjem območju dve šoli isti program.

Težišče srednjega izobraževanja ostaja tudi letos na programih srednjega izobraževanja, ki ustrezajo programom dosedanjih poklicnih, tehniških in drugih srednjih šol. V te programe se je vključilo kar 93 odstotkov vpisanih v prvi letnik. V skrajšane

programe se je torej vpisalo precej manj kandidatov, kot je bilo predvideno: 1208 mladih (razpisano število — 1837) in 576 odraslih (razpisanih mest — 2089). Vendar je tudi tak obseg vpisa kar trikrat večji, kot je bil vpis v dosedanje šole po zakonu o poklicnem izobraževanju, ki so predhodnice novih skrajšanih programov.

Mreža srednjega izobraževanja, ki nastaja, je precej razdrobljena, bolj kot smo pričakovali. Doslej prijavljenih zunanjih enot (dislociranih oddelkov) je kar 50. Na 46 mestih se izvaja program posamezne usmeritve v enem samem oddelku. V 11 srednjih šolah ni bilo dovolj prijav, da bi izobraževanje po nekaterih razpisanih programih sploh lahko organizirali in so zato učence preusmerili v druge programe.

Po drugi strani pa nastajajo velike srednje šole, ki izvajajo programe povsem različnih usmeritev. Precej je tudi pobud in predlogov za združevanje več različnih šol v velike enovite delovne organizacije, čeprav tako združevanje ni v skladu z načeli reforme.

Tako bodo tudi o novi mreži šol in njihovi samoupravni organiziranosti še razpravljali in kritično ocenili, kar smo dosegli in tu iskali boljše možnosti za nadaljnji razvoj srednjega usmerjenega izobraževanja. J. V.

Odgovor na napad na slovensko šolo

Tržaški učitelji so stavkali

V ponedeljek, 12. 10. 1981 se je v zgodnjih jutranjih urah bliskovito razširila novica o napadu na slovensko srednjo šolo »Srečko Kosovel« na Občinah. Neznanci so ponoči razbili okna v pritličju, kjer je zbornica. Vdrli so v notranjost, razmetali in raztrgali veliko pomembnih aktov in jih zažgali. Poškodovali so tudi pohištvo. Sindikat slovenske šole je v protest proti temu napadu, ki je eden od mnogih napadov na slovenske šole in ustanove, objavil, da bo 13. oktobra celodnevna stavka učnega in drugega osebja slovenskih šol vseh vrst in stopenj. V celodnevni stavki je sodelovalo 55 odstotkov šolskega osebja. Sindikat je tudi povabil učitelje na protestno manifestacijo, ki je bila istega dne v jutranjih urah na Opčinah. Manifestacije in spreveda po občinskih ulicah se je udeležilo zelo veliko učiteljev, profesorjev, ravnateljev in zlasti dijakov višjih srednjih šol. Razveseljivo je, da so se manifestacije udeležili tudi predstavniki italijanske srednje šole na Opčinah. Na dvorišču Pro-

svetnega doma so zbranim spreговорili ravnatelj srednje šole »Srečko Kosovel«, predstavnica združenja staršev te šole, predstavnik staršev osnovne šole »France Bevk« in tajnik Sindikata slovenske šole. Vsi govorniki so poudarjali, da je slovenska šola največja pridobitev slovenske manjšine v Italiji. Vsak napad na to šolo je napad na slovensko ljudstvo in na njegovo kulturo; zato bomo zmeraj branili slovensko šolo pred sovražniki, ki ji onemogočajo redno delovanje.

Na osnovni šoli »France Bevk« je nastal spor radi prostora. Slovenski otroci nimajo dovolj učilnic in morajo hoditi popoldne k pouku. Šolske oblasti nočejo ugoditi upravičenim zahtevam staršev in učiteljev. V govorih na manifestaciji so učitelji opozorili na številne probleme in poudarili željo, da bi jih čimprej rešili. Mogočna manifestacija je dokazala, da bo slovenska manjšina zmeraj branila to, kar ji je najdražje — slovensko šolo. MARKO PAULIN

Za pospešeno reformo visokega šolstva

Najprej uresničimo nove družbeno-gospodarske odnose

Letošnjega 14. oktobra je bila v Ljubljani problemska konferenca o nalogah komunistov pri uveljavljanju samoupravnih družbenogospodarskih odnosov v visokem šolstvu. Iz uvodnega referata dr. **Emila Rojca** objavljamo nekaj značilnih misli.

Med naloge in vprašanja, ki jih bo treba čimprej rešiti, izpopolniti in praktično uveljaviti s samoupravno in družbeno-politično dejavnostjo delavcev v visokem šolstvu in drugem družbenem delu, sodijo naslednja:

Uresničiti moramo družbeno vlogo visokošolske izobraževalne in raziskovalne dejavnosti glede na zdajšnje zahteve stabilizacije in srednjeročne ter dolgoročne naloge, načrtovane za razvoj naše republike.

Visokošolski delavci in delegati uporabniki v svetih organizacij združenega dela in v posebnih izobraževalnih skupnostih morajo začeti hitreje in pogumneje uresničevati zasnovo usmerjenega izobraževanja v visokošolskih organizacijah obeh slovenskih univerz, in sicer z reformiranjem programov, oblik in metod, organizacije in odnosov v visokoškolskem delu vsakega oddelka, katedre, višje šole, fakultete ali akademije.

Kakšni učbeniki in koliko?

Vsi predvideni učbeniki za srednje usmerjeno izobraževanje ne bodo izšli

Učbeniki, priročniki, delovni zvezki in drugo gradivo je nujno potrebno za uspešno in kakovostno uresničevanje novih vzgojno-izobraževalnih programov v srednjih šolah. Ob tem je treba poudariti, da moramo število učbenikov smotno načrtovati glede na materialne možnosti družbe v času, ko si prizadevamo za izboljšanje gospodarskih razmer.

Nehote se zamislimo nad odločitvijo uporabnikov in izvajalcev, ki so predvideli 344 učbenikov za drugo, tretje in četrto leto usmerjenega izobraževanja, za drugi letnik pa so glede na smeri načrtovali kar 130 učbenikov. Če ob tem dodamo, da se družbene možnosti za subvencije zmanjšujejo, da imajo tudi starši zmeraj manj denarja za nakup učbenikov in da na šolah še nimamo zelog učbenikov za srednje usmerjeno izobraževanje, ni težko razumeti priporočila sveta za vzgojo in izobraževanje pri RK SZDL, da je treba znova pregledati in načrtovati le najpotrebnejše gradivo. Število učbenikov naj se zmanjša, učence je treba navaditi, da bodo znali uporabljati raznovrstno literaturo, hkrati pa je treba izrabit učbenike, ki jih že imamo.

Zato bo Zavod SRS za šolstvo ob sodelovanju strokovnih svetov PIS in s komisijo za učbenike pri strokovnem svetu SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje kmalu pripravil predlog najnujnejšega programa učbenikov za strokovnoteoretične predmete za drugi, tretji in četrto letnik usmerjenega izobraževanja.

O »vročih« temi — učbenikih je zelo pozorno in kritično razpravljala tudi strokovni svet, ki je med drugim opozoril, da nastajajo težave pri pripravi učbenikov za slovenski jezik in za samoupravljanje s temelji marksizma za drugi letnik usmerjenega izobraževanja. Zato so člani strokovnega sveta sklenili, da pozovejo k sodelovanju tiste, ki so po svoji strokovnosti odgovorni in pristojni za to, da bosta učbenika pravočasno pripravljena.

Pri pripravljanju drugih učbenikov ni posebnih težav, le neka-

ter izmed teh nastajajo pozneje, kot je bilo predvideno. Zavod SRS za šolstvo ima pri pripravljanju učbenikov veliko težav, ker nima dovolj strokovnjakov, pa tudi zaradi preobremenjenosti tistih, ki delajo na tem področju. Kljub temu so za letošnje šolsko leto pravočasno pripravili učbenike za srednje šole.

Če pomislimo, kako zapletena in dolgotrajna je pot učbenika do učenca — od avtorjevega rokopisa, recenzentov, strokovnega sveta, do založbe in vse do tiskarne, in če ob tem upoštevamo dolgotrajen proces nastajanja, težave založb, pomanjkanje papirja in razmeroma majhne naklade, nam postanejo že skoraj astronomske cene učbenikov bolj razumljive. O tem, da bi dobili učbenike pravočasno in po zmerni ceni, so razpravljali tudi člani odbora podpisnikov družbenega dogovora za osnovnošolske učbenike (na seji letošnjega 22. oktobra). Sklenili so razširiti dogovor tudi za srednješolske učbenike. Člani odbora so izbrali tudi posebno delovno skupino, ki bo kmalu pripravila predlog za zmanjšanje števila učbenikov v srednjem usmerjenem izobraževanju.

In kakšen naj bi bil idealen učbenik? O tem imajo strokovnjaki zelo različne predstave, zato tudi nastajajo različni obsežni učbeniki. Vsak strokovnjak si po svoje prizadeva, da bi bil učbenik čim boljši, sodobnejši — tak, ki bi hkrati motiviral učenca za delo in za stroko v prihodnosti, drug strokovnjak pa upošteva dodatni pouk in pri tem pozabi na dogovorjeni obseg.

Kot olajševalno okoliščino naj navedemo, da doslej naše šolstvo nima izkušenj na področju usmerjenega izobraževanja in da bo treba sproti odpravljati napake. Vendar je veliko narejeno za uspešen začetek usmerjenega izobraževanja. Tako so menili člani strokovnega sveta SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje. Kakšen naj bi bil tisti pravi »učbenik prihodnosti«, pa bo zagotovo pokazala šele praksa na naših srednjih šolah.

TEA DOMINKO

vloge visokošolskih delavcev in študentov v njih z določili zakona o združenem delu, zakona o svobodni menjavi dela in z zakonom o usmerjenem izobraževanju.

Povsem stvarna je ocena, ki izvira tudi iz političnih analiz obeh naših univerzitetnih organizacij ZK, da se prava mobilizacija za reformo visokošolskega usmerjenega izobraževanja pravzaprav še ni začela. Dozdajšnje spremembe so samo delne, čeprav so nekatere izmed njih že tudi kakovostne. Marsikateri — čeprav je takih manj, kot v začetnih razpravah — še zmeraj ne razumejo bistva reforme in niso naklonjeni temeljitejšim spremembam, ki se kar precej razlikujejo od ustaljene prakse visokošolskega dela. Povezovanje znanja in preveč razdrobljenih programov, tesnejša povezava s praktičnim delom in višja raven prepletanja pedagoške in raziskovalne sestavine v procesu visokošolskega dela so

zahtevne, a neodložljive naloge izvajalcev, študentov in uporabnikov v reformi visokošolskih dejavnosti.

Posebno neugodno bilanco kažejo podatki o uveljavljanju izobraževanja iz dela ali ob delu. Komunisti v visokem šolstvu in v drugih delih združenega dela nismo storili dovolj, da bi kar najbolj uveljavili zahtevo preteklih partijskih kongresov glede izobraževanja iz dela ali ob delu, kot prevladujoče poti vključevanja v visokošolsko izobraževanje. Letos se je vpisala le desetina takih, ki se žele izobraževati na visokih šolah po tej poti, čeprav je očitno, naj bi predvsem delavci iz združenega dela usmerjali kandidate za visokošolski študij in da le oni lahko izrazijo svoje zahteve in pričakovanja glede študijskih programov ter kritične poglede na organizacijo, načine in metode dela v visokošolskih organizacijah združenega dela.

Posvetovanje ob 40-letnici Osvobodilne fronte in ljudske vstaje

Inštitut za zgodovino delavskega gibanja prireja skupaj s Filozofsko fakulteto — PZE za zgodovino in Zgodovinskim inštitutom pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v duhu 17. in 18. novembra 1981 znanstveno posvetovanje **NARODNA IN SOCIALNA POLITIKA V SLOVENSKI ZGODOVINI OB KONCU 19. STOLETJA DO DANES.**

Namen posvetovanja je v sintetični obliki predstaviti širši javnosti, zlasti pa učiteljem in raziskovalcem zgodovine razvoj omenjene problematike v zadnjem stoletju.

Jubilejna prireditev in znanstveno posvetovanje je prav tako pomembna oblika strokovnega izpolnjenega učiteljev zgodovine, ki najnovejše izsledke in raziskovanja prenašajo na mladi rod, da bo pravilno ocenil nacionalno in socialno problematiko v širšem slovenskem prostoru, zlasti pa v najnovejši slovenski in

jugoslovanski zgodovini. Gradivo z znanstvenega posvetovanja posega v problematiko NOB in povojnega obdobja, zajema pa tudi nacionalno problematiko zamejstva.

Objava referatov z znanstvenega posvetovanja Narodna in socialna politika v slovenski zgodovini ob koncu 19. stoletja do danes v PRISPEVKIH ZA ZGODOVINO DELAVSKEGA GIBANJA, Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani bo učiteljem zgodovine nujno strokovno dopolnilo, ki ga potrebujejo pri proučevanju in posredovanju najnovejše zgodovine.

Zavod SR Slovenije za šolstvo je poslal vsem srednjim in osnovnim šolam obvestilo o posvetovanju in priporočil vsem učiteljem zgodovine, da se ga udeležijo, je obenem to tudi osrednja proslava ob praznovanju 40-letnice Osvobodilne fronte in ljudske vstaje.

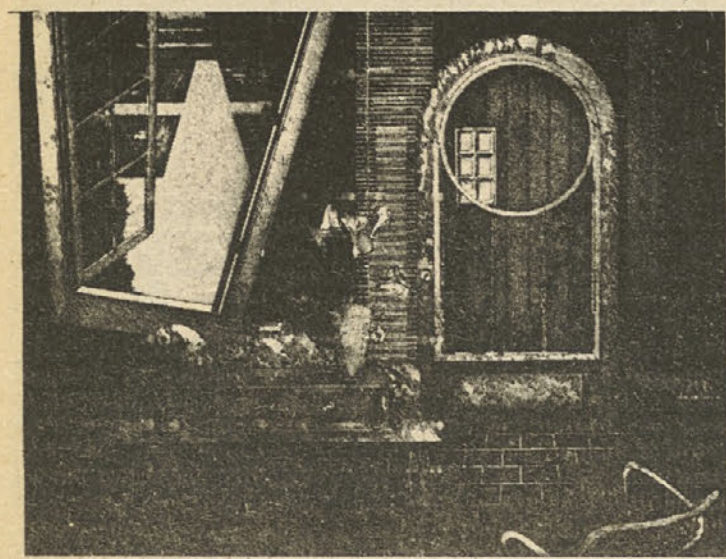
PRVENKA TURK

Poglobljeno strokovno delo

Na svoji nedavni seji je strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje pod vodstvom Staneta Kranjca kritično ocenil svoje dosedanje delo v enoletnem obdobju. V tem času je strokovni svet opravil veliko nalog, lahko bi rekli kar največ glede na sedanje možnosti. Še ne povsem uresničene naloge in nove, strokovno še bolj zahtevne bo moral uresničiti prihodnje leto. Pripravljen je osnutek programa dela strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje za šolsko leto 1981/82, ki so ga člani dopolnili v živahni in kritični razpravi. Ustrezno pozornost so namenili aktualnim prednostnim nalogam, poskusili so skrajšati preobsežne ali združiti nekatere naloge in natančno opredeliti, kdo bo to delo opravil. Člani strokovnega sveta so podprli zahtevo po okrepitevi strokovne službe Zavoda SRS za šolstvo, saj je delo strokovnega sveta odvisno prav od strokovnih delavcev zavoda. Osnutek temelji na nalogah, opredeljenih z zakoni, in ciljih reforme vzgoje in izobraževanja, upoštevana pa so tudi številne strokovne rešitve, ki jih terja ta nadaljnji razvoj in kakovost strokovnega dela. Program dela zajema splošna vpra-

šanja razvoja vzgoje in izobraževanja v Sloveniji in Jugoslaviji, področje vzgoje in varstva predšolskih otrok, osnovno šolo, srednje usmerjeno izobraževanje ter višje in visoko izobraževanje. V prihodnjem obdobju bodo torej v ospredju strokovno-pedagoška vprašanja. »Obseg nalog ni zahteven, zahteven pa je glede na vsebino, ki bo terjala poglobljeno strokovno delo.« je poudaril predsednik strokovnega sveta Stane Kranjec.

Razpravljavci so ocenili, da je moral strokovni svet doslej večkrat sprejeti številne sklepe in stališča izredno naglo zaradi nenehne časovne stiske. Velikokrat bi potrebovali več časa za premislek, razčlemba in za spremljanje tega, kako se uresničujejo nekatere naloge — vse to pa bi morali tudi oceniti. Razpravljavci so med drugim odločno zahtevali, da mora biti gradivo, predlagano strokovnemu svetu, ustrezno strokovno pripravljeno, da bo delo strokovnega sveta nemoteno potekalo. Nenehno so ponavljali tudi tole misel: Ne kopicimo sklepov, zaostriamo našo družbeno in strokovno odgovornost. T. D.



Autry Carolyn (ZDA) z grafičnega bienala

Čas, ki živi

Prvi plenum partizanskih učiteljev Primorske

V Ajdovščini je bil 17. oktobra 1981 prvi plenum partizanskih učiteljev Primorske. Zbrali so se, na stotine jih je bilo, v dvorani, kjer je tiste prve, nepozabne dni svobode zasedala prva slovenska vlada. Čeprav je od tedaj minilo že precej desetletij in se je življenjska pot večine nekdanjih partizanskih učiteljev prevesila v leta zaslužnega počitka, je na plenumu zavel spet nekdanji veter in so oživeli spomini na tisti čas, ki še živi ne le v duhu partizanskih učiteljev, ampak tudi v sodovih osvobodilnega boja ter prizadevanj, ki so jih prispevali partizanski učitelji.

Morda nam je s te velike časovne razdalje že malo težko ziveti se v to, kaj je pomenila primorskemu ljudstvu po dolгих letih zatiranja in raznarodovanja slovenska šola. Kdor je doumel in doživel njeno zgodovinsko vlogo, mora soglašati z mislijo, ki jo je pred časom izrekel Mitja Ribičič: »Vse moramo storiti, da bi ohranili izvirno, čudovito podobo slovenskega partizanskega šolstva, še posebej na tistem delu slovenske zemlje, ki je toliko let trpela pod tujevo peto in fašističnim raznarodovalnim pritiskom.«

Morda nam tisti čas, povezanost partizanskega šolstva z bojem za svobodo in duha, ki ga je usmerjal, še najbolj izvirno približajo besede, ki jih je v odprtem pismu slovenskim učiteljem na Primorskem zapisal januarja 1944 France Bevk, takratni predsednik pokrajinskega odbora OF za Primorsko Slovenijo in član predsedstva AVNOJ:

»Ko so bili po kapitulaciji Italije osvobodjeni celi predeli našega ozemlja, se je v deželi začela graditi naša narodna oblast. Po naši pobudi so se po vaseh naše dežele začele odpirati slovenske šole v nepričakovano visokem številu. Tako se po dvajsetih letih zopet polagajo temelji novega slovenskega šolstva na Primorskem.

Naši učitelji iz prve svetovne vojne lahko s ponosom gledajo

Leta, ki ne smejo v pozabo

Uvodna beseda Vide Blažko

Pred osmimi leti je bilo v Novi Gorici prvo in doslej edino srečanje partizanskih učiteljev Primorske v svobodi. Takrat, leta 1973, so prišli učitelji iz vseh krajev Slovenije in tudi od drugod, kamor jih je pač po vojni zasnela življenjska pot. Bili so srečni, ker so se srečali po 28 letih in v tolikšnem številu.

In danes, ko se tisti čas tako nezadržno odmika in postaja skorajda legenda, so partizanski učitelji, takratni učenci, starši, številni aktivisti OF, ki so pod vodstvom KP tako zavzeto pomagali pri organizaciji šolstva, še bolj prepričani, da to svetlo poglavje narodnoosvobodilnega boja ne sme v pozabo.

Partizansko šolstvo in takratni učitelji naj bodo, bolj kot doslej, novim rodovom šolnikov, ki jim je zaupano tako pomembno poslanstvo, kot je vzgoja in izobraževanje mladine, posnemanja vreden zgled junaštva, požrtvovalnosti, iznajdljivosti, ljubezni do poklica in do domovine.

Zagrešili bi nepopravljivo napako pred zgodovino, če bi ostal neporavnani tudi dolg do tistih 30 partizanskih učiteljev, ki so sredi dela in boja darovali svoja življenja. Po še nepopolnih podatkih je v šolskem letu 1944-45 poučevalo v 340 šolah na Primorskem, v Slovenski Istri, v Slovenski Benečiji in tudi v krajih, ki žal kljub našemu prizadevanju niso pripadli Jugoslaviji, nad 500 učiteljev, nad 16.000 pa je bilo učencev. Te številke povedo, kako veliko in pomembno vlogo je odigralo partizansko šolstvo na Primorskem.

Spomin na šolstvo, dragocene izkušnje in zamisli partizanskih učiteljev ter velike pridobitve naše revolucije morajo živeti

na svoje delo v preteklosti. Bili so povečini poborniki naprednih idej, vcepjali so naši mladini živo narodno zavest in ljubezen do materinega jezika. Da smo Primorci tudi v najtežjih dneh zatiranja ohranili živo vero v zopetno narodno vstajenje, je v veliki meri njihova zasluga. Mnogi izmed njih so v naših vrstah in prenekateri je dal svoje življenje za narodno svobodo. Ti učitelji



Ciril Zlobec med slavnostnim govorom

so razumeli, da niso samo abecedarji, ampak da imajo tudi druge pomembne naloge in dolžnosti do svojega naroda.

Glejte, da boste budno ohranili to sveto tradicijo našega učiteljstva iz preteklosti! Med vami je veliko takih, ki ste se šolali po italijanskih učiteljskih ali pa kot pomožne moči sploh nimate pedagoške izobrazbe, bolj ali manj vam torej primanjkuje stanovske usposobljenosti. To nič ne de; kdor čuti poklic za vzgojitelja, bo s časom lahko pridobil pomankljivo znanje. Toda eno mora imeti že danes vsak učitelj in vsaka učiteljica: jasen pogled na narodove težnje, živo ljubezen do domovine in čut požrtvovalnosti. V dneh, ko je ves narod v neizprosni boju za svoj obstanek, mora biti tudi vsak učitelj

borec, vsaka učiteljica borka. Izobrazbi, ki jo je mladina potrebna, morate vdahniti dušo, duša pa je boj za narodno svobodo in socialno pravičnost, brez katerih ni srečne bodočnosti.«

Spomin na tiste čase, na velike vzore in dejanja, je še danes vir navdiha, ustvarjalnega razmišljanja in poleta. Vse to smo čutili tudi v izbrani in doživetni besedi slavnostnih govornikov — v uvodnem pozdravu predsednice pripravljalnega odbora, Vide Blažko, v pozdravni besedi Mitje Ribičiča, v govoru Cirila Zlobca, ki je bil tudi sam v vrstah primorskih partizanskih učiteljev. Njihove misli objavljamo v delno skrajšanem besedilu.

JOŽE VALENTINČIČ

Da bi se nikdar ne vrnili tisti črni časi

Pozdravna beseda Mitje Ribičiča

Moja pozdravna beseda bo kratka, kajti namen 1. plenuma partizanskih učiteljev je predvsem v tem, da sami spregovorite o šolstvu med narodnoosvobodilnim bojem, da se dogovorite, kako bi to veliko in pogumno dejanje slovenskega učiteljstva postalo enakopravno poglavje in pomemben del zgodovine slovenskega naroda v času njegove najtežje preizkušnje, v njegovem boju za obstoj in svetlo socialistično perspektivo. Naj rečem takoj, da v socialistični zvezi delovnega ljudstva pozdravljamo in podpiramo zamisel občasnih plenumov partizanskih učiteljev ne samo na Primorskem, ampak tudi v drugih delih takratne okupirane, razkosane domovine. Podpiramo, ne samo zaradi našega spoštljivega odnosa do svetlega izročila Osvobodilne fronte, ki je kot vseljudsko gibanje slovenskih množic tudi predhodnica naše današnje socialistične zveze, podpiramo predvsem zato, ker je prenašanje tega izročila na mlade rodove in na naše sedanje šolstvo izredno pomembno. Kakor takrat v boju proti staremu, se moramo tudi danes v boju za novo nasloniti na svoje sile; če hočemo vzdržati v nemirnem in negotovnem času, ki ni naklonjen ne sreči človeka, ne svobodi mladih narodov, moramo biti sposobni razviti vse umske in fizične moči slovenskega naroda. Če smo to zmogli v krutih razmerah fašističnega terorja in strahotne vojne, bomo tudi velike smotre socialistične preobrazbe današnjega šolstva in današnje slovenske družbe uresničili z enako verno in enakim poletom. Takrat ste vi učitelji — je zapisal France Bevk, razumeli, da niste samo abecedarji, da imate tudi druge važne naloge in

dolžnosti do svojega naroda. V imenu Osvobodilne fronte vam je takrat naročil, da morate izobrazbi vdahniti dušo, duša pa je boj za narodno svobodo in socialno pravičnost, brez katere ni srečne bodočnosti. Če vam danes v imenu socialistične zveze naročamo isto, delamo to zato, ker tudi danes živimo in delamo v času velike preizkušnje, ko moramo biti sposobni uresničevati in razvijati naprej moralne in etične smotre socialistične graditve.

Na stotine novih in lepih šol je zrastle v zadnjih letih po vsej naši socialistični republiki Sloveniji. Vdahniti moramo tem šolam dušo, da bodo postale pomembna središča družbenega, gospodarskega in kulturnega napredka, kovačnica novih rodov, svobodnih in srečnih samoupravljajcev.

Tovarišice in tovariši! Tito je v mednarodnem letu otroka dejal, da pomeni odnos do otrok tudi odnos do prihodnosti človeštva in da je vsakemu človeku potrebno, da ima kot otrok svoje otroštvo. Razmišljal sem ob teh Titovih besedah pa o vzgledih zgodovinskega izročila Osvobodilne fronte in vstaje slovenskega naroda, kako se je v odnosu do otroka in njegovega srečnega otroštva izražala vsa veličina in moralna moč našega neponovljivega, vseljudskega gibanja, kako globoko humani so bili programski smotri in načrti za prihodnost, nastajajoči v predahu bojev in v zaledju sovražnikovih ofenziv. Ali je še kje bil kak parlament na svetu, ki bi se sestal na kočku svobodne zemlje, sredi partizanskega boja in zapisal v svoje ustavne listine, da so otrokom potrebne igre kot kruh, naj bodo učenci subjekti svoje vzgoje in izobrazbe, da

mora po svobodi biti naša skrb za otroke načrtna, da je treba ustanoviti čimprej psihološki in pedagoški inštitut.

Čudoviti zgodbi o porodnišnici v kočevskem pragozdu tudi ni moč najti primerjave. Ali pa organizaciji varstva za ilegalčke v okupirani Ljubljani. Prav tako mislim, da sijajna organizacija partizanskega šolstva posebej po vsej sončni Primorski pomeni silni vzpon osvobodilnega boja in žrtvovanja slovenskih ljudi.

Moja učiteljica Mara Samsova je takrat napisala, da se je po petindvajset let dolgi, trajajoči noči, ki je objemala Primorsko, začelo svetlikati rosno, mlado jutro, ki prinaša s seboj krasen, sončen dan.

In kakšen je bil odnos fašizma do otrok, kakšen je bil odnos do otrok teh sil mraka in zla, ki so pisale najbolj temne strani zgodovine človeštva. Kakšne strahote in ponižanja so doživljali najmlajši v tem času! Mislim, da ni treba tu, v tej dvorani, pred vami obnavljati vsega tistega, kar se je dogajalo na primorskih tleh skozi dve desetletji: ponujevanje, sejanje nacionalne mržnje, verske mržnje, šovinizma, sovraštva med narodi. Ni šlo samo za to, šlo je tudi za uničevanje otrok. V Jugoslaviji je bilo okrog 300 tisoč otrok žrtev fašističnega divjanja. Organizirana so bila posebna taborišča za matere z otroki, v katerih so uničevali in pobijali židovske in srbske družine še posebej. Ustaši so opravljali svoje prekrščevalske pokole pred očmi otrok. Nacisti so ubijali umsko in telesno manj razvite otroke. Sam sem v partizanih doživel strahotni prizor, ko so SS-ovski vojaki pred seboj in pred našimi enotami potiskali male šolske otroke. Ukradeni otroci pa so verjetno najbolj grozljiv dokaz protičloveške narave fašizma, tega raka človeške družbe.

Ni duhovnih obzorij brez vzgoje, znanja in kulture

Iz govora Cirila Zlobca

Letošnji zbor hoče biti plenumsko srečanje, prvi pred osmimi leti je bil samo srečanje: zbor preživelih in še živih, ki so poskušali tudi že s tresočo se roko obrisati prah s tistih nekaj kamenčkov, ki so njihova podoba v velikem mozaiku našega narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Že plenumska oznaka današnjega zbora pa nas obvezuje na kaj več kot samo na to, da smo bili in da počasi odhajamo. Vodilo plenuma ne sme biti nostalgija. Omogočiti mora preskok posameznikovega in skupinskega spomina v zgodovinski spomin: to, kar so še zmerom predvsem spomini, občutja, tudi bridka razočaranja, nepovezana pričevanja, zgodovinsko še ne dovolj ovrednotena kronika, naj dobi svoje mesto tam, kjer nastaja in se ohranja celotnost naše nacionalne in družbene podobe. Ne gre za prevlečevanje, toda šestindvajset let po osvoboditvi je nedvomno čas, ko ne bi smeli več dopustiti, da bi neko poglavje iz naše preteklosti, neka realnost vojne in revolucijskega časa počivalo na vse šibkejših rameh spomina.

Naša dolžnost je, da z vsem, kar smo storili, utrdimo zavest in vednost o partizanski šoli, o partizanskem učiteljevanju na Primorskem, čeprav bomo tudi v tistem, kar smo najbolj intimnega naredili, kot posamezniki, kot konkretna, nezamenljiva človeška življenja bledeli in zbledeli, oddajali svetlobo sebe za svetlost stvari, ki je bila naša stvar. Mnogih se namreč loteva malodušje prav ob tem železnem zakonu časa, ko se nekdanja individualnost izgublja v sedanji splošnosti. Ta muka ni od danes. Mi jo ob-

dogodki
novosti



Mitja Ribičič med udeleženci plenuma

Glejte, tudi zato, da se k nam nikdar več ne bi vrnili tisti črni časi in črni ljudje tistih časov, tudi zato moramo danes zapisati in povedati tudi najdrobnejše odtenke in človeške detaje partizanskega šolstva. Zato tudi zasluži junaštvo partizanskega učiteljstva prav na tleh svobodne Primorske svoj osrednji spomenik. Morda bi to lahko bil lik učitelje Brede, ki je vdahnila svojim učencem toliko ljubezni in borbenega duha, da so plaho sklonili glave in pisali, ko je Brede zamenjal drug učitelj. Pouk se je nadaljeval tam, kjer je pred dnevi prenehal, kakor da se ni nič spremenilo. Vendar je bilo drugače, to so čutili vsi. Učiteljice Brede ni bilo. Ob spominu nanjo jih je drobno, drobno skelilo v srcu.

V takem partizanskem, intimnem ozračju želimo, da bi potekal tudi vaš plenum in želim vam v tem lepem zgodovinskem poslanstvu veliko uspehov.

Ni duhovnih obzorij brez vzgoje, znanja in kulture

Iz govora Cirila Zlobca

Letošnji zbor hoče biti plenumsko srečanje, prvi pred osmimi leti je bil samo srečanje: zbor preživelih in še živih, ki so poskušali tudi že s tresočo se roko obrisati prah s tistih nekaj kamenčkov, ki so njihova podoba v velikem mozaiku našega narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Že plenumska oznaka današnjega zbora pa nas obvezuje na kaj več kot samo na to, da smo bili in da počasi odhajamo. Vodilo plenuma ne sme biti nostalgija. Omogočiti mora preskok posameznikovega in skupinskega spomina v zgodovinski spomin: to, kar so še zmerom predvsem spomini, občutja, tudi bridka razočaranja, nepovezana pričevanja, zgodovinsko še ne dovolj ovrednotena kronika, naj dobi svoje mesto tam, kjer nastaja in se ohranja celotnost naše nacionalne in družbene podobe. Ne gre za prevlečevanje, toda šestindvajset let po osvoboditvi je nedvomno čas, ko ne bi smeli več dopustiti, da bi neko poglavje iz naše preteklosti, neka realnost vojne in revolucijskega časa počivalo na vse šibkejših rameh spomina.

Naša dolžnost je, da z vsem, kar smo storili, utrdimo zavest in vednost o partizanski šoli, o partizanskem učiteljevanju na Primorskem, čeprav bomo tudi v tistem, kar smo najbolj intimnega naredili, kot posamezniki, kot konkretna, nezamenljiva človeška življenja bledeli in zbledeli, oddajali svetlobo sebe za svetlost stvari, ki je bila naša stvar. Mnogih se namreč loteva malodušje prav ob tem železnem zakonu časa, ko se nekdanja individualnost izgublja v sedanji splošnosti. Ta muka ni od danes. Mi jo ob-

GIBANJE, VZNIKLO IZ LJUDS "VA

Na Primorskem se je partizansko šolstvo mars, kaj in marsikje ravnalo po zakonih partizanskega gibanja, celotno, rečemo lahko celo, da je tudi samo bilo pravo pravo gibanje z lastno idejo, ki ga je nosila, usmerjala in ki ga tudi ne tako maloštevilne žrtve niso mogle zavreti, ko se je že takoj na začetku pokazalo kot realna možnost tedanjega razmerja ali medvojskujočimi se silami na tem ozemlju.

Nadaljevanje na 4. strani

dogodki
novosti

Delavske univerze — žarišče nenehnega izobraževanja

V predzadnji številki našega glasila smo objavili stališča predsedstva republiške konference SZDL o nadaljnjem razvoju delavskih univerz v Sloveniji. Da bi bralce bolj seznanili s težavami, prizadevanji in pričakovanji teh izobraževalnih organizacij, smo zaprosili sekretarja Zveze delavskih univerz Slovenije **Vladimirja Tkalc**, naj nam odgovori na nekaj vprašanj.

O Zakaj ponovna opredelitev vloge delavskih univerz v usmerjenem izobraževanju? Ali se pojavljajo tudi nesporejliivi pogledi?

V reformo vzgoje in izobraževanja v Sloveniji sodi tudi ponovna opredelitev in preusmeritev delavskih univerz k nalogam, za katere so bile ustanovljene pred nekaj več kot dvajsetimi leti. Njihovo vlogo in položaj v sistemu smo na novo sicer opredelili v zakonu o usmerjenem izobraževanju in v drugih zakonih na področju vzgoje in izobraževanja; to pa ne pomeni, da se ta vloga in položaj tudi zmeraj in povsod uresničujeta. Delavske univerze kot vzgojno-izobraževalne organizacije za odrasle niso same sebi namen, zato se je o uresničitvi njihove vloge in njihovem položaju treba dogovarjati v pristojnih delegatskih skupščinah, ugotoviti najnujnejše potrebe, ki naj jih delavske univerze zadovoljujejo in najti kar najbolj učinkovite, vendar stvarne možnosti za uresničevanje te naloge. Delavske univerze je torej treba obravnavati kot enakopraven del vzgojno-izobraževalnega sistema in kot dejavnik, ki lahko tudi v prihodnje smotrno in učinkovito pripomore k višji stopnji znanja, potrebne za delo, k družbeno-politični in samoupravni zavestnosti in splošni kulturni razgledanosti delovnega človeka in občana. Ni pa sprejemljivo mnenje, češ da delavske univerze v usmerjenem izobraževanju v resnici nimajo kaj početi, ker bodo vsem potrebam po izobraževanju zadostile šole usmerjenega izobraževanja. Čeprav poredko, pa se tako stališče vendarle pojavlja in je podlaga za razprave o ukinitvi delavskih univerz ali pa postane utemeljitev za združitve nalog delavske univerze v kakem šolskem središču, splošnem kulturnem središču ali drugi obliki združevanja vzgojno-izobraževalnih in kulturnih organizacij v slovenskih občinah.

O Kakšne težave imajo delavske univerze ob prehodu v usmerjeno izobraževanje?

Težav je veliko in jih je težko premagovati, ker nastajajo hkrati z gospodarskimi težavami in z vprašanji, kako zagotoviti denar za družbene dejavnosti. Delavske univerze je zelo prizadelo hitro zmanjševanje obsega izobraževanja, ki so ga izvajale doslej v sodelovanju s šolami. S tem se jim je zmanjšal dohodek od šolnin, ki je bil podlaga za financiranje celotne dejavnosti delavskih univerz. Drugih programov delavskih univerz v večini občin doslej niso financirali s svobodno menjavo dela v samoupravnih interesnih skupnostih. Zaradi omejenih sredstev jih tudi niso uvrstili v srednjeročne načrte. Obsega programov, ki bi jih lahko financirali v tako imenovani neposredni svobodni menjavi dela, pa tudi ni mogoče kar povečati, če je povpraševanje po teh oblikah izobraževanja v združenem delu manjše in če mora delavska univerza z dohodkom teh izobraževalnih oblik zagotoviti denar za svoje delovanje. Problem je predvsem v tem, da smo se premišljeno odločili preusmeriti delavske univerze k novim nalogam, zapisanim v zakonu, le malo kje v občinah pa smo z družbe-

nim vplivom zagotovili možnost za to.

O Kaj bi bilo nujno storiti, da bi delavske univerze uspešno delale in se razvijale?

Uporabniki in izvajalci v občinskih izobraževalnih pa tudi drugih samoupravnih interesnih skupnostih bi se morali dogovoriti, katere so dolgoročne potrebe po izobraževanju, ki naj ga v nekem stalnem obsegu izvaja delavska univerza. Da bo lahko to delo opravila, ji je treba zagotoviti vsaj temeljne možnosti: prostorske, gmotne in kadrovske. Prav gotovo pa je v vsaki družbeno-politični skupnosti potrebno zlasti izobraževanje za samoupravljanje in družbeno-politično delovanje, za ljudsko obrambo in družbeno samozavest ter splošno kulturno izobraževanje. Ni si mogoče zamisliti samoupravne skupnosti, v katerih teh izobraževalnih potreb ne bi imeli, čeprav jih večkrat ne ugotavljajo, še najmanj pa skrbitelj, da bi jim zadostili. Res je tudi, da se prav na področju izobraževanja za samoupravljanje in družbeno-politično delo pojavljajo različni izvajalci, med njimi predvsem družbeno-politične organizacije. Posledica tega je, da ni sistema družbeno-političnega izobraževanja, da vsak izvajalec uresničuje svoje programe, ki pa niso usklajeni z drugimi. O teh programih se ne dogovarjajo, zato se le-ti ne dopolnjujejo, pri njihovem uresničevanju pa ne upoštevajo andragoških načel. Družbeni denar je mogoče uporabljati smotrno le tedaj, če je sistem družbeno-političnega izobraževanja enoten, pomaga naj pri nadaljnjem razvoju samoupravljanja, uresničuje pa naj ga čim bolj strokovno usposobljena organizacija — delavska univerza.

O Kaj si delavske univerze obetajo od stališč predsedstva RK SZDL o nadaljnjem razvoju delavskih univerz v Sloveniji?

Stališča predsedstva RK SZDL kažejo politično odgovornost SZDL do obravnave tako pomembnega vprašanja, kot je izobraževanje odraslih za delo, samoupravljanje in njihov osebnostni in kulturni razvoj. Spodbuditi morajo odgovornost družbeno-političnih delavcev in delegatov, da namenijo temu vprašanju več pozornosti in si prizadevajo, da bi ga uredili v praksi, kjer seveda ne morejo mimo usode delavskih univerz. Odločiti se je treba, ali bomo to vzgojno-izobraževalno organizacijo po zakonu o usmerjenem izobraževanju in glede na številna družbeno-politična stališča razvijali in jo kot enakopraven subjekt vključili v sistem in načrtovanje usmerjenega izobraževanja ter za njeno delovanje s svobodno menjavo ustvarjali tudi temeljne možnosti ali pa bomo še naprej delali vsak po svoje, drobili moči in denar, delavske univerze pa prepustili njeni usodi — da naj životari ali propade brez družbenih usmeritev, brez ustreznih delavcev in denarja in se znajde na tržišču kot ve in zna. Stališča predsedstva RK SZDL o nadaljnjem razvoju jasno povedo, da želijo spodbuditi najodgovornejše družbene dejavnike k urejanju vprašanj, ki se porajajo v zvezi z delavskimi univerzami.

Povezovanje izobraževanja in dela

Kako je s pripravo proizvodnega dela, delovne prakse in novih učbenikov?

Proizvodno delo in delovna praksa sta bistveni sestavini proizvodno-tehničnega področja v skupni vzgojno-izobraževalni osnovi, pomemben del srednjega usmerjenega izobraževanja, za šole in delovne organizacije pa tudi novost, ki jo je treba načrtno uvajati. Pripravi na proizvodno delo in delovno prakso je bila namenjena tudi širša razprava na svetu za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu Republiške konference SZDL dne 14. 10. 1981. Na njej so pregledali in ocenili, kako potekajo priprave in kaj bo treba v prihodnjih mesecih storiti, da bosta proizvodno delo in delovna praksa potekali v skladu s pričakovanji. V drugem polletju se bo v ti novi obliki dela vključilo namreč skoraj 30.000 učencev prvega letnika.

V nekaterih panogah in dejavnostih so se pripravili na uvajanje proizvodnega dela in delovne prakse lotili z vso odgovornostjo, usposobili potrebne inštruktorje, zbrali potrebne delovne organizacije in v njih našli dovolj del in nalog, ki jih bodo zaupali srednješolcem, ter se dogovorili o vseh drugih vprašanjih. V drugih panogah in na posameznih območjih pa priprave zaostajajo.

Kar neverjetno se sliši, da so tudi delovne organizacije, ki se otepajo mladim ali pa so pripravljene sprejeti samo svoje štipendiste. Kot bi po vseh teh letih priprav na reformo še ne bile dojele, da je izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev tudi njihova skrb in ne samo naloga šole. Kot bi družbena sredstva, s katerimi upravljajo, imeli za svoja, pa prihajajo zato do samovoljnega sklepa: »svoje« bomo vzeli na prakso, »drugi« pa nas ne zanimajo. Po tej logiki bi ostali zunaj proizvodnega dela in delovne prakse vsi učenci neproizvodnih usmeritev, ki so se usmerili v družboslovne, pedagoške in druge poklice in jih zato proizvodnja ne štipendira.



V šoli za delegate si delegati vestno beležijo informacije, ki so tako zelo koristne pri delu delegacij

Kaže, da se mnoge organizacije združenega dela prepočasno prilagajajo reformnim zahtevam in da jim s sedanjimi kadrovske in izobraževalnimi službami niso kos. Povsem drugače pa je v OZD, ki so že doslej pomogle poklicno izobraževanje mladih tudi kot svojo obveznost in sodelovale pri njihovem usposabljanju. Tu ni težav, še celo preveč hočejo iti ponekod nasproti učencem in jim celo prilagoditi delovni proces, čeprav učni načrti tega ne zahtevajo. Nekateri večje OZD pomagajo srednjim šolam že med šolskim letom z laboratoriji in delavnici. Zgledi, ki zaslužijo posnemanje in pohvalo!

Nejasnosti in nesporazumi

V razpravi o proizvodnem delu in delovni praksi se kažejo nekatere nejasnosti, po katerih lahko sklepamo, da z razumevanjem tega usposabljanja in strokovno pripravo nanj ni vse tako kot bi moralo biti.

Učenci proizvodnih in storitvenih usmeritev se morajo vključiti v proizvodno delo in delovno prakso v svoji usmeritvi, panogi ali dejavnosti, saj je delo hkrati tudi oblika njihovega poklicnega usposabljanja. Učenci neproizvodnih usmeritev gredo v prvem letniku tudi v proizvodno delo in to v OZD materialne

proizvodnje, da se srečajo z njo, s sodobno tehnologijo in proizvodnim delom. Za te učence so druga možnost tudi mladinske delovne brigade, saj bodo tudi tu lahko uresničili glavne smotre proizvodnega dela in delovne prakse. Učencem proizvodnih usmeritev pa mladinske delovne brigade na morejo nadomestiti proizvodnega dela in delovne prakse kot sestavine poklicnega usposabljanja — so pa seveda pomembna dodatna oblika delovne in vsestranske vzgoje.

V drugem letniku bodo šli vsi učenci na proizvodno delo in delovno prakso v svojo usmeritev. Zato ni treba siliti že prvo leto na primer prihodnje administratorje v pisarne — tam bodo prebili tako ali tako vse življenje, zato naj se vsaj prvo leto srednjega izobraževanja seznanijo od blizu s proizvodnim delom in razmerami, v katerih delajo delavci teh obratov. Proizvodno delo ima tudi prednost pred delom v šolskih delavnicah, kot ima samo delo nujno prednost pred poukom ali opazovanjem dela.

Ponekod pravijo, da so učni načrti proizvodnega dela in delovne prakse prezahtevni in da zato ne najdejo v OZD potrebnih mest za učence. V resnici so učni načrti samo smernice, dovolj prožne, da jih lahko prilagajamo razmeram, tehnologiji in delu. Učni načrti ne morejo biti ovira, če jih le znamo pravilno oblikovati v delovne načrte.

Kjer bi imeli težave s tem, da se v enem polletju zvrstijo v proizvodnji vsi učenci prvega letnika, bi lahko začeli s proizvodnim delom ali delovno prakso že tudi prej, če so opravljene potrebne priprave in so dobili učenci podlago iz varnosti pri delu, dokumentacije in drugih vprašanj, kolikor tega ne osvojijo sproti na sami praksi (npr. v trgovini).

Precej nejasnosti in različnih pogledov je tudi glede nagrajevanja učencev. Še najbolj spre-

kovno pomagati izobraževalnim in kadrovske službam. Pogodbe naj opredelijo medsebojne pravice in obveznosti, predvideno delitev dela in medsebojno sodelovanje. To naj bi bilo širše zasnovano, saj pričakujemo v usmerjenem izobraževanju globljo in trajnejšo povezavo med OZD in šolami, sodelovanje tudi na kulturnem, obrambnem, samoupravnem in še kakem drugem področju. V tem se mora izražati podružbljanje šole.



K slavnostnemu ozračju so pripomogli tudi učenci Osnovne šole Borštni Kidrič in Srednje gradbene šole Veno Pilon iz Ajdovščine

Ni duhovnih obzorij brez vzgoje, znanja in kulture

(Nadalj. z 3. strani)

Za šolstvo pravimo, da je nekakšna nadgradnja, delovanje bolj ali manj urejene družbe, možno samo v razmerah, ko določena družbena sila obvladuje svoj prostor in je za življenje v njem tudi dolgoročno, življenjsko zainteresirana. Dejstvo, da se je neko šolstvo na Primorskem v trenutku razsulo in da je prav tako nenadoma vzniklo drugo, ki je v očeh sovražnih sil imelo vse lastnosti subverzivne energije, najbolje priča, kako je bilo prvo protinarodno, drugo pa prvo zvezljivo povezano z eksistencialno voljo naroda, z njegovim prepričanjem, da s svojim bojem za zmerom pokopuje neko dobo in začena novo. Morda ni odveč opozorilo, da gre tudi sam oboje boj na Primorskem, njegovo globoko ljudsko doživljenost, razlagati in razumeti skoz optiko izjemne vitalnosti, ki jo je pokazalo to šolstvo. Bilo je eno izmed najbolj prepričljivih oblik ljudskega razpoloženja, volje in zaupanja v prihodnost. Skromno orožje znanja — zelo malo poklicnih učiteljev v primerjavi s tako imenovanimi pomožnimi, takimi, ki so se sami komaj privajali slovenski besedi — ni moglo biti ovira. Partizansko šolstvo ni bilo samo dokaz obstojnosti posameznih osvobodilnih ozemelj, kar bi bilo še nekako razumljivo; prav tako intenzivno je bilo na polosvobodnem ozemlju in v krajih, ki so bili zaradi svoje neposredne bližine močnejših sovražnih postojank neprestano izpostavljene maščevalnim vpadom. Z ničimer ni bolj prepričljivo izpričana privrženost primorskega ljudstva narodnoosvobodilnemu boju kot prav s to univerzalnostjo šolstva, ki ne bi nikoli nastalo in se obdržalo, če ne bi bilo občuteno kot najbolj intimna pravica naroda, ki mu jo še nekončani boj prinaša. V razmahu in kljubovanju partizanskega šolstva na Primorskem se je, če smemo tako reči, s svoje najboljše strani sproti preverjal tudi sam oboje boj, odkrival je v sebi sposobnosti, da tudi v trenutkih groze in smrti približa sebi in drugim jasnejša obzorja duha, vzgoje in kulture. Brez te razsežnosti, brez vzgoje, znanja in kulture, brez neprestanega odpiranja duhovnih obzorij je vsak,

Izjave, ki smo jih slišali na seji, potrjujejo tako usmeritev. Šele ko bo šola sama našla pot do vseh OZD, ki naj bi z njo sodelovale, bodo odpadle domala vse predvidene težave in nejasnosti. Sicer pa se bodo tudi drugi družbeni dejavniki — sindikati, zbornice in posebne izobraževalne skupnosti — še naprej zavzemali, da bodo priprave za uvajanje proizvodnega dela in delovne prakse temeljito opravljene.

J. V.

še tako junaški boj brezploden, konča se sam s sabo.

ZA CELOSTNO PODOBO ŽIVLJENJA

Ne ocenjujte tega razmišljanja kot nepotreben odmik od predmeta tega plenuma; sam sem namreč prepričan, da nas šele zavest o usodni povezanosti vseh možnosti, s katerimi se je utemeljeval naš partizanski boj tudi kot etična, moralna in kulturna vrednota, tudi danes utrjuje v misli, da ne smemo v svojem razvoju, tudi ko smo v najhujših stiskah, zanemariti nobenega vidika naše človeške, narodne in družbene podobe. Torej tudi danes poleg skrbi za vsakdanji kruh, čisto vodo in čist zrak tudi skrbi za našo kulturnost, za dostojanstvo in medsebojnih človeških odnosih, za etičnost v vsem našem početju.

Ko torej razmišljamo o svojem partizanskem učiteljevanju, stojmo z obema nogama v naših dneh: iščimo celotnost v prizadevanjih današnje družbe in naroda, delajmo za to celotnost in za htevanje jo od drugih. Pristajanje na golo preživetje, čeprav na ravni današnje visoke evropske potrebnosti, zaveranost v osebnosti, skupinski ali lokalni egoizem na škodo celotnosti življenja, bnanas, partizanske učitelje, razdedinilo za dediščino, ki smo si jo ne da bi se tega zavedali, sami zapustili, ko smo bili najbolj revni najbolj ogroženi.

In tako se z zaupanjem vračamo k besedi, ki smo bili v časi narodnoosvobodilnega boja in revolucije njeni bojujoči svečeniki. Verjeli smo vanjo, in nobena žrtve, ki je bila za njeno ohranitev potrebna, se nam n zdelo prevelika. Zdaj naj bi to besedo izkopal, da bi v njene nedvoumne črke vlili puhtečo tekočino svojega spomina, ki na priča, kako smo znali živeti v stiski, kako smo spoznali slast celotnosti človeškega življenja. Če NOB in revolucije je tisto ogledalo, ki nam pokaže, kje in kdaj kakšen madež na našem obrazu. Smisel tega plenuma je torej tudi v tem, da v ogledalu svoje partizanske izkušnje, katere neodstranljivi del je tudi tedanje šolstvo, preverimo svojo današnje človeško, narodno in družbeno podobo.

Starši prizadetih otrok brez ustrezne pomoči

Teže prizadeti otroci potrebujejo mobilno pedagoško službo

»Telesno, umsko in socialno prizadetega otroka je treba posebej negovati in vzgajati zaradi svojvrstnih okoliščin, v katerih živi in se razvija« (iz deklaracije OZN o pravicah otroka)

V Prosvetnem delavcu z dne 19. oktobra 1981, št. 16 — letnik 32 berem o otrokovih pravicah in o posvetovanju pomoč prizadetim otrokom v Ljubljani. Prav je, da je ta tematika končno zašla tudi na stran glasila pedagoških delavcev, saj smo matere in očete prizadetih otrok, ki smo sami pedagoški delavci, vedno brali le o vzgoji in poučevanju normalno se razvijajočih otrok, nekaj o poučevanju laže prizadetih, še manj o usposabljanju srednje prizadetih, zelo malo pa o teže in težko prizadetih otrocih.

V teoriji je videti to zelo urejeno: teže prizadetega otroka oddamo v dom v Črni ali Dornavi, čeprav sta tadv domova zelo napolnjena, enkrat že pride na vrsto vsak otrok, ki je potreben. »Le v izrednih okoliščinah je lahko otrok v najnežnejših letih ločen od svoje matere.« (Iz deklaracije OZN o pravicah otroka.) Vsi vemo, da je za vsakega otroka najbolje, če živi v svoji družini in to velja za teže in težko prizadetega še bolj, le da družina to težko zmore. Ali pa družini, kjer je tak otrok, tudi pomagamo? Pedagoško sploh ne, socialno pa le v izredno težkih primerih ali pa niti to ne.

Starši teh otrok, ki smo pedagoški delavci, poučujemo zdrave otroke, naši otroci pa so med tem

časom prepuščeni nestrokovnjakom, pa četudi so to požrtvovalni sorodniki ali pa drugi dobri ljudje, če imamo to srečo, da sploh koga pridobimo za varstvo in nego svojega otroka med našim službenim časom. Če bi dobile matere denarno pomoč za svojega otroka, bi jih večina ostalo doma in se posvetila samo otroku, brez te pomoči pa bi bil družinski proračun preveč okrnjen, še posebno zato, ker zahteva prizadeti otrok veliko več stroškov kot zdrav otrok.

Za naše teže in težko prizadete otroke, ki žive v svojih družinah, ni res prav nič poskrbljeno. Ni denarne pomoči ne pedagoške mobilne službe, ki bi staršem pomagala pri usposabljanju otroka.

Otrok v zavodu je deležen denarne družbene pomoči in specialno pedagoške vzgoje; otrok, ki ostane v družini, ne dobi nič. In vendar večina staršev, če le zmore, obdrži otroka doma, ker je to njegova temeljna pravica, pa čeprav je zato prizadeta vsa družina.

Gradimo kulturne ustanove, načrtujemo lutkovno gledališče, za teže prizadete otroke po naših družinah pa ne storimo nič, da bi se tudi oni usposabljali, kolikor je v njihovi moči.

Obtožujem našo pedagoško službo, da za te otroke sploh ni

poskrbela. Dovolj je lepih in sočutnih besed, preiti je treba k dejanjem. Teže prizadeti otroci po naših družinah nujno potrebujejo mobilno pedagoško službo; potrebujejo varstveni center, kamor bi jih starši lahko vodili med svojim delovnim časom, kjer bi lahko prebili tudi dalj časa, če bi starši morali na zdravljenje ali na službeno pot; potrebujemo tudi varstvo na domu, če otrok ne zmore poti v varstveni center.

Pa pogledjmo zadevo od začetka!

Ko zdravnik ugotovi, da se otrok ne bo razvijal normalno, mora otrok navadno v otroško bolnišnico. Preiščejo ga, zapišejo in vrnejo materi z napotkom, naj ga še prinese na pregled. Nihče ji ne pove, da imamo v Sloveniji Zvezo društev za pomoč duševno prizadetim SRS, da ima Ljubljana in sploh vsako večje mesto še posebno društvo za svoje krajanje. Nihče staršem ne pove, kako naj si organizirajo življenje s prizadetim otrokom, kako jim lahko pomaga ustanova, kjer so v službi. Ali ne bi bila dolžnost socialne službe, da naveže stik s to ustanovo in poskuša najti olajšave pri delu staršev s prizadetim otrokom? Prizadeti otrok ne more biti sam. Starši potrebujejo zanj poseben delovni čas, da se lahko pri otroku izmenjavata oče in mati, pa še drugi družinski člani.

Naša socialna služba mnogo-krat sploh ne ve, da je na njenem območju prizadet otrok, ki ne hodi v vrtec niti v šolo, odkrijejo ga šele po naključju. Ni res, da starši prizadete otroke skrivamo. Če jih ne vodimo v javnost, jih samo zato ne, ker nam ni prijetno, da se drugi ljudje ustavljajo in gledajo za nami.

Nihče tudi staršem ne pove, kako naj svojega otroka usposablja, kako naj ga negujejo.

Nekatere občine imajo vrtec za prizadete predšolske otroke in prav bi bilo, da bi ti vrtec zajeli tudi otroke, ki zaradi svoje prizadetosti ne morejo hoditi v vrtec, zato naj bi jih posebna pedagoginja iz vrta obiskovala na domu in svetovala staršem, kako naj ravnajo z otrokom.

Ko pa otrok v letih dorase za šolo, naj ga vpišejo v pedagoško-mobilni oddelek najbližje posebne šole. Mobilna pedagoginja ali pedagog naj tudi vnaprej spremlja njegov razvoj, sčuje in pomaga staršem. Centralni otroški dispanzer je pred nekaj leti organiziral poskusno mobilne službe s študenti pedagoške akademije — žal so bili to le študenti brez potrebne prakse, a vendar smo bili starši veseli, da se sploh kdo zveni za naše otroke. Vse prevečkrat namreč slišimo: »Saj bi bilo bolje, da bi umrl. Kar pustite ga in se raje več ukvarjajte z zdravimi otroki, iz tega tako ne bo nič.« Ni čudno, da vedno bolj spoznavamo, da nas je družba resnično pomaknila prav na rob in da so ji naši otroci le v nadlego, saj daje zdravim otrokom vse, manj prizadetim nekaj, zelo prizadetim pa nič. Pa ne le otrokom, pomagati je treba tudi družini, da zmore težko breme — prizadetega otroka, da ga neguje z ljubeznijo, in da zmore nekaj časa posvetiti tudi zdravim otrokom v družini.

Nujno torej potrebujemo mobilno pedagoško službo, ki bo vodila starše in jim pomagala pri usposabljanju in negi njihovega otroka.

Več o naših težavah bi lahko napisali ljudje iz naših društev za pomoč duševno prizadetim. Imamo svoje glasilo Naš zbornik, a vendar mislim, da ni prav, da zapisujemo svoje težave le vanj, treba jih je poslati tudi v širši svet, seznaniti z njimi širšo javnost, še posebej pedagoške in zdravstvene delavce, katerih dolžnost je, da se čimbolj seznanijo s temi problemi.

Ni prav, da učitelji otroke, ki se teže uče zmerjajo z besedami »idiot«, »bebec« itd. — učenci mislijo, da je to nekaj grdega, sramotnega, v resnici pa zaznamuje le hudo bolezen.

Prav bi tudi bilo, da bi učitelji v letu prizadetih obravnavali različne vrste prizadetosti pri urah moralne vzgoje — morda bi povabili k tem uram zdravnika, medicinsko sestro, socialnega delavca ali koga drugega, ki pozna te stvari, da učence v osnovnih šolah pa tudi dijake

srednjih šol, seznaniti tudi s to stranjo našega življenja.

»Kljub naši bolečini si ne moremo privoščiti jokavosti.« je rekla Olga Vipotnikova. Naša javnost pa bi se morala zavedati, da moramo pomagati tudi tem našim otrokom, saj ne moremo z gotovostjo reči, da ne bo nekoč med njimi tudi naš otrok ali vnuk... Pa ne glede na to, tudi oni so naši otroci in če se bo spremenilo gledanje naše javno-

pobude
odmevi

sti na ta problem, bodo hitro rešeni tudi vsi problemi mobilne službe, varstva, nege, problemov počitnic — vsega, kar pripada našim otrokom v naši socialistični družbi.

Vabim še druge starše prizadetih otrok — pedagoške, da napišejo v Prosvetnega delavca kaj v dobro prizadetih otrok in za izboljšanje njihovega položaja.

N. N.

Živimo ali životarimo?

Tolikokrat nam v naših premišljanjih zastavi pot nikoli povsem rešeno vprašanje: ali znamo živeti? Se predajamo »usodi« pasivno, brez upora, brez cilja, negotovi, nemirni, tako da se naše življenje spreminja v životarjenje? Ali pa iščemo način, kako bi zaživel laže, bolj bogato in srečno? Če se odločimo za drugo pot, bo ta zahtevala od nas veliko učenja. Uspešni pa bomo le, če se bomo trudili za bogatejšo življenje skupaj z drugimi ljudmi.

Letos smo na osnovni šoli Valentina Vodnika ustanovili študijsko skupino, ki je pod vodstvom dr. Janeza Klobučarja obravnavala nekatera poglavja iz šole za življenje. Povedano natančneje: to je bilo skupinsko delo z natančno določenim, precej zahtevnim programom. Po vsakem predavanju se je razvilo živahno razpravljanje.

Ob takem delu smo spoznavali temeljne zakonitosti skupinskega dela, pridobili pa smo tudi pomembna spoznanja o znanju kot osebni in družbeni vrednosti, o pomembnosti predstav, o odnosu med vzgojo in izobraževanjem ipd.

Poleg tega je ta oblika dela še bolj povezovala naš delovni kolektiv, ki mora zaradi velikega števila učencev (okoli 1200) poučevati v dveh poslopljih.

Po končanem seminarju smo se udeležence strinjale, da je bilo delo sicer naporno in odgovorno, vendar pa čutimo, da nam bo novo znanje pomagalo graditi

sodobnejši način življenja. Iz predavanj in pogovorov so se izoblikovala tale pomembna spoznanja:

Medsebojne odnose je mogoče urejati le tako, kot se spodbudi človeku, pri tem pa je treba upoštevati uveljavljena pravila.

Vedno poskusimo poiskati v posamezniku to, kar je dobro in zdravo, ga spodbuditi in mu pomagati to razviti. Pogosto ravnamo napak, ker zmeraj in povsod iščemo le pomanjkljivosti, motnje in bolezni, in tako napake utrjujemo in stopnjujemo, namesto da bi skušali doseči nasprotno.

Premalo si prizadevamo za svojo duhovno in osebnostno rast. Čim več bomo storili za to, tem laže bomo obvladovali življenje. S kakovostnim znanjem se namreč laže znebimo nemira in negotovosti, ki najbolj obremenjuje človeka.

Znanju moramo dajati večjo osebnostno in družbeno vrednost; koristi naj skupnim interesom.

Pri poučevanju bi morali biti odločnejši, doslednejši, zahtevnejši do sebe in drugih. Več bi se morali učiti, biti ustvarjalnejši. Ne smemo si dovoliti ponavljanja napak. Včasih je strogo potrebna in popuščanje škodljivo. Zavedamo se, da so medčloveški odnosi danes v krizi, pa tudi tega, da potrebujemo vsak dan precej optimizma. Ob vselem, razgibanem človeku ljudje laže žive.

DANICA CEDILNIK

Vrednotenje učiteljevega dela

Ali so razredni učitelji s končanim učiteljskim slabše usposobljeni za pedagoško delo kot tisti, ki so končali pedagoško akademijo?

Prejeli smo pismo, ki ga je podpisalo štirinajst učiteljev razrednega pouka osnovne šole Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem. V razpravi o predlogu samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah so ugotovili, da je v vsem sprejemljiv, le s 34. členom ne morejo soglašati.

O spornem 34. členu omenjenega sporazuma so postavili nekaj vprašanj našemu pravniku tudi učitelji nekaterih drugih šol. Očitno je potrebna širša razprava o teh vprašanjih, da bi primerjali stališča in jih uskladili. Zato vabimo vse, ki so o tem razmišljali in želijo prispevati k poenotenju pogledov in oblikovanju najboljših rešitev, da sodelujejo v razpravo.

Uredništvo

Učitelji razredne stopnje, ki smo končali učiteljske, se ne strinjamo s 34. členom samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah. Za opravljanje del in nalog na razredni stopnji imamo po zakonu o osnovni šoli predpisano izobrazbo. V osnovni osebne dohodke morajo biti po našem mnenju ocenjena in točkovana dela in naloge, ne pa delavec, ki jih opravlja. Kako delavec dela, je treba posebej ugotavljati in nagraditi tudi kakovost dela. Ne nasprotujemo torej razlikam v osebnih dohodkih, če so utemeljene z boljšim delom.

Kakovost dela učitelja, ki je končal učiteljske in poučuje že najmanj 15 let, je opravljen strokovni izpit in se ob delu usposablja na seminarjih, aktivnih, predavanjih in individualno, ne more biti slabša od kakovosti dela učitelja začetnika s končano pedagoško akademijo, kot je predvideno v 34. členu samoupravnega sporazuma. Zanima nas, v čem je naše delo slabše. Ali uporabljamo bolj zastarele in manj ustrezne učne oblike in metode, ali učence slabše in manj pravilno vzgajamo, ali svoje delo opravljamo bolj malomarno in površno?

Zdi se nam krivično, da skupino razrednih učiteljev s končanim učiteljskim označujemo že vnaprej kot slabše, ne da bi se

prepričali o tem, kako v resnici delajo, kakšne uspehe dosegajo in koliko prispevajo k delovnemu uspehu celotne šole.

Kako je lahko učitelj razrednega pouka, ki ju je že v merilih določeno, da slabše dela, mentor učiteljem začetnikom, ki prihajajo s pedagoške akademije? Če bi pri ocenjevanju kakovosti dela ugotovili enako stopnjo uspešnosti pri obeh učiteljih, bi učitelji s pedagoško akademijo še vedno dobili kar za 10 odstotkov višji osebni dohodek zaradi višje osnove. Ali je to nagradjevanje po delu, ki ga tako poudarjamo?

Na razredni stopnji poučujejo učitelji z učiteljskim in pedagoško akademijo. Menimo, da ne bi smeli več razpravljati, o tem, kakšno izobrazbo ima kdo, in jih po tem razlikovati, temveč da bi morali razmišljati, kako bomo vsi skupaj izpopolnjevali svoje znanje in ga bogatili z novimi dognanji, da bomo kos zahtevam, ki nam jih postavlja samoupravna družba.

Zavedamo se, da je za učiteljevo uspešno delo potrebno ustrezno znanje. Temeljno izobrazbo za poklic daje šola, v dobru delu delavca, pa se človek razvija le ob delu, v katerega vložijo svoja prizadevanja. Da si dober učitelj, ni dovolj samo znanje, svoj poklic moraš imeti tudi rad in ga vestno opravljati. Ali znamo dovolj ceniti prizadevanje in predane učitelje?

V dnevnem tisku pa tudi v Prosvetnem delavcu so se zlasti po razpravi o raziskovalnem projektu celodnevne osnovne šole in predlogu akcij za nadaljnji razvoj celodnevne osnovne šole v koordinacijskem odboru za uvajanje celodnevne šole pri predsedstvu RK SZDL pojavili pripetki, ki s nekaterimi formulacijami po moji presoji ne prispevajo k nadaljnjemu uveljavljanju celodnevne šole kot temeljne oblike vzgojno-izobraževalnega dela in kot perspektivo razvoja osnovne šole.

Formulacije, kot so »... že nekaj časa je jasno in znano, da se celodnevna osnovna šola pri nas prepočasno uveljavlja...« ali »... čedalje bolj postaja jasno, da z našo celodnevno šolo ni vse tako, kot bi moralo biti...« ali »... model celodnevne šole je vse preveč tog in uniformen in ne upošteva niti možnosti za delo in življenje šole v konkretnem okolju niti razlik v razvoju učencev...« ali »... zaradi celodnevne šole je menda že marsikdo zardeval zaradi tega, ker ni znal pojasniti kaj novega je ta fantastični »čoš« prinesel...« so voda na mlin tistim, ki so zadovoljni s staro prakso, ki jim je bolj všeč družbeno preživel način od okolja ločenega in z okoljem nepovezanega dela, pa tudi vsem tistim, ki se ne zavzemajo za večjo družbeno funkcijo in razširjeno dejavnost in s tem tudi večjo

družbeno in pedagoško odgovornostjo, kot tistim, ki ne vidijo v tej razširjeni dejavnosti šol tudi večjih možnosti za vzgojno-izobraževalno delo, močno povezano z dejavnostjo staršev, občanov, družbenopolitičnih organizacij, organizacij združenega dela, društev in klubov.

Resnica je verjetno nekoliko drugačna. Prav gotovo ne kaže kar počez govoriti o zaostajanju celodnevne šole in se delati nevedne, kaj nam je celodnevna osnovna šola v šestletnem obdobju prinesla. S tem delamo končno tudi veliko krivico številnim celodnevničnim šolam, ki na marsikaterem področju vzgojno-izobraževalnega dela orjejo ledino in bogatijo našo družbeno in pedagoško prakso in teorijo v osnovni vzgoji in izobraževanju. Upoštevati pa je treba, da delujejo nekatere celodnevne osnovne šole v zelo težkih razmerah pa predvsem zaradi velike požrtvovalnosti delavcev dosega uspehe. Nekatere celodnevne osnovne šole zaostajajo v svojem razvoju. Prav zato je treba pri oceni celodnevne šole upoštevati analizo prakse ne pa enostranskih trditve, ki niso preverjene in nerazčlenjujejo vzrokov takšnega stanja na šolah, kjer delo poteka. Spremljava razvoja in stanja celodnevne šole v SR Sloveniji, ki jo opravlja Zavod SR Slovenije za šolstvo, ugotavlja, da se na nekaterih ce-

lodnevni osnovnih šolah pojavlja marsikaj, kar bo treba kritično oceniti, drugod pa so slabosti odpravili in uveljavljajo v neposredni vzgojno-izobraževalni praksi številne izvirne novosti tako pri povezovanju sestavin vzgojno-izobraževalnega dela, pri uveljavljanju in razvijanju samouprave učencev in delovanju njihovih organizacij ter pri povezovanju šole in okolja in uveljavljanju delovne vzgoje.

Ob tem je treba posebej opozoriti, da moramo prav tem vprašanjem nameniti posebno pozornost tako v spremljanju kot v drugem načrtnem poučevanju in raziskovanju. Povezovanje sestavin vzgojno-izobraževalnega dela je namreč tesno povezano tudi s pripravljenostjo in usposobljenostjo učiteljev, prav tako pa je s tem povezano samoupravno delovanje učencev. Zato je v šestih letih uveljavljanja celodnevne osnovne šole potekal tudi proces spreminjanja miselnosti in stališč učiteljev do svoje vloge in nalog v zvezi s pedagoškim delom in zlasti z delom z učenci v ožjem pomenu besede.

Opozoriti je treba tudi na različni izhodiščni položaj posameznih celodnevni osnovnih šol. Celodnevne šole, ki so imele že prej razvite interesne dejavnosti, nadaljšano bivanje, razvito samoupravo učencev in so bile povezane z družbenim okoljem, ki so imele veliko boljše

možnosti za uveljavitev temeljnih zamisli in družbenih opredelitev zasnove celodnevne osnovne šole; tiste, ki pa so v tem zaostajale zaradi objektivnih in subjektivnih pogojev in ki si tudi sicer niso veliko prizadevale za svoj razvoj, pa so še zdaj zelo daleč od »duha« celodnevne šole.

Zasnova celodnevne šole predvsem opredeljuje družbeno in pedagoška izhodišča, sestavine in organizacijo dela in temeljne pogoje za uresničevanje. Naloga vsake šole pa je, da jo prilagodi posebnim razmeram in dosežkom svojega razvoja. Da je to res, kažejo številni uspehi, ki jih celodnevne šole kljub različnim možnostim dosegajo tako pri podružbljanju kot pri vzgojnem delu. So tudi take celodnevne osnovne šole, ki delajo v težkih prostorskih razmerah in se težko povezujejo z okoljem. Nekatere celodnevne osnovne šole so bolj ali manj prepuščene same sebi, kajti ne najdejo primernih načinov za povezovanje z okoljem ali pa okolje še vedno meni, da je osnovna šola predvsem zadeva šolnikov. Zato mora vsaka celodnevna osnovna šola temeljito presoditi vsebino, oblike in dosežke svojega dela in skupaj z okoljem opredeliti razloge za morebitno zaostajanje, glede na to pa izdelati skupen program akcij za hitrejši nadaljnji razvoj.

MILAN ADAMIČ

doma
drugod

Predstavniki prosvetnih časopisov so pred nedavnim obiskali Pokrajino Kosovo, da bi lahko podrobneje poročali o razmerah na začetku novega šolskega leta v tej pokrajini, o tem, kako rešujejo probleme, za katere vemo, da niso samo problemi Kosova, temveč zadevajo nas vse.

Ob tej priložnosti smo se pogovarjali s predsednikom pokrajinske konference SZDL Azemom Vlasijem, s pokrajinskim sekretarjem za izobraževanje, znanost in kulturo Salijem Nushijem, z rektorjem kosovske univerze Minirom Dushijem in s predsednikom predsedstva akcijske konference ZK univerze dr. Rexhepom Gashijem. Obiskali smo tudi Peć in se pogovarjali s predsednikom občinske konference ZK Jusufom Kolemendijem in tajnikom samoupravne interesne skupnosti osnovnega izobraževanja in vzgoje v Peći Sadikom Ukelom, pa tudi nekatere vzgojno-izobraževalne organizacije v Prištini in Peći.

Ko je razlagal probleme vzgoje in izobraževanja v Pokrajini Kosovo, je AZEM Vlasij poudaril, da so dosežki, uresničeni po načrtu razvoja vzgojno-izobraževalnega sistema, v vsem povojnem obdobju v tej pokrajini eden temeljev njenega razvoja, in da so malokje v Jugoslaviji dosegli toliko, kot tukaj.

Pri tem je treba upoštevati, kako so začeli in kaj imajo na Kosovu zdaj, saj je šele ob taki primerjavi mogoče prav oceniti, kaj je bilo narejeno. Zdaj je npr. v šolah 450.000 mladih ljudi. To je v resnici velik napredek in tega se moramo zavedati vsi Jugoslavoani. Zavedajo se ga tudi delovni ljudje in občani Kosova, čeprav hočejo razne reakcionarne in sovražne sile to zanikati.

Zapostavljanje razrednega vidika vzgoje in izobraževanja

Razumljivo je, da so tako živahen splošen razvoj na Kosovu pa tudi razvoj vzgoje in izobraževanja spremljala številna protislovja, težave in problemi. Ko je nanje opozarjal, je Azem Vlasij dejal, da se je zlasti po zadnjih dogodkih treba pospešeno bojovati proti vsem slabostim, ki so se pokazale v celotnem procesu viharnega in razgibanega razvoja te pokrajine. Posebno pomembno je vprašanje zapostavljanja razrednega vidika vzgoje in izobraževanja.

Ko je govoril o tem, je Azem Vlasij poudaril: »Politika narodov uveljavitve in popolne svobode vseh naših narodov in narodnosti, tudi albanske na Kosovu, je politika Zveze komunistov Jugoslavije. Cilji in strategija so jasni, v praksi pa vidimo, da se je proces popolne narodne uveljavitve premalo povezoval z razrednim bojem in z vsebino našega socialističnega samoupravnega sistema. Pri tem so bile razredne vrednote zapostavljene, nekje morda nezavedno, nenamerno, drugje pa zaradi liberalizma, ki se je zakoreninil v naši praksi, v nacionalističnih krogih pa povsem zavedno. Take deformacije lahko vodijo do poskusa protirevolucije. To se je pokazalo tukaj, pa tudi leta 1971 na Hrvaškem, in tako bo zmeraj, če bomo pri razvoju naše družbe ločevali narodno uveljavitev od razrednega vidika naše samoupravne socialistične družbe.

Na dveh bojiščih

»Da bi pravilno usmerili in ohranili vse pozitivne dosežke,« je poudaril Azem Vlasij, »se moramo boriti na dveh bojiščih. Najprej moramo kar najhitreje in najodločneje očistiti učne načrte in ves vzgojno-izobraževalni proces tega, kar se je naplavilo in zakoreninilo kot plevel nacionalizma, in vsega, kar lahko popači zavest mladih ljudi. V obdobju po zadnjih dogodkih na Kosovu smo si zelo prizadevali za to. Z dosežki pa še nismo zadovoljni,

kajti če se negativne težnje in pojavi uveljavljajo dalj časa — to pa se je pri nas zgodilo — ni mogoče vsega tega odpraviti v nekaj mesecih. Imeli bomo torej še veliko dela, da bomo programe in učbenike očistili vsega, kar ni združljivo s politiko Zveze komunistov Jugoslavije, s politiko narodne enakopravnosti pa tudi z jugoslovanskim socialističnim domoljubjem.

»Drugo področje boja,« je poudaril Azem Vlasij, »je v tem, da v ves proces vzgoje in izobraževanja nenehno in vztrajno vpletamo to, kar mora biti v resnici značilno za šolo jugoslovanskega socialističnega samoupravljanja. Biti mora jasno, da bo politika narodne uveljavitve, osamosvojitve vseh narodov in narodnosti na Kosovu uspešna le tedaj, če bomo uspešno krčili poti razvoja socialistične samoupravne zavesti s skupnostjo, bratstvom, enotnostjo in enakopravnostjo.

Šola jugoslovanskega socialističnega samoupravljanja

»Na tem področju bomo imeli težak boj, ki pa je edino mogoče. Ne moremo iskati nekakšnih srednjih rešitev ali kakršnega koli kompromisa z nacionalističnimi težnjami. Zato si moramo še bolj vztrajno prizadevati, da bomo učne načrte in ves vzgojno-izobraževalni sistem postavili na edini sprejemljivi temelj v graditvi socialističnega samoupravljanja, tak, ki ustreza šoli jugoslovanskega socialističnega samoupravljanja. Vsa Jugoslavija si mora prizadevati za to, mi na Kosovu pa moramo delovati še hitreje in učinkoviteje. Zato bi nam bila dobrodošla širša, bolj odprta, nadrobna in vsestranska izmenjava izkušenj z reformo vzgojno-izobraževalnega sistema. Na žalost, mislim, da smo vsi v državi naredili veliko napačnega v vzgoji in izobraževanju. Nesprejemljivo je, da imamo v Jugoslaviji kar osem različnih vzgojno-izobraževalnih sistemov.

Ni mogoče imeti, na primer ene matematike na Hrvaškem, druge na Kosovu, tretje v Makedoniji. Morda je to, kar sem povedal, malce ostro, toda take razmere so posledica neke domišljije, nekakšnega »igračkanja« raznih dejavnikov, ki se s tem ukvarjajo. Zdi se mi, da se nam svet smeje. Videti je, da je najpomembnejše samo to, da nimamo vsi istega — kakršno koli je že, je boljše, da se razlikuje od drugih. Mislim, da to ni sprejemljivo. Poleg drugih dejavnikov tudi prosvetna glasila ne bi smela samo prenašati in pojasnjevati tega, kar se je nekje uveljavilo, ampak bi morala te rešitve kritično obravnavati in vprašati: ali nam je vse to res tudi potrebno — brez kakršnega kbl kompleksa, da zagovarjamo nekake unitaristične rešitve. Treba je znati razlikovati med temelji, ki so za vse skupni, in med posebnostmi

Zagotovimo enotne temelje vzgoji in izobraževanju

Novinarji prosvetnih časopisov obiskali SAP Kosovo

ali posebnimi razmerami ponekod.

Verjamem, da je velikanska večina komunistov in delovnih ljudi v šolah videla v resoluciji X. kongresa Zveze komunistov napoved pravih temeljev nečesa, kar si v resnici želimo in kar v naši deželi potrebujemo. Toda, za to, kar se uveljavlja v praksi, se bojim, da bomo nekega dne ugotovili, da to v resnici ni v skladu s temeljnimi opredelitvami desetega kongresa Zveze komunistov Jugoslavije.

V zadnjem času prihaja zelo »izdatna« propaganda iz Albanije. Zdej, na primer, objokujejo usodo vzgoje in izobraževanja na Kosovu. Zaskrbljeno se sprašujejo, kaj bo s šolo na Kosovu, ko bodo spremenjeni predmetniki in učni načrti in nekateri učbeniki in priročniki odstranjeni. Objokujejo usodo učiteljev, ki so izključeni iz naših šol, ne povedo pa, da so ti ljudje izdali svoj poklic, da so najbolj grobo nasprotovali politiki naše socialistične samoupravne skupnosti.

Zanimivo je, da za vse to »skrb« prav tisti, ki se jim ni nikdar prej zdelo potrebno, da bi vsaj v nekaj vrstah povedali, koliko smo na Kosovu dosegli v vzgoji in izobraževanju, ker jim ni všeč, da bi osvetljevali velike dosežke albanske narodnosti v Jugoslaviji in na Kosovu. Veliko bolj bi jim ustrezalo, da bi razplamteli nacionalizem in šovinizem v naši pokrajini.



Uredniki prosvetnih časopisov so se pogovarjali s predsednikom pokrajinske konference SZDL Azemom Vlasijem (foto: Nusret Metarapi)

Družba premalo skrbi za šolo in učitelja

Pogovor s pokrajinskim sekretarjem za izobraževanje, znanost in kulturo Salijem Nushijem

Ko govorimo o problemih vzgoje in izobraževanja ob minulih dogodkih, začenja Sali Nushi svojo pripoved, se moramo zavedati, da so težave, toda ne zato, ker ne bi izpolnjevali nalog. Nasprotno, prav zato, ker so te naloge čedalje bolj zapletene, zahtevnejše in kot take odpirajo veliko novih vprašanj, ki terjajo v praksi, v vsakdanjem življenju hitreje in bolj določeno reševanje. In ker bi bili lahko celo krični do vsega tistega, kar je bilo narejeno s trudom številnih ljudi, kritično ovrednotenje ne bi smelo zasenčiti vsega, kar je bilo na Kosovu doseženo v vzgoji in izobraževanju po osvoboditvi — to pa je skoraj vse, kar na tem področju imamo. Podatki povedo, da je narejeno izredno veliko. Zato se med drugim tudi govori o pravi eksploziji izobraževanja na Kosovu, h kateri so pripomogli prizadevanja delavskega razreda vse Jugoslavije, bratstvo in enotnost, ljubezen, samozavest, odrekanje in solidarnost na vseh področjih življenja.

Prav zato, meni Sali Nushi, je zelo pomembno, zdaj ko se ubadajo s svojimi težavami, da vsa jugoslovanska javnost zve, kaj so dosegli v obdobju graditve, zlasti v zadnjem času. To je pomembno zlasti zato, ker bo boljše spoznavanje pripomoglo, da bomo skupno in bolj zavzeto reševali temeljna vprašanja v preobrazbi vzgoje in izobraževanja, ne samo na Kosovu.

Kosovo ni več pokrajina, kjer je treba prositi in rotiti starše, naj puste otroke v šolo. Po vojni pa je bilo prav tako. K temu da so se razmere spremenile, je pripomo-

gla naša revolucija, to je dokaz njene vrednosti, pravi Sali Nushi. Toda zdaj je čisto drugače, treba je vzdržati pritisk »z nasprotne strani«. Vsak hoče v šolo. Ne morete mu reči — ni prostora! Prihajajo starši, cele delegacije krajevnih skupnosti. Ljudje pravijo: najprej ste nas priganjali v šole, zdaj pa pravite, da v njih ni prostora. In naprej: vsi ki končajo srednjo šolo, čutijo da morajo šolanje nadaljevati. Prav gotovo je častno, če se vpišete na kako višjo šolo ali fakulteto...

Za ponazoritev: okrog 32.000 učencev konča vsako leto osnovno šolo, srednje izobraževanje pa več kot 16.000. Torej za 16.000 otrok ne bo prostora v srednjih šolah. Ob tem pa možnost za zaposlovanje na Kosovu kažejo, da se bo lahko zaposlila le polovica tistih, ki končujejo srednje oboževanje. Natančneje: na Kosovu se lahko zaposli na vseh stopnjah kvalifikacijske lestvice samo nekaj več kot 7.000 ljudi.

In če bi jih lahko sprejelo gospodarstvo več, ne bi bilo tolikšnega pritiska na višje stopnje izobraževanja. Zato smo pred veliko nalogo: odpirati, širiti možnosti za zaposlovanje, ne samo v družbenem sektorju. Več je treba narediti zlasti v kmetijstvu, poudarja Sali Nushi. Tudi za razvoj tega področja imamo lepe načrte, čeprav je razdrobljenost posesti kar precejšen problem.

Take so, povedano na kratko, splošne razmere, problemi, ki so sicer bolj ali manj znani, so pa deloma tudi vir zadnjih resnih težav, s katerimi se spopada Ko-

sovo. Nedavni dogodki opozarjajo, da je položaj resen in terjajo odločno odpravljanje vzrokov za pojave nacionalizma, šovinizma in iredentizma. Ti dogodki pa so odkrili tudi resne slabosti v vzgoji in izobraževanju.

Veliko zamujenega

V eksploziji uresničevanja želja po izobraževanju smo marsikaj zamudili, pravi Nushi. Posebno slabo je v vzgojo mladine, ki ji nismo namenili dovolj pozornosti. Vzrokov za to je veliko.

Na primer, učitelji. Velika želja po izobraževanju je povzročila, da se nam je na tem področju marsikaj izmuznilo iz rok. Priprava učiteljev? Ni bila dovolj kakovostna, poleg tega so dobri učitelji več let odhajali iz šol, nismo jih znali obdržati. V takih razmerah smo zaposlovali tudi take, ki niso dovolj usposobljeni za vzgojno-izobraževalno delo. Četrtnina tistih, ki poučujejo, ni strokovno usposobljenih za svoj poklic. Bistvo reforme pa je prav vzgoja, preobrazba človekove zavesti, to, da človek vsak dan spoznava svoje pravice, pa tudi svoje obveznosti, svojo odgovornost do družbe. To je politika zveze komunistov: ustvarjati družbo svobodnih ljudi, proizvajalcev, demokratsko družbo. Ta cilj zahteva veliko več sposobnosti, ustvarjalnosti itn., predvsem pa več zavednosti in vesti pri delu in pri ohranjanju tega, kar je doseženo. Zato je potrebno temeljitejšo, tenkočutnejše delo z mladino, pa tudi s tistimi, ki bodo delali z mladimi. Na žalost pa zaradi okoliščin, kakršne so v izobraževanju, z mladino pogosto delajo tudi taki, ki ne bi smeli.

To ni značilno samo za našo pokrajino, čeprav so posledice, ki so se pokazale tukaj zaradi celotne družbeno-gospodarskega položaja Pokrajine še težje: na sploh ni prav, kako obravnava pri nas šolo in prosvetnega delavca. Toda, poudarja Nushi, pod bolj ali manj objektivnimi slabostmi ne smemo skrivati subjektivnih, teh pa ni malo.

Šola je veliko zamudila že pri svoji notranji organiziranosti, pri povezovanju z družbenim okoljem. Samoupravni odnosi niso razviti, podružbljanje zaostaja.

Družbena skrb za šolo ni takakršna bi morala biti. Pomanjkanje vsega tega se v naših razmerah še bolj izraža. Če dodamo k temu še znano propagando iz Albanije, s to deželo pa smo želeli z najboljšimi nameni razviti kulturno-izobraževalne stike, vidimo, da je bil prostor za sovražno delovanje kar precejšen. Naše slabosti so ustvarjale plodna tla za sovražno delovanje vseh zunanjih sovražnikov. Posledice so znane; ena najhujših so še zmeraj ohlajeni odnosi med posameznimi narodi in narodnostmi v pokrajini. Toda ob tem ne smemo pozabiti tudi nasprotnih zglodov, ki kažejo, kako je naša skupnost zakoreninjena, kako močna sta naše bratstvo in enotnost. To vidimo na vsakem koraku, na vasi in v mestu.

Kaj je prineslo novo šolsko leto?

Razmere se počasi spreminjajo, zlasti v vzgoji in izobraževanju. Toda sovražna dejavnost je spodbudila k temu, da smo v resnici došli vso zapletenost vzgojno-izobraževalne problematike. Zdi se, kot da bi do zdaj podzavestno prevladovalo prepričanje, da se bodo problemi reševali sami. Prav mnenje, da doseženi uspehi varujejo pred vsakršno razdiralnostjo, pa je povzročilo neljube dogodke; zato je organizirana obsežna akcija. Začeli smo se zavedati, da o šoli ni mogoče več »lahkotno« razmišljati, pravi Nushi. Akcija se je začela z vseh strani, v njej sodelujejo: zveza komunistov, socialistična zveza, sindikat, zveza mladine. Tudi sam prosvetni delavec se je znašel v drugačni vlogi: začel je skrb, da je delo, ki ga opravljajo, navdse resno, da si je treba prizadevati, vztrajati v njem in se razvijati ali pa spremeniti poklic. Začel se je pogovarjati z mladimi in to je dobro. Pogovarjajo se ne le o tem, kaj je napačno, ampak tudi o tem, kaj je treba narediti. Nastajajo akcijski načrti. Za šolo pomeni to večji red, ker tisti red, ki je bil v njej do zdaj, prav gotovo ni bil pravi. Spreminja se notranja organiziranost šole, predmetniki in učni načrti, odnos učencev in učiteljev, učbeniki (čeprav so bili večji problem priročniki), narejeni so načrti dela ne samo v šoli temveč tudi v občini...

Lahko rečemo, da smo v zadnjih treh mesecih veliko naredili, poudarja Sali Nushi. Učitelji v osnovnih šolah so imeli samo 30 dni počitnic, v srednjih 20, v višjih in visokih šolah pa 15. Ves preostali čas so preživeli v šoli.

Vse to je pripomoglo, da se je novo šolsko leto v vseh šolah začelo brez težav — če ne upoštevamo posameznih neredov, ki kažejo, da je treba delovati še bolj organizirano, da se bodo razmere izboljšale. Če zdaj sestavimo tudi dober dolgoročni načrt razvoja, bo delo prav gotovo uspešno.

Taka usmeritev pa ne sme biti zgolj trenutna odločitev, ampak dolgoročna politika, s katero bomo sovražniku kar najbolj zožili prostor za delovanje. Toda, brez prizadevanj učiteljev bomo le malo dosegli. Pa tudi zdajšnji učitelji na Kosovu, taki, kakršni so, lahko naredijo za to veliko več. Nushi ne pozabi poudariti, da mora družba veliko bolj skrbeti za šolo, saj je le s skupnim trudom mogoče nadaljevati Titovo pot, pot bratstva, enotnosti in skupnosti, pot, na kateri je Kosovo, kljub težavam, ki bodo tudi vnaprej, doživelo svoj pravi preporod.

Temeljni kamen nadaljnje razvoja je prosvetni delavec, ki izobražuje, pa tudi vzgaja za Titovo pot.

Izruvati bo treba korenine

Kako so v Peči doživljali nedavne dogodke na Kosovu

Peč je ena večjih in razvitejših občin v SAP Kosovu. V mestu živi okrog 55.000 prebivalcev različnih narodnosti. Nagel povojni razvoj je spremenil tudi podoba mesta in način življenja njegovih prebivalcev. V splošnem družbenem razvoju so namenjali posebno pozornost razvoju izobraževanja. V Peči je sedem popolnih osnovnih šol, pet srednjih in višja komercialna šola. Tako širjenje izobraževanja in zlasti neuskupljenost le-tega s potrebami združenega dela pri oblikovanju kadrov je prinesla veliko težav, zlasti pri zaposlovanju. To seveda ni značilno samo za Peč, tako je v vsej Pokrajini pa tudi drugod.

Sovražne demonstracije na Kosovu so imele tudi v Peči negativne posledice. Za nekaj časa so zmotile ritem življenja, ponekod pa izzvale nezaupanje med ljudmi različnih narodnosti. Čeprav tu niso odšli na ulice in niso delali škode, se je sovražnik poskušal vključiti, kjerkoli je čutil, da bo dobil podporo in lahko skvaril mednarodne odnose. Njegov cilj so bile; tako kot v vsej Pokrajini, predvsem šole. Otroke je bilo treba pridobiti zase in z njimi manipulirati, v njihovo dušo zasejati seme nacionalne nestrpnosti in sovraštva, jih pahnuti v prepad nezaupanja in nihilističnega gledanja na vse, kar je doseženo v socialistični samoupravni Jugoslaviji. V večini vzgojno-izobraževalnih organizacij so preprečili sovražne napade že na začetku. Tako v osnovni šoli Džemail Kada, kot je povedal ravnatelj Fuad Žara, sovražnik ni mogel nič. Učitelji, sicer različne narodnosti, so zlahka preprečili nacionalistično in iredentistično propagando, saj so zaslutili njene namere in se ji enotno in organizirano uprli. V tej šoli ne samo da niso porušili enotnosti, ampak je le-ta po besedah sekretarja partijske organizacije močnejša kot je bila kdajkoli. Pravi, da varuje bratstvo in enotnost »kot punčico svojega očesa«, saj vedo, kaj pomenita. V tej šoli zelo dobro delujejo vse družbeno-politične organizacije in strokovni aktivni. Učitelji vedo, da svoje delovne obveznosti še niso izpolnili, če so končali učne ure, zato namenijo precej časa organiziranju zunajšolskih dejavnosti. Tudi to je velika zapornica za sovražnika.

V šoli Džemail Kada je 1600 učencev, pouk pa imajo v albanščini in srbohrvaščini; vse predmete poučujejo strokovno usposobljeni učitelji. Od četrtega razreda se uče vsi otroci tudi tujega jezika. Prepričani so, da je kolektiv, ki je mlad, strokovno usposobljen in poln poleta, pripravljeno še bolj kakovostno urediti vzgojno-izobraževalne smotere. K temu naj bi prispeval tudi nov sistem vrednotenja delovnih dosežkov, ki bo kmalu uveljavljen. Novi sistem bo bolj spodbudil zunajšolsko dejavnost, ki je v mnogih šolah povsem zapostavljena.

Pouk iz preteklosti

Poleg osnovne šole Džemail Kada smo obiskali tudi gimnazijo 11. maj, ki ima 2070 učencev in v kateri imajo tudi dvojezični pouk. Na plošči zraven vhodnih vrat je zapisano v srbohrvaščini in albanščini: »V obdobju, ko so vladali kruti monarhični režimi stare Jugoslavije, v času mračnega terorja naših narodov, je bila gimnazija v Peči močno oporišče KPJ v njenem junaškem boju za svobodo in pravice delovnega ljudstva. Učenci in učitelji te šole, člani KPJ in SKOJ, so se izkazali s svojim doslednim sodelovanjem v vseh akcijah, ki jih je organizirala partija v tem kraju. Ko so nadaljevali slavno pot boja, so bili v prvih vrstah oborožene vstaje proti okupatorju in izdajalcem naših narodov, bojevali so se za našo socialistično domovino ter bratstvo in enotnost vseh jugoslovanskih narodov. Svetle poti revolucionarnih bojnikov bodo navdihovale nove rodove z ljubeznijo do svojega ljudstva, učile jih bodo, da bodo ohranjali pridobitve revolucije in se nesebično zavzemali za nadaljnji razvoj socialističnih družbenih odnosov.« Na drugi plošči so vklesana

imena narodnih junakov, ki so obiskovali to gimnazijo. Znano je, da je imela gimnazija zelo veliko vlogo pri širjenju svobodomiselnih idej, v boju za svobodo, za bratstvo in enotnost. Sovražnik je v nedavnih demonstracijah poskušal oblatiti njene svetle tradicije, vnesti nemir in nezaupanje, omadeževati in razvednotiti pridobitve, za katere so bile potrebne tolikšne žrtve. Čeprav nihče od učiteljev iz te šole ni sodeloval v demonstracijah, se je sovražniku vendarle posrečilo nagovoriti nekaj učencev, da so pisali sovražna gesla. Pravijo, da se je to zgodilo tedaj, ko sta dva učitelja opustila dežurstvo in tako dala možnost za sovražno delovanje; za to sta bila kaznovana. Kaznovanih je tudi 37 učencev (štirje iz izključitvijo iz šole, trintridesetim pa so prepovedali vpis za eno šolsko leto). Ti dogodki so neklikanj ohladili odnose in izzvali nezaupanje, ki pa so ga kar hitro premagali. Zdaj je kolektiv spet enoten in kot nam je povedal ravnatelj Jusuf Zeka, zelo delaven, pripravljen še bolj uresničevati vzgojno-izobraževalne naloge. Iz nedavnih dogodkov so potegnili dober nauk: ker so bili nekateri učitelji premalo pozorni, je sovražnik lahko zapeljal toliko učencev. Ravnatelj pravi, da učitelji sodelujejo v družbeno-političnih organizacijah, se zanimajo za strokovno-pedagoško literaturo in uspešno uvajajo novosti v vzgojno-izobraževalno delo. Lahko torej sklepamo, da se razmere izboljšujejo, in da se bodo pokazali tudi uspehi, čeprav se kolektiv ubada s težavami, povezanimi z usmerjanjem, povezovanjem z združenim delom glede oblikovanja kadrov, proizvodne prakse, zagotavljanja kadrov, učbenikov in literature ipd.

V občinskem komiteju zveze komunistov v Peči smo se pogovarjali o razmerah v vzgojno-izobraževalnih organizacijah na začetku šolskega leta z Jusufom Kolamendijem, predsednikom občinskega komiteja Zveze komunistov, s Sadikom Ukelom in Jusufom Jaševićem — sekretarjem in predsednikom samoupravne interesne skupnosti za izobraževanje in vzgojo.

Jusuf Kolemendi je med drugim poudaril, da je bila v Peči precej razširjena sovražna propaganda iz Albanije, ki je našla nekaj pristašev. Nekateri Pečanci so sodelovali v demonstracijah, toda ne v Peči, ampak v Prištini. Pri pisanju sovražnih gesel je sodelovalo okrog 150 učencev in študentov. Tudi nekateri učitelji so po svoje izkazovali nacionalistično-iredentistično miselnost, zato so se seveda kot vzgojitelji onemogočili.

Preprečiti sovražne naklepe

Zanimalo nas je, kaj meni Jusuf Kolemendi o tem, zakaj so prav učitelji nasedli sovražni propagandi. Meni, da je bilo veliko napak že pri šolanju in pripravi učiteljev. Nekatere bistvene sestavine vzgojno-izobraževalnega dela so bile zapostavljene pa tudi nenehno izobraževanje, izpopolnjevanje in resnično vrednotenje delovnih dosežkov so zanemarjali. Za nekatere učitelje je pomenilo delo v razredu tudi že vso delovno obveznost, zato so izgubili vsakršen stik s šolo, učenci, starši, družbeno-političnimi organizacijami in s podobnim. Zelo glasni so, kadar gre za osebne dohodke, manj pa jih zanimajo delovni dosežki. Kolemendi meni, da so veliko zakrivali tudi zavodi za

pedagoško službo, ker niso v redu opravljali svojih obveznosti in skrbeli za to, da bi se vzgoja in izobraževanje razvijala v skladu s kongresnimi opredelitvami.

Jusuf Kolemendi pravi, da je sovražnik sicer skalil mednarodne odnose, toda le za krajši čas, ker so se ljudje organizirano uprli ne samo pobudnikom demonstracij, temveč tudi tistim, ki niso nikdar sprejeli bratstva in

enotnosti pa tudi ne želeli trdne in močne Jugoslavije. Poudaril je, da so opravili »korektno diferenciacijo«. Štirideset članov zveze komunistov so izključili, še zmeraj pa odpravljajo posledice protirevolucionarnih demonstracij in vzroke, ki so jih povzročili. Še veliko dela bo, pravi Jusuf Kolemendi, ker so »sklestili krošnjo in listje s sovražnega drevesa, treba pa bo izruvati tudi korenine«.

V težkih razmerah po pravi poti

Obiskali smo Izobraževalni center Miladin Popović v Prištini

Izobraževalni center Miladin Popović v Prištini, oktobra 1981: usmerjena šola s 1373 učenci, pet strok, 18 poklicev, 39 oddelkov, 115 predmetov, 43 redno zaposlenih učiteljev, devet v dopolnilnem delovnem razmerju, 34 strokovnjakov iz združenega dela. Velika šola, ne pa izjemna za Kosovo, saj je v tej pokrajini kar precej šol, ki imajo veliko učencev.

Ravnatelj šole Dragan Marković pravi: »Center deluje od septembra 1979. Prej je bil sestavni del Šolskega tehničnega centra v Prištini, zadnji dve leti pa smo samostojna delovna organizacija. Lahko se pohvalimo s prvimi izkušnjami v reformi, čeprav še zmeraj iščemo prave rešitve. Nekateri smo našli, pa vendar so to šele prvi koraki. Imamo pet strok: elektro-tehnično, matematično, geodetsko, naravoslovno in prometno. O vsaki stroki ali natančneje o vsakem poklicu bi lahko veliko povedali. Na primer: v geodetski in prometni stroki je skoraj 70 odstotkov naših učencev; geodetov je v Pokrajini malo — šolamo pa tudi laborantske tehnike in delavce za železnico.

Še preden smo obiskali center, smo slišali v Prištini veliko lepega o tej šoli. V zadnjem času ljudje v Pokrajini radi govore o šolah, ki so častno previhale pomladne viharje iredentistične dejavnosti. V centru so potrdili, da je to res. Prosvetni delavci poudarjajo, da beseda skupnost tu ni novejšega datuma, ampak izraz okoliščin, ki se ohranjajo že leta, iz časov, ko še niso bili center.

»Težko je najti v Prištini bolj zapleteno šolo,« pravi Kljodina

Široka, sekretar osnovne organizacije zveze komunistov v šoli. »Imamo 27 oddelkov s poukom v albanščini in 12 v srbohrvaščini. V takih razmerah ni lahko delati, posebno zato, ker je šola precej oddaljena od mesta. Imamo mestne in vaške otroke, teh drugih je več, in to povzroča svojevrstne težave. Veliko je strokovnih sodelavcev iz gospodarstva, ki se, čeprav niso pedagoško usposobljeni, zelo trudijo, da bi učence kar največ naučili in jim dajali dober zgled.

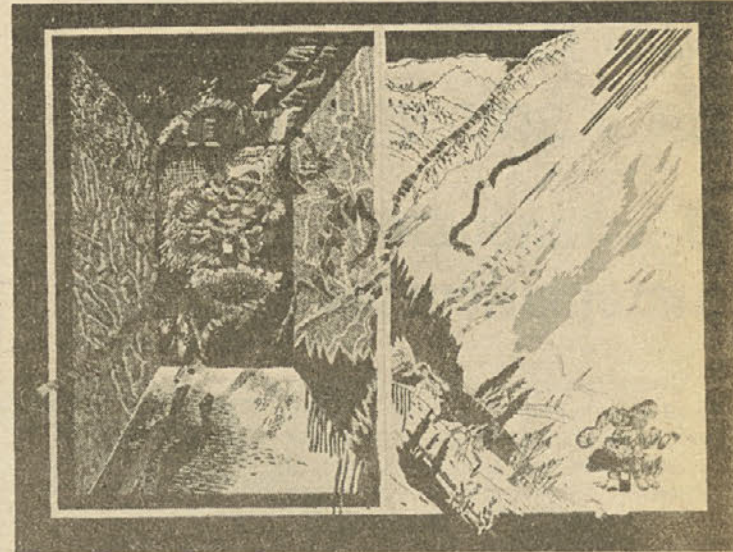
Če vse to upoštevamo, potem je res, da sta za nas bratstvo in enotnost največji vrednoti. Ponošno lahko rečem, da se naši učenci zavedajo, kaj se je dogajalo in kaj se dogaja zdaj. V neredih so videli protirevolucionarno zlo in vedli so se tako, kot se spodobi mladim državljanom naše Jugoslavije. Resda so tudi pri nas nekateri učenci in profesorji poskušali preprečevati naše socialistične poti, toda te ljudi smo takoj onemogočili in oddaljili. Dva profesorja smo suspendirali, ker menimo, da za take ni prostora v šoli.

Povedati je treba, da se je tudi sama šola organizirala v boju proti protirevoluciji. Ko so bili v Prištini nacionalistični neredi, so profesorji na svojo pobudo zadržali učence tam, kjer so morali biti: v šoli. Malo je bilo takih, ki so se pridružili povzročiteljem nereda. To je prav gotovo olajšalo kasnejše dolgotrajno delo pri pojasnjevanju vsebine tega, kar se je zgodilo.

Vzgoja ima prednost

V izobraževalnem centru Miladin Popović pravijo, da name-

doma
drugod



Kržišnik Tomaž (Jugoslavija): Brez naslova — z letošnjega grafičnega bienala

njajo veliko pozornost vzgojnemu delu z učenci. Toda sam položaj, ki je nastal ob protirevoluciji, jih je spodbudil, da so se preskusili in se še bolj zavzeli za to, da dajo mladim ljudem poleg znanja tudi temelje vzgoje.

Zaradi težavnega dela in zaposlenosti strokovnjakov v proizvodnji morajo delati pet dni v tednu, soboto pa porabijo za zavzeto delo z učenci — od dopolnilnega pouka in dela sekcij do družbeno koristnih dejavnosti. Naredili so nadrobno načrt dela razrednikov, da bi se bolj povezali učence in učitelje. Razrednik preživi v šoli toliko časa kot njegov razred.

Veliko pozornosti namenjajo sodelovanju s starši. Ljudje, ki imajo otroke v tej šoli, so o vsem dobro obveščeni. Ne zgodi se tako redko, da pridejo v šolo starši in sprašujejo, zakaj je odpadla ta ali ona ura in če jo bodo nadomestili.

»V zadnjih mesecih se je pokazala zavednost prosvetnih delavcev pa tudi učencev in njihovih staršev,« pravi direktor centra Dragan Marković. Vsi učitelji

sodelujejo pri vzgoji mladine, ker se zavedajo, da je to moč, ki je ne smemo zapraviti. Čeprav smo imeli uspehe že prej (večina prištinskih akcij se je porodila v tej šoli), je čutili zdaj novo ozračje; naše vrste so še bolj strnjene, vemo, po kateri poti moramo reševati težave in naloge, ki so pred nami. In teh je precej. Učenci nam pri tem radi pomagajo. Lahko rečemo, da ti mladi ljudje dobro delajo, in kar je morda najpomembnejše: trezno razmišljajo o vsem, kar se dogaja.

To je del pripovedi o centru Miladin Popović, ki smo jo slišali letošnjega oktobra v Prištini. Morda to sploh ni tipična zgodba, popolna pa prav gotovo ne, ker je v novinarjevi beležnici ostalo še veliko podatkov o tej šoli in ljudeh, ki delajo v njej. Eno pa je gotovo: zgled izobraževalnega centra Miladin Popović opogumlja, ker opozarja na staro resnico, da je mogoče tudi v težkih okoliščinah dobro delati, če je kolektiv enoten in če ve, na kateri strani je, in kakšna pota ubira.

Učbeniki

Lani so prišli v šole nekateri učbeniki iz Albanije s »prozorno« ponudbo, naj bi jih, če pač ne bo boljših, uporabljali pri pouku. Ljudje so te knjige pregledali in ugotovili, da niso uporabne. To so bili namreč učbeniki za strokovne predmete, ki so obravnavali pri nas že zdavnaj preživelo tehnologijo. Povejmo, da se naši učenci v elektrotehnični učni o računalniških, transistorjih in podobnih čudežih civilizacije, v teh albanških učbenikih (mimogrede: prevedenih iz ruščine) pa se govori o žarnicah, ki so jih uporabljali še v naših prvih radijskih sprejemnikih. Tako so ta darila pomagala tiranskim »vseznalcev« nečastno končala v kleti Izobraževalnega centra Miladin Popović v Prištini. Učenci te šole takega »znanja« res niso potrebovali.

Mladinska organizacija

V organizaciji Zveze socialistične mladine v Centru je več kot tisoč članov. Delajo dobro in vsak učenec je vključen v kakšno obliko dela. V šoli je 13 temeljnih organizacij zveze socialistične mladine, dve konferenci (po izmenah) in konferenca šole. Mladinska organizacija dobro sodeluje z zvezo komunistov, s sindikatom, z upravo šole, pedagoškim svetom in z vsemi drugimi samoupravnimi strukturami v kolektivu in zunaj njega.

Dobri kadri

Strokovna usposobljenost učiteljev v centru je za kosovske razmere izredna. Okrog 75 odstotkov pouka izvajajo strokovnjaki, med učitelji pa so tudi doktor znanosti in magistra. Posamezne stroke, na primer matematiko in naravoslovje, poučujejo samo strokovnjaki. V centru so zaposleni tudi taki, ki nimajo ustrezne pedagoške izobrazbe, toda to so inženirji z bogatimi izkušnjami ali kot jim pravijo tukaj »volkovi z dela«; zato dobe učenci v resnici vrhunsko znanje.

Učitelje smo vprašali tudi to, kar prav gotovo zanima vse prosvetne delavce: Koliko zaslužijo? Odgovor naj ostane brez komentarja: učitelji začetniki imajo nekaj manj kot star milijon, po doseženih uspehih pa lahko zaslužijo še nekaj sto starih tisočakov. Zdaj pričakujejo, da se jim bo osebni dohodek nekoliko povečal — za približno 15 odstotkov.

Besedila so napisali: Vesna Šakota, Ivo Klarić, Radivoje Ostojčić in Dragan Pavlović



Razglednica s Kosova (foto: Nusret Metarapi)

satira
humor

Kdo pravi, da v šoli ni smeha?

O natančnem matematičnemu izražanju

Matematika ne slovi zaman kot eksaktna veda. O tem se je prepričala tudi naša profesorica kemije. Poleg tega, da je bila tako zelo predana kemiji, je čutila tudi močno nagnjenje do »kraljevske igre« — šaha. Imela je navado, da je iz vsakega dijaškega primerka, ki je pred tablo našteval množico zmedenih podatkov, bolj ali manj uspešno destilirala pičlo znanje kemije, ob slovesu pa je zahtevala še kako v kemiji pomembno število.

Ko je nazadnje dobila to število, se je z velikim zadovoljstvom sklonila nad sedežni red in z različicami šahovske igre — s skakalčjem, izmed trepetajočih dijakov izbrala naslednjo žrtev. To je potem povabila na prijeten, s kemijskimi formulami zabeljen klepet. Največji veleumi našega razreda so skušali po znanem podatku o dveh zaporednih žrtvah izluščiti poteze tega »kemijskega profesorskega gambita«, toda zaman...

Kot večina šahovskih različic pa je imela tudi ta svojo šibko točko. Nekega dne je povsem nezaželena čast, da je smel razpravljati ob epričevu, doletela pisca teh vrstic. Ko sem se nekoliko prebil iz kemijskega labirinta, pred katerim bi se lahko skrili tudi tisti slavni na Kreki, mi je profesorica zastavila tudi obvezno vprašanje: »Povej neko število! Ker ob tem ni natančno določila, kakšno število hoče, sem povedal število tako, da je bil odgovor matematično povsem pravilen, vendar za profesoričine namene popolnoma neuporaben:«⁴

Trd oreh za prihodnje zgodovinarje

V uvodu k vsakemu začetnemu zgodovinskemu učbeniku lahko preberemo, da temelji zgodovina na pisanih in materialnih zgodovinskih virih. Pravilno razlaganje le-teh je tisti preskusni kamen, ki loči dobrega zgodovinarja od manj dobrega. Danes zbuja med poznavalci te vede že pravo spoštovanje tisti, ki zmorejo prebrati še kak dokument, poleg tistega, ki je natipkan v slovenščini, npr. napisanega v unciali, polunciali, kuriali, gotici ali kaki drugi strah zbujajoči stari pisavi.

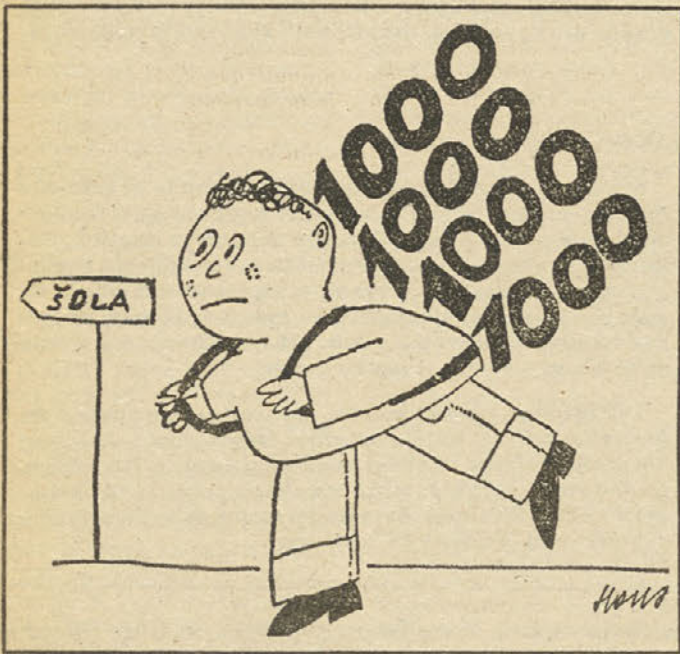
Res pa je, da tudi tisti zgodovinarji, ki se bodo morda čez petdeset let, oboroženi z računalniki, prebijali skozi obilico današnjih zgodovinskih virov, ne bodo imeli lahkega dela. Značilen zgled, bo morda zgodovinski vir, ki bo delal sive lase npr. prihodnjim zgodovinarjem slovenskega šolstva (če do takrat ta ogrožena zgodovinska zvrst še ne bo izumrla).

Zamislimo si torej zgodovinarja, ki bo mogoče sicer elektronski inženir in se bo z zgodovino ukvarjal le ljubiteljsko, da bi tako zapolnil svoj prosti čas ob tridnevnem delovnem tednu. Ta si bo na zaslon v najmoderneje opremljeni čitalnici našega prihodnjega šolskega muzeja z lahnim pritiskom na oštevilčene gumbe priklical sliko zgodovinskega vira iz petdesetih in šestdesetih let 20. stoletja.

Vir, ki ga imamo v mislih, pripada slavni vrsti, imenovani Izkazji o uspehu in vedenju. Njegov lastnik ga za zdaj še ni prepustil skrbi kustosa razstavne zbirke našega šolskega muzeja. Prihodnji zgodovinar bo npr. lahko ugotovil, da je Andrej Vovko v šolskem letu 1957-58 hodil na III. gimnazijo v Ljubljani, nato v šolskem letu 1958-59 na 4. osnovno šolo Ljubljana-Bežigrad in se končno v šolskih letih 1959-60 in 1960-61 umiril na 3. osnovni šoli »Mirana Jarca« Ljubljana-Bežigrad.

Če ta zgodovinar ne bo dovolj previden in ne bo teh podatkov preveril kako drugače, bo mogoče zagrešil učeno razpravo o tem, kako so v letih od 1958 do 1961 ljubljanske šolarje selili po šolskih stavbah vesoljne Ljubljane. Takrat se bo mogoče oglasil nekdanji učenec — če bo izpolnjeval »nujni pogoje«, se pravi, da bo še živel — in zgodovinarju razložil, da si je v navedenih letih pridobil učnost v treh sosednjih učilnicah šolskega poslopja na Peričevi ulici v Ljubljani, le ustanova, v kateri se je šolal, je medtem pridno spremenjajala imena.

ANDREJ VOVKO



BREZ SMEHA NI ČLOVEKA

...tak bodite praznične volje, dragi moji,
pa veselo berite vse to... (Rabelais)

Pedagogika za vse čase

Odlomki iz Gargantue in Pantagruela François Rabelaisa

Med knjigami, ki so v vseh časih zbujele izjemno pozornost, je delo François Rabelaisa Gargantua in Pantagruel, ki je te dni izšlo pri Cankarjevi založbi v Ljubljani. Po besedah prevajalca te knjige Branka Madžareviča je današnji »ponovno osvobojeni čas«, ki v grobem spominja na odprtost renesanse, še kar hvaležen, da sprejme Rabelaisa, tega najbolj demokratičnega avtorja brez predsodkov: humanista, učnjaka, burkeža in komika, mojstra kvante in kosmatih galsko galantnih. Ta Rabelaisova knjiga sodi med tista literarna dela, ki so sicer zakoreninjena v svojem času, pa vendarle tudi dandanes — če jih znamo prav brati in čeprav ne znamo več govoriti po Rabelaisovo — s krepko besedo in z dvoumno komiko vabijo bralca k razmišljanju.

Pripoved o Gargantui, tipičnemu velikanu iz francoskega ljudskega izročila, in sinu Pantagruelu, s katerim upodablja pisec svet renesančnega človeka in njegovo veliko željo po premagovanju mračnajaštva, po osvobajanju človeka, po zmagi razuma, je pravo odkritje prekipeljavčega življenja; to življenje je polno pantagruelovskega duha, ki naj s smehom, ki zdravi, pomaga živeti ljudem.

KAKO JE
GARGANTUO SOFIST UČIL
LATINSKE OMIKE

In res, obrnili so se na velikega učitelja sofista, mojstra Tubala Holoferma po imenu, in ga je ta naučil abecede, da jo je znal povedati na pamet, pa odzad naprej, za kar je potreboval pet let in tri mesece. Potem mu je bral Donatovo gramatiko, pa Facet, Theodolet in Alana, in Parabolis, za kar je potreboval trinajst let, šest mesecev in štirinajst dni.

Vedite pa, da ga je v isti sapi učil pisati gotico, in je prepisal vse svoje knjige, zakaj umetnost tiskarstva, še ni bila v rabi.

In je nosil naokrog velikanski kalimar, pisalni pribor, ki je tehtal dobrih sedem tisoč kvintalov, sama puščica je bila velika in ogromna kot veliki stebri v Enayu, tintnik, v katerega bi spravili tono blaga, pa mu je bingljajal na veliki železni verigi.

Potlej mu je bral De modis signifiandi s komentarji Burjaka, Fakina, Ceperige, Galehauta, Zelenega Oneta, Gomiclja, Pizdanusa in kopice drugih; in je za to potreboval več kot osemnajst let in enajst mesecev. In je bilo njegovo znanje tako temeljito, da je znal pri priči, četudi opolnoči vprašan, zdrdrati vse iz glave, naprej in nazaj, in na prstih dokazati mami, da de modis significandi non est scientia.

Potem mu je bral Almanah, pri katerem je tical kar šestnajst let in dva meseca, nakar je imenovani učitelj umrl — leta tisoč štiristo in dvajsetega — od boleznih zadet, ki se ji pravi laška ali francoska, kot obrnete.

Nakar je dobil novega starega brehavra, mojstra Jobelina Bredjeja po imenu, ki mu je bral Hugutia, Hebrardovo Grštvo, Doktorinal, Pars, Quid est, Supplementum, Marmotreta, De moribus in mensa servandis, Senekov De quantuor virtutibus cardinalibus, Passaventijev cum Commento in Dormi secure za praznike in še par drugih podobne moke. Ob branju le-teh ga je tako zmordilo, da posihbod nikakor več nismo takega zamesili.

Tedaj je oče spoznal, da mu sin res imenitno študira in da ves svoj čas posveča učenju, ampak da mu nič ne pomaga, in kar je še huje, da ga budali, poneumlja in zbeblja, ko v bukvice buda.

Očeta je tak srd zgrabil, da je hotel na mestu spodsekati mojstra Jobelina. Ampak gospod Morostov mu je lepo počutil, da ne dela prav in naj počaka, da se gnev poleže. Potlej je velel, naj ga izplačajo in čisto sofisticno napojijo, nakar naj ga pošljejo k vsem hudičem.

— Vsaj danes ne bo delal zgage gostitelju, je rekel, če slučajno takle umre, natreskan kot kakšen Anglež!

Ko ni bilo več mojstra Jobelina v hiši, se je Goltoguz posvetoval s podkraljem, kakšnega učitelja naj mu dajo. Zmenila sta se, da v to vprežejo Ponokrata, Evdemonovega pedagoga, in da naj vsi skupaj odidejo v Pariz in pogledajo, kako se kaj tačas izobražuje mladina v Franciji.



KAKO JE GARGANTUO
UČIL PONOKRAT PO TAKI
METODI, DA NI ZGUBIL
URE DNEVA

Ko se je Ponokrat prepričal, kakšne obžalovanja vredne navade ima Gargantua, je sklenil ubrati druge pedagoške strune, ampak prve dni je zamižal na eno oko; zavedal se je, da narava ne vzdrži naglih sprememb brez hudega nasilja.

Da bi se kar najbolje otolil svojega poslanstva, je prosil učnega zdravnika svojega časa, mojstra Božidarja po imenu, naj iztuhta, če bi bilo mogoče Gargantu speljati na boljše pot, no, in ta ga je kanonsko klistiral z antiirskim telohom³ in mu je s tem zdrazilom spral iz možganom vse žlaht grešne in sprijene navade. Hkrati je s tem Ponokrat dosegel, da je Gargantua pozabil vse, kar se je naučil pri svojih nekdanjih učiteljih, kot je delal Timotej s svojimi učenci, ki so se učili pri drugih mojstrih glasbe.

Da bi šlo še bolje, ga je peljal v družbo tukajšnjih učenjakov, in ko se je Gargantua kosal z njimi, si je iskril duha, pa še ga je zamikalo, da bi spremenil učne navade in se izkazal.

Potlej sta ubrala tako pot pri učenju, da ni zgubil niti ure dneva in da je ves svoj čas posvetil slovestvu in žlahtni učenosti.

Tako se je torej Gargantua zbujač okrog štirih zjutraj. Medtem ko so ga otirali, so mu jasno in glasno prebrali kakšno stran iz svetega pisma, pa s tako dikcijo, kot se spodobi; za to nalogo mu je bil dodeljen mlad paž iz Bascheja, Anagnostes po imenu. Ko je slišal ta ali oni odlomek, je še rajši častil, oboževal, prosil in molil dobrega Boga, čigar veličino in čudovito modrost razkriva branje.

Potlej jo je mahnil v ločene

prostore izločiti, kar je po naravni poti ostalo od prebave. Tu mu je učitelj ponovil, kar so prebrali, in osvetlil najbolj nejasna in težavna mesta.

Nazaj grede sta se ozrla, kakšno je stanje neba: če je še takšno, kot sta ga videla večer poprej, in v kakšnem znamenju, je ta dan vzhajalo sonce, pa tudi mesec.

Nakar so ga oblekli, mu posadili kapo na glavo, ga ozaljšali in nadišavili, vseskozi pa so mu ponavljali urice prejšnjega dne. Sam jih je znal na pamet, in je zmeraj postregel s kakšnim praktičnim primerom iz življenja ljudi, o čemer so razpravljali včasih tudi po dve ali tri ure, ampak ponavadi so nehali, ko je bil nared obločen.

Potlej so mu dobre tri ure brali. Ko je bilo branje pri kraju, so šli z doma in še kar mozgali o prebranih poglavjih, potlej pa so telovadili na Bracquovem igrišču ali na kakšnem travniku, in so metali žogo, prek mreže, na koš, in si živalno urili telo, kot so poprej urili duha.

Pri igri so poznali le svobodno voljo, premislili so si lahko, če jih je samo zamikalo, nehali pa so ponavadi, ko jim je znoj curljal s telesa, pa od utrujenosti. Potlej so jih dobobra zdrgnili in otrli,⁴ preoblekli so si srajco in jo prav nalahno mahnil pogledat, če je kosilo nared. Medtem ko so čakali, so jasno in prepričljivo zrecitali še kakšen moder izrek, ki so si ga zapomnili od predavanja.

V tem je prišla naokrog njih gnada Apetit in so ravno pravi čas sedli k mizi.

Na začetku obeda so prebrali še kakšno šegavo iz malhe starodavnih junaštev, dokler se niso pritaknili vina.

No, če se jim je zdelo prav, so še naprej brali ali pa veselo pokramljali, prve mesece o lastnostih, posebnostih, učinkovitosti in naravi

vsega, kar je bilo na mizi: o kruhu, vinu, vodi, soli, mesu, ribah, sadju, zelih, koreninah, in kako se vse to pripravlja. Pri tem se je v kratkem času naučil vseh ustreznih odlomkov iz Plinija, Ateneja, Dioskorida, Julija Poluksa, Galena, Porfirija, Optijana, Polibija, Heliodorja, Aristotela, Elijana in drugih. Če je o tem tekla beseda, so si dali zaradi večje gotovosti prinesiti k mizi vse omenjene knjige. In tako dobro in temeljito si je enkrat povedano vtisnil v spomin, da ga ni bilo tačas zdravnika, ki bi vedel pol tega, kar je vedel on.

Potlej so govorili o predavanjih, ki so jih zjutraj brali, in ko se je kosilo izteklo s kakšno kutinovo mezgo, si je otrebil zobe z vejico mastike, si oči in roke izmil z bistro in hladno vodo, nakar so se zahvalili gospodu Bogu, pojoč hvalnico božji darežljivosti in dobroti. Nakar so prinesli karte, pa ne, da bi igrali, a da se naučijo tisočeri malih čudes, in novih programov, ki izhajajo vse iz aritmetike.

Metaj je kopje, palico, kamen, sulico, lovsko kopje, bradnico, napenjal lok, silnih pleč navijal težke oblegovalne samostrele, s prosto roko meril z arkebuza,⁵ postavljaj top na lafeto, streljal v tarčo, v papigo, od spod navzgor, od gor navzdol, naprej, z boka, nazaj kot Parti.

Privezali so mu vrvi, na kakšen visok stol in jo spustili do vznožja; splezal je oberoč po njej, potlej pa se tako živahno in s tako gotovostjo spustil, da bi na ravnem ne mogel storiti bolje.

Položili so mu debelo preklo med dvoje dreves, obesil se je nanjo z rokami, potlej pa begal levo desno, z nogami v zraku. Še v drncu bi ga ne dohiteli.

In da bi si krepil prsni koš in pljuča, je kričal kot vsi hudiči. Slišal sem ga nekoč, ko je klical Eddemona, in to od Vrat svetega Viktorja pa do Montmarta; Stentor ni vkup spravil takega glasu v trojanski vojni.

In da bi si živce krepil, so mu napravili dva ogromna svinčena odlitka, ki sta tehtala vsak po osem tisoč sedemsto kvintalov in ki ju je za ročke krstil. Pobiral ju je s tal, z vsako roko eno, ju dvigal kvišku, nad glavo, in potlej nepremično držal tri četrte ure in tudi več: pa poskusite, če morete!

Na drogu se je meril z najmočnejšimi, in če je bilo treba, se je držal tako trdno na nogah, izživaj joč največje junake, češ pa mu premaknite, če morete, kot je svojas delal Milon. Po njemas vem zgledu je tudi sam držal granamo jabolko v roki in mu ga ponujal, kdor mu ga izpulil.

- 1 — Da »gramatika« ni znanje.
- 2 — Varianta izdaje iz l. 1534 imenuje »Seraphin Calobarsy« anagram Phrancois Rabelaisa.
- 3 — Teloh je veljal za zdravilo zoper blaznost.
- 4 — Umivali se menda še niso ozliroma se niso več, ker so zaprti kopališča; anatomsko izrek tako katoliški pridigarji ko hugenoti.
- 5 — Arkebuza, prednica mušket in današnje puške, je tehtala 17 kg.

Šport za vsakogar

Kaj hočemo z novimi programi za športno značko

Področji vzgoje in izobraževanja ter telesne kulture se med seboj tesno prepletata, še posebno zato, ker s telesno kulturo lahko bistveno posegamo v kakovost vzgoje in izobraževanja in s tem pripomoremo k njeni celotnosti. Ena novejših stičnih točk so tudi programi športne značke, ki jih uvajamo postopoma in se v nekaterih okoljih tudi zelo uspešno uveljavljajo.

Za razumevanje pomena teh programov je pomembno obdobje nastajanja samoupravnih interesnih skupnosti za telesno kulturo. Na novo nastajajoče skupnosti naj bi telesno kulturo kot družbeno dejavnost posebnega pomena približale potrebam in interesom delovnih ljudi in občanov, jo bolj uveljavile kot pomemben dejavnik družbeno-gospodarskega razvoja in zato tudi zagotovile večji in predvsem neposreden vpliv vseh uporabnikov in izvajalcev. Jedro novih ciljev in usmeritev je zahteva po bistvenem povečanju števila dejavnih ljudi v telesni kulturi. Samo taka programska usmeritev in vsakodnevna praksa lahko zagotovita dolgoročne spremembe in uveljavita telesno-kulturno dejavnost kot celoto, so tedaj menili v skupnostih. In tedaj je bila sprejeta odločitev, da je treba pripraviti ustrezne programe dejavnosti za vse prebivalstvo.

Programi za pridobitev športnih značk vseh vrst in stopenj so močan motiv in strokovno dogana ter zaokrožena celota dejavnosti, ki je oblikovana po zelo zahtevnih merilih. Le-ta predpostavljajo široko uporabnost in dostopnost dejavnosti vsem pripadnikom različnih starosti, pridobivanje znanja in navad za uspešno delo, obrambo in ustvarjalno porabo prostega časa in vsebujejo še veliko drugih zahtev. Programi so torej namenjeni vsemu prebivalstvu, izdelani pa so za prve tri starostne skupine: za predšolske otroke ter šolarje nižjih in višjih razredov osnovne šole. Letos torej lahko vanje prvič vključimo že vso mladino do konca njenega obveznega izobraževanja.

Ze ob izidu prvega programa leta 1976 je Zavod SR Slovenije za šolstvo poudaril, da pomeni uvedba športne značke za predšolske otroke med drugim tudi bogatenje celotne vzgoje predšolskih otrok, popestritev nekaterih že znanih oblik in obogatitev dela z nekaterimi novimi dejavnostmi, pa tudi nove možnosti za tesnejše sodelovanje staršev in za vključitev telesne vzgoje otrok v sistem telesnokulturne dejavnosti prebivalstva.

Za program se je že tedaj zavzelo tudi predsedstvo Zveze društev Partizan Slovenije in menilo, da bo ta dejavnost poživila tudi delo njihovih društev. Posebej je opozorilo na skupno skrb staršev, društev Partizan in krajevnih skupnosti pri razvija-

nju telesnokulturne dejavnosti najmlajših.

Podlaga za načrtno delo

Zveza prijateljev mladine Slovenije je ob uvedbi prvega programa poudarila, da pomeni zasnovani program podlaga za dolgoročno načrtno delo pri razvijanju in utrjevanju zdravja našega prebivalstva, še posebej mladih rodov že od zgodnjega otroštva.

Za programe se je odločno zavzela tudi Zveza skupnosti otroškega varstva Slovenije, ki je menila, da se z njimi še povečuje pomen vzgojno-varstvenih organizacij kot središč predšolske vzgoje. Programi spodbujajo vzgojitelje in vaditelje k načrtnemu in smotrnejšemu delu s predšolskimi otroki na področju telesne vzgoje, vplivajo pa tudi na starše, da se bodo bolj zavzemali za telesni razvoj svojih otrok.

Uvajanje programov je torej vsestransko podprla družba, zagotovljena pa je tudi njihova strokovna priprava, saj je celotno delo prevzel Inštitut Visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani. In kaj vsebujejo ti programi?

Program za prvo skupino, ki je namenjen otrokom v starosti pet do sedem let, vsebuje štiri vrste nalog: izlete, plavanje ali smučanje, kotalkanje ali drsanje ali vožnjo z dvokolesom ter spret-

nosti z žogo; pri tem lahko osnovne naloge nadomestimo z dodatnimi in podobnimi, pač glede na krajevne posebnosti, klimatske razmere, gnotne možnosti in telesne zmogljivosti posameznih otrok. Za vse uspešno opravljene naloge dobi otrok zlato športno značko in diplomu dobrega športnika.

Program za srebrno značko v drugi skupini, ki je namenjen otrokom starim od sedem do deset let, obsega v prvem razredu osnovne šole tele naloge: izleta, sonožne preskoke bočno čez nizko gred, met male žogice v cilj, vzravnavo v sed iz leže na hrbtu, preval naprej in tek na 200 metrov. V drugem razredu morajo učenci opraviti še tele naloge: izleta, sonožno preskakanje kratke kolebnice, plezanje po žrdi, skok v daljavo z mesta, spretnost z žogo in tek na 300 metrov.

Učenci si v tej skupini do svojega desetega leta starosti lahko pridobijo tudi zlato športno značko, če opravijo v tretjem razredu tele naloge: dva izleta, raznožko čez kozo, odiranje v stojo na lahteh, dve spretnostni nalogi z žogo, tek na 400 m in če obvladajo nekatera osnovna teoretična znanja. Drugi del nalog za pridobitev zlate športne značke obsega naloge, ki jih učenci izvajajo v četrtem razredu: plavanje 25 m, plezanje po žrdi, preskakanje kratke kolebnice, spretnostni nalogi z žogo in dodatno teoretično znanje. Učenci, ki opravijo naloge za eno ali za obe športni znački v tej skupini, dobijo ustrezno značko in diplomu dobrega športnika.

V tretji starostni skupini si lahko pridobijo učenci bronasto športno značko in diplomu dobrega športnika praviloma v petem in šestem razredu, srebrno v sedmem in zlato v osmem razredu.

Naloge za osvojitve prve, to je bronaste značke, so razdeljene na dva dela, in sicer za peti ter šesti razred in so delno ponovitev nekaterih že znanih iz prejšnje stopnje, seveda na nekoliko višji zahtevnostni ravni, dodane pa so jim še nekatere nove. Z dopolnilnimi nalogami je tudi v tej skupini mogoče nadomestiti nekatere osnovne, če teh učenec ne zmore. To velja tudi za nadaljnji

zahtevnostni stopnji v sedmem in osmem razredu, kjer je poleg praktičnih nalog potrebno tudi drugo znanje, kot na primer o škodljivosti kajenja, o načinih krepitve mišičja, o pravilnem ogrevanju, o gibalnih sposobnostih, spremljanju svojega telesnega razvoja in zmogljivosti ter o vrednotenju športnih vrst.

Po vsebini že izdelanih programov in na izkušnjah pri njihovem izvajanju bodo v naslednjih letih pripravljene nadaljnji programi, ki bodo namenjeni udeležencem, starim od 15 do 18

let, od 19 do 39 let in nad 40 let starosti. Tako bodo sedanji predšolski otroci oziroma osnovnošolci, ki se bodo redno vključevali v te programe, lahko osvojili skupno petnajst značk različnih stopenj.

Uspehi, ki spodbujajo

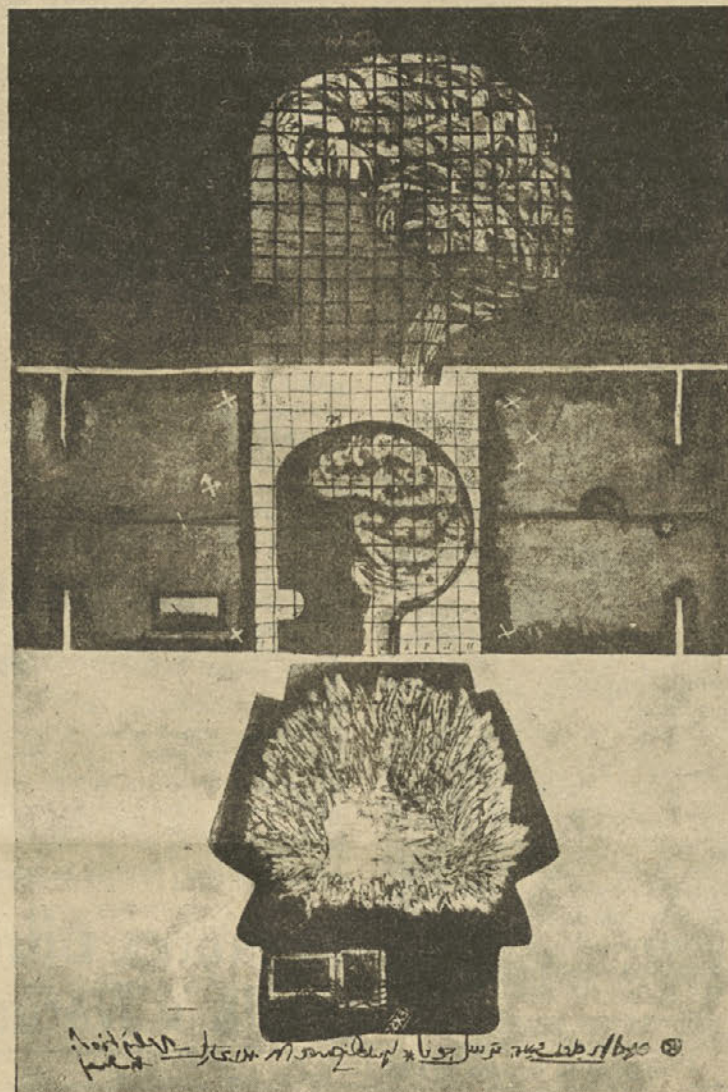
Omenimo naj, da je za vsako programsko skupino izdelan po-

vzgoja
prosti
čas

seben priložnik, ki obravnava naloge in temeljne smotre in daje praktične napotke za organiziranje in izvajanje nalog. Programi si resda ponekod še s težavo utirajo pot, vendar imamo tudi veliko dobrih zgledov, saj so v nekaterih občinah vanje vključeni skoraj vsi učenci osnovnih šol in predšolski otroci, tudi tisti, ki niso v vzgojno-varstvenih zavodih.

Ti uspehi so posledica ustreznega zanimanja, zlasti interesnih skupnosti za telesno kulturo, za vzgojo in izobraževanje in otroško varstvo. Izvajalci v teh občinah so bili s tem neposredno spodbujeni k organiziranju, povezani in najširše zastavljeni ter trajni akciji na tem področju dejavnosti. Med izvajalci je po dogovoru osrednji povezovalc in usklajevalec občinska zveza za telesno kulturo oziroma poseben odbor. Neposredno pa sodelujejo pri ureditvi programov vzgojno-varstvene organizacije in osnovne šole, poleg teh pa tudi nekatera telesnokulturna društva, predvsem tista, katerih programi so namenjeni pretežno športno-rekreativni dejavnosti občanov.

Programi športne značke bodo skupaj s predvidenim novim telesnovzgojnim kartonom za spremljanje telesnih sposobnosti in razvoja učencev v osnovnih in srednjih šolah pomemben vzvod za večjo motiviranost učencev za športno življenje in za načrtnije delo učiteljev in vzgojiteljev, šol in telesnokulturnih organizacij. To pa lahko daje tudi večje možnosti za to, da se bodo vsi rodovi zavzeli za telesno kulturo, ki postane lahko sčasoma resnično pomemben dejavnik našega celotnega družbenega in gospodarskega razvoja. VLADO VOBOVNIK



V galeriji Loškega gradu v Škofji Loki razstavljata študenta ljubljanske likovne akademije Walid Mustafa in Hamid A. Tahir iz Iraka. Likovna govornica rjunih grafik sledi najnovejšim tokovom časa; pripovedna, angažirana vsebina, je predstavljena s posnetki, fotografijami in dokumenti na kontrastnih, deljenih ploščah. Oba študenta sta razstavljalata tudi na letošnjem XIV. grafičnem bienalu v Ljubljani.

Zdravje, prožnost, mladostna svežina

Utrinke smo zbrali iz knjige: **Drago Ulaga, Telesna vzgoja, šport, rekreacija** (Mladinska knjiga, Ljubljana 1980, druga izdaja). V njej nestor slovenske telesne kulture govori bralcem vseh starosti, tudi tistim, ki so se po letih že poslovili od mladosti.

Športno neizobražen človek preteklosti se je sprizajnil s tem, da je začel že v četrtem desetletju življenja pešati, da je znatno pridobil na teži in da se je staral veliko hitreje, kakor terjajo naravni zakoni involucije. Ničesar ni delal, da bi se ohranjal pri močeh, ničesar ni storil proti enostranskim obremenitvam poklicnega dela, utrujenost je preganjal s pasivnim počitkom in poživili.

Novo pokolenje delovnih ljudi bo imelo več znanja o vsem tistem, kar lahko človeku pomaga, da se skladno razvija in da z redno vadbo ohranja svojo moč, lahkotnost v gibanju in normalno telesno težo. Sodobni človek, temeljito poučen o gibalnih potrebah v mladosti, zrelosti in starosti, se bo rad potrudil, da bo tudi na večer življenja v tako dobri kondiciji, da bo še vedno ustvarjal, umsko in telesno.

Človeško srce je kakor ura, ki jo je treba navijati vsak dan. Človek bi se moral vsak dan potruditi in opraviti tudi kaj težjega. Srce ohranjamo pri močeh z gibanjem — s takim, ko se vzpne frekvenca pulza na 150mm, ali ko se vsaj nekoliko spotimo. »Enkrat na dan mora zaškripati,« uči znani dunajski profesor športne medicine dr. Prokop. Lagodnost je sovražnik zdravja.

Filozof in pisatelj Voltaire je zapisal že pred 200 leti: »V prvi polovici našega življenja žrtvuemo zdravje, da bi si zaslužili denar. V drugi polovici žrtvuemo denar, da bi si spet pridobili zdravje. Medtem pa izgubimo oboje, zdravje in denar.« Za marsikoga, ki misli samo na zaslužek in si ne privoščiči časa za rekreacijo, imajo Voltairove besede tudi danes veljavno.

Marsikdo preživi tudi svoj prosti čas sede v zaprtih prostorih. Marsikdo se vozi na izlet z avtomobilom, namesto da bi hodil. Pojavljajo se znane posledice sedenja, lagodnosti, pomanjkanja gibanja: telesna teža, kronične bolečine v hrbtu, atrofija mišic nog, zgodnja skleroza aorte, skleroza cerebralnih in koronarnih

arterij, krvni pritisk, utrujenost, glavobol, slaba prebava. To so prvi znaki involucije ali razvoja navzdol.

Za staranje, ki se začne okrog 40. leta, pri nekaterih poprej, pri nekaterih pozneje, je značilno, da človek pri delu in športu ni več tako hiter kakor v mladosti. Mišice po malem atrofirajo, zlasti še, če jih premalo naprezamo. tudi vezno tkivo postaja utrujeno in izgublja prvotno elastičnost. Največje zlo pa je rejenost, prevelika telesna teža.

Treba je vedeti in upoštevati, da funkcija ohranja organe. Nobena znanost ne more pomagati, nobeni medikamenti, človek sam se mora potruditi, potiti se mora. Raziskovalci so ugotovili, da poteka proces staranja prav počasi, če skrbi človek za krepitev srca s hojo in tekom, za krepitev mišic in za gibljivost sklepov pa z mnogovrstno športno aktivnostjo. Tudi za ožilje in kri je pomembno, da si privoščiči vsak dan nekoliko cikličnega gibanja v obliki ritmične hoje, kolesarjenja, plavanja, veslanja — kar ga pač veseli. tako ostanejo žile prožne in njih stene gladke.

Glede alkohola in nikotina velja za športnike pravilo: Veliko škodi veliko, malo škodi malo, škodi pa v vsakem primeru.

Kako shujšati? Nikakor ne v obliki nekajedenske stradalne kure, temveč s spremembo v načinu življenja: z določenimi omejitvami v hrani in pijači ter s povečanjem fizične aktivnosti. V naslednjem je nekaj napotkov glede hrane:

- Pritrajte si pri hrani samo malenkost (pustite na krožniku maščobo, pustite žlico krompirja).
- Pri kosilu in večerji ne uživajte kruha, če lahko shajate brez.
- Ne jejte preveč slano, tudi ne preveč sladko.
- Ne pijte po nepotrebnem.
- Ničesar ne použijte po večerji, ker ne bo šlo v delo, temveč v rezervo.
- Treba se je navaditi na zmerne obroke, zlasti pa je pomembno, da nikoli ne použijete toliko, kolikor morete, temveč samo toliko, kolikor organizem potrebuje. Če začnete z reformo v hrani in pijači ter se odločite za povečanje gibalne aktivnosti vsak dan, ste lahko brez skrbi, da boste spet prišli do prave teže.

V teoriji sodobne telesne vzgoje vse bolj uveljavljamo misel, da je

hoja najbolj človeška telesna vaja in da je narava naše skupno vadišče. Skupno vadišče vseh tistih, ki smo se s pridobitvami civilizacije naravi odtujili, pa se spet vračamo na trate, polja, v gozdove, hribe in vode kot privrženci hodilnih športov, kot ljubitelji smučanja, atletike, iger z žogo, plavanja, čolnarjenja, vadbe na trim-skih stezah in podobnega.

S plavljenjem ali na primer smučanjem se ukvarjamo le občasno, tudi visoke gore obiskujemo samo kdaj pa kdaj, po cestah in drugih poteh pa hodimo vsak dan. Poleg vsakdanjega dela je hoja po opravkih za veliko večino ljudi edina gibalna aktivnost, edina oblika redne vadbe. Hodimo v vseh obdobjih življenja, tudi v visoki starosti, zato je še posebno pomembno, kako hodimo, kako vztrajno in kakšen je tedaj naš odnos do najbolj človeške in najbolj redne telesne vadbe.

Da bi hodili pravilno, moramo upoštevati nekatera splošna navodila:
— drža telesa naj bo naravno vzravnan (ne sklonjena);
— premikanje nog naravnost naprej (brez opletanja);
— stopalo se postavlja na tla v zaporedju peta — prsti (velja za hojo po ravnem);
— postavljanje stopal skoraj vzporedno;
— pozivanje naj bo omejeno na minimum, ki ga terja ritmika gibanja;
— spremljava z rokami naj bo smotrna, ustrežna tempu in dolžini koraka.
— Za uglajeno hojo, ki sodi med

smotre gibalnega izobraževanja v mladosti, je treba veliko vaje. Veliko je treba hoditi po prožnih stezah in v pravilni obuvi.

Kakšna pa naj bo hitrost? Če gre za to, da hodimo racionalno in porabimo kar najmanj energije, je optimalni tempo 90m na minuto, kar pomeni 5,4km na uro. Če pa gre za športno treniranje, na primer za krepitev srca in usposabljanje ožilja, se je treba potruditi in hoditi znatno hitreje.

Seveda pa ne gre samo za učinek hoje na notranje organe in tudi ne samo za boj proti rejenosti, proti odvečni teži. Polnitev krvnega obtoka deluje spodbudno tudi na druge organe, celo na možgane. Med hojo so misli jasnejše, človek se vsaj za nekaj časa osvobodi vsakdanjega usmerjenega mišljenja, neredko se prebudi njegov dremajoči jaz in se oglašajo ustvarjalne sile.

Znani so primeri, ko se znanstveniki umikajo na samotne gozdne steze, da bi kaj temeljito premislili. »Peš hoja napravi modreca in poeta,« je zapisal profesor Leopold Stanek. Jakob Aljaž je komponiral med hojo. Lenin je hodil po sobi, ko je razmišljal in diktiral, Cronin je svoje ustvarjalno pisanje prekinjal s sprehanjem po vrtu in še bi lahko naštevali.

Hoja — šport naš vsakdanji — globoko smo prepričani, da gre za pomembno dejavnost, ki vrača človeku trud z zdravjem, največjim bogastvom. Telesnim in duševnim.

kultura

Ure zgodovine v prenovljenem Muzeju revolucije v Slovenj Gradcu

Muzej revolucije, naše slavne NOB v Slovenjem Gradcu, ima že tradicijo. Nastal je v prvih po vojnih letih po zaslugi neutrudnega zbiratelja Bogdana Žolnirja. Zbral je veliko dragocenih zgodovinskih predmetov, fotografij, besedil. Zaradi tega so postali prostori v muzeju pretesni, vitrine neprimerne. Med razmišljanjem, kako bi obnovili in razširili muzej, je vzniknila zamisel, naj bi imel muzej pokrajinski značaj — za vse koroško območje. Prenavljanje se je začelo leta 1976 in trajalo vse do leta 1981. Prenova stare stavbe je bila zahtevna, nenehno je primanjkovalo denarja, zahtevno urejanje zbirke je terjalo vztrajno delo.

Prenovljeni muzej s preglednejšo razporeditvijo razstavljenih predmetov se imenuje Koroški pokrajinski muzej revolucije s sedežem v Slovenj Gradcu. Ravnatelj muzeja je strokovnjak-zgodovinar Rista Stojanovič, vodnik po muzeju pa Lojze Kos, prav tako zgodovinar. Na panojih je razstavljenih okoli 1000 fotografij in dokumentov, v vitrinah okoli 400 muzejskih predmetov, obilo gradiva pa imajo shranjenega in čaka na ureditev.

V sobah, ki so obiskovalcem že na ogled, so zbirke:

- narodni heroji;
- boji za severno mejo 1918—19, koroški plebiscit, delovanje KP od 1921 do 1929;
- koroški (zamejski) Slovenci med obema vojnima in delovanje društev Svobode in Vzajemnosti v Meziški in zgornji Dravski dolini;
- začetek narodnoosvobodilnega gibanja na Koroškem do leta 1943—44;
- višek narodnoosvobodilnega gibanja z nasiljem okupatorja;
- prikaz narodnoosvobodilnega gibanja na mislinjsko-pohorskem območju;
- sklepe operacije druge svetovne vojne.

Muzej ima na voljo še tri prostore. V prvem bodo uredili razstavo o partizanski saniteti, tehnikah in tisku ter zvezah in domičnih enotah. V dveh sobah si lahko letos do konca decembra ogledamo razstavo Bratske vezi med slovenskim in srbskim narodom. To je nadvse zanimiva zbirka, ki gostuje v Slovenjem Gradcu iz ljubljanskega Muzeja revolucije.

Skrbno urejene dragocenosti slavne polpretekle zgodovine pa naj ne bi bile na ogled le naključnim obiskovalcem. Vodstvo muzeja želi, da bi prihajale organizirane skupine — posebno solarji. Zato so poslali vsem šolam na svojem območju dopis z željo, naj prihajajo na ogled razrede v urejenih skupinah. Prosvetne delavce so zaprosili, naj sestavijo načrt ogledov za

vse šolsko leto, označijo mesec obiska in to pošljejo muzeju. Sporočajo tudi, da je treba obisk najaviti dan ali dva prej. Prosvetni delavci že sestavljamo letne načrte obiskov. Učne teme izbiramo iz podrobnih učnih načrtov, obsegajo pa snov za eno učno uro. Muzej ima namreč prostor tudi za učilnico. Opremo z avdiovizualnimi sredstvi bodo postavili najpoznejše do konca novembra. Učence bo sprejemal in vodil pedagoške ure strokovnjak, vodnik po muzeju.

Za zgled letnega načrta obiskov v muzeju navajam teme, ki smo jih izbrali učitelji četrtih razredov:

— Razdelitev Slovenije med sovražnike (delo izdajalcev) — oktober

— Taborišča, izseljevanje, nasilje, teror — januar

— Iz Bele krajine je odšla na svoj zgodovinski pohod na Štajersko XIV. divizija — marec

— Pohorski bataljon — april

— Druga svetovna vojna se je končala na mejah Jugoslavije — maj

Radi bi, razlaga ravnatelj muzeja, pospešili raziskovalno dejavnost na tem območju. Považati želijo predavatelje-zgodovinarje, vodje zgodovinskih krožkov, da bi se dogovorili za izdelavo načrta. Dogovorili se bodo, kako bodo zbirali pričevanja borcev, ki še živijo, zapisali njihove izjave, spomine, osvetlitve zgodovinskih dejstev...

V Slovenjem Gradcu je bilo že v nekdanji Jugoslaviji središče napredne miselnosti v Mislinjski dolini. Tu je delovalo partijsko jedro, katerega člani so bili delavci, izobraženci in študentje. Takoj prve dni okupacije se je začela širiti odporiška miselnost, ki se je v surovih dneh okupacije razrasla v pravi upor proti okupatorju. Tudi zato smo obnovljenega muzeja nadvse veseli, srečni smo, ker bodo lahko naši delovni ljudje, občani, upokojenci, mladina v kulturno urejenem okolju obujali spomine na dni, ki zbujejo naš ponos. Urejen muzej nam bo v pomoč, da bomo še bolj uresničevali Titovo naročilo: »Danes in vedno naj bodo besede 'revolucija narodno osvobodilne borbe' spomin na vse dni velikega boja in revolucije, naj bodo v ponos in naj spodbujajo k novim velikim dejanjem, k junastvu dela in miru, k obrambi enotnosti in neodvisnosti, k ohranjanju miru na svetu. V tem velikem imenu naj se mladi, zrasli na nedrjih naše socialistične dežele, napajajo ob zgledih ljubezni, hrabrosti in požrtvovalnosti.«

Muzej revolucije v Slovenjem Gradcu je odprta vsak delavnik od 8. do 15. ure, ob sobotah in nedeljah pa po dogovoru. **FRANJA ZORMAN**

Neizrabljena priložnost

Razmislek o neizrabljenih priložnostih prihaja na dan pogostoma — in v zadnjem času (v znamenju že porajajoče se miselnosti o bolj varčnem, bolj smotrnem in manj razpisniškem življenju) celo vse pogosteje. Bolj in bolj ugotavljamo, da imamo, kot je videti, marsičesa preveč, pa zato tudi marsičesa ne izrabimo tako, kot bi morali.

Enemu takih »razkošij«, ki pa zagotovo ne bi smelo biti odveč, smo v minulih dneh sledili v Kranju, med potekom šestdnevne revije dokumentarnih filmov iz neuvršenih držav. Organiziral jo je Interfilm, ki se sicer ubada z biennialnim mednarodnim festivalom športnih in turističnih filmov. Izbral je prijave iz devetnajstih zainteresiranih kinematografij, dobil na ogled 55 njihovih filmov ter izbral za predvajanje 25 raznoterih dokumentarnih pričevanj o življenjskih, družbenih, gospodarskih in naravnih značilnostih posameznih dežel.

Bila je prva revija te vrste sploh, seveda vsa v duhu prizadevanj, ki jih Jugoslavija pri medsebojnem povezovanju neuvršenih že tako in tako zavzeto izkazuje. Marsikaj v tem znamenju sicer še ni na zaželeni programsko-organizacijski ravni, toda za začetek zadostuje vsaka pobuda, ki je bila sprožena. Res je, da bi bilo v prihodnje smotno uvesti stalni »štab«, ki bi bil sez-

nanjen s filmsko proizvodnjo in njenimi dosežki v teh deželah in bi skrbel za sprotno odbiranje filmov, tako da bi na revijo prišlo res najboljšo med najboljšimi. Zdajšnji izbor je bil bolj ali manj naključen in v prenekaterem pogledu približen, heterogen, kar pa je — kot rečeno — na samem začetku vendarle postranskega pomena. Najpomembnejše je, da je k nam priromal vsaj ducat filmov, ki so vredni gledalčeve pozornosti, saj so nam filmsko dognano razkrili podobo dežel, o katerih imamo nepopolne in v prenekaterem pogledu sklažene predstave.

Naštetimo vsaj nekatere izmed teh filmov. Latinskoameriške kinematografije so nam predstavile Deželo Inkov (Peru), veliko revolucijo v majhni deželi Granadi (Kuba) ter celotno podobo turističnih lepote in turističnega gospodarstva Argentine (Argentina). Azijske kinematografije so med drugim »razgrnile« napredek v Kuvajtu (Kuvajt), Slamsko obrt (Iran), podobo vizij industrijskega napredka v sodobni Indiji (Indija), Pestro deželo (Irak), Podobe blaginje (Pakistan) in podobno. Afriške kinematografije so ponazarjale folklorne značilnosti arabskih ljudstev (Libija) ter socialno problematiko v pomenu Pravice otrok (Tanzanija). Dovolj zanimivi so bili tudi Ciperska svatba (Ciper) in posamezni jugoslo-

vanski prispevki, ki so po eni strani filmsko dokumentaren način ponazarjali dvajsetletno zgodovino neuvršenosti in Titove vloge v njej, po drugi pa vzporejali prelomni spopad med podedovano zgodovinsko preteklostjo in vizijami napredka. In to je bil v bistvu moto celotnega sporeda.

Kaj vse bi bilo mogoče »potegniti« iz teh filmov tudi za sprotno rabo, predvsem za dopolnilno izobrazbeno ponazoritev k siceršnjim seznanjanjem s sodobnim svetom, ki je v svojih stvarnih obrih za marsikoga med nami še zmerom velika tabula rasa!

Žal — nismo storili skorajda nič! Plodov dela, ki ga je opravil

Interfilm, nismo »použili«. Priložnost je ostala neizrabljena. Filme so (v prisotnosti nekaj gostov iz sodelujočih držav) predvajali v klavnem praznem kranjskem kinu, daleč od doživljanj tistih, ki naj bi jih to in takšni dokumentarna pričevanja, seznanjala z življenjem, delom in družbeno-gospodarskim položajem ljudi v deželah, s katerim nas na težki poti v prihodnosti veže veliko skupnih stremeljenj.

Kranjski filmski večeri so ostali neke vrste — prazna beseda. Tudi tokrat si moramo zastaviti resno vprašanje v znamenju večnega refrena: kako je mogoče?

VIKTOR KONJAR

Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete št. 13

Strokovna revija za zgodovino jugoslovenskega šolstva in prosvete, ki jo skupaj izdajajo Slovenski šolski muzej v Ljubljani, Hrvaški šolski muzej v Zagrebu in Pedagoški muzej v Beogradu, med slovenskimi pedagoškimi delavci ni deležna tolikšne pozornosti, kakršno bi zaslužila. V njenih dosedanjih trinajstih številkah je bilo objavljeno že veliko pomembnega gradiva za zgodovino slovenskega šolstva pa tudi šolstva drugih jugoslovenskih narodov in narodnosti.

Uvodni prispevek glavnega urednika Zbornika Dragutina Frankovića je posvečen spominu na tovariša Tita. Sledi sestavek rednega profesorja na prištinski univerzi, dr. Jašarja Redžepagića o pedagoških pogledih Georga W. F. Hegla, ki je posvečen 210. letnici rojstva in 150. letnici smrti tega pomembnega nemškega filozofa.

Kustos Slovenskega šolskega muzeja Jože Ciperle je prispeval zgoščen in pregleden oris razvoja vzgojnih zavodov na Slovenskem in z njim povezanega posebnega šolstva. Magister Ljubiša Dunjić, ki dela kot prosvetni svetovalec na Prosvetno-pedagoškem zavodu v Zenici obravnava s teoretičnega vidika zgodovinski proces preobrazbe šolske nadzorne službe in ga deli na štiri razvojne stopnje. Profesor Filozofske fakultete v Zadru dr. Mate Zaničević objavlja v tej 13. številki revije prvi del opisa šol v Šibeniku in okolici v obdobju 1921—1941, tokrat do leta 1929. Največ pozornosti namenja državnim realnim gimnazijam in učiteljskim v Šibeniku.

Upokojeni cetinjski učitelj Marko Marković obravnava pomen dijaških literarnih krožkov v revolucionarnem gibanju na cetinjskih srednjih šolah v letih 1931—1933. O razvoju

Višje pedagoške šole v Zagrebu v času 1945—1951 piše njen upokojeni ravnatelj Josip Busija. Vsi ti prispevki so v prvem delu Zbornika, ki je, kot ponavadi, namenjen člankom in razpravam.

Drugi del je namenjen manjšim prispevkom. Ravnatelj beograjske osnovne šole »Stjepan Stevo Filipović« Milovan Bogovac piše v tem delu o razvoju šolstva v Irabskom Kolašinu od srednjeveške srbske države do danes, kustodinja beograjskega Pedagoškega muzeja Miroslava Gavrilović pa se spominja stoletnice ustanovitve prosvetnega sveta leta 1880.

Zelo zanimiv je pregled disertacij iz zgodovine šolstva in pedagogike v Jugoslaviji, ki ga je za Slovenijo sestavila Slavica Pavlič, za Srbijo, Vojvodino, Bosno in Hercegovino ter Makedonijo Svetomir Gačić, za Hrvaško Ivar Dumbović in za Kosovo Hajrudin Količić.

Stalni rubriki Zbornika sta tudi Ocene in poročila o pomembnejših delih s področja, ki ga obravnava ta revija in Dejavnost jugoslovenskih šolskih muzejev. Andrej Vovko pa se spominja slovenskega pedagoškega delavca in enega od pionirjev slovenske dejavnosti poklicnega svetovanja Albina Podjavorščaka. Zbornik konča prispevek k bibliografiji del iz zgodovine šolstva in prosvete na področju SR Hrvaške v letih 1974—1979.

Že ta kratka predstavitev vsebine kaže, da ima Zbornik veliko sodelavcev iz vse Jugoslavije. Skoraj ob vseh večjih prispevkih so povzetki v tujih jezikih. Na žalost morajo denar za revijo prispevati zgolj republike, ki imajo šolske muzeje, zato je revija jugoslovenska le po znanstveno-strokovni plati.

ANDREJ VOVKO



Albrecht Dürer: Erazem Rotterdamski, bakrorez, 1526

Razstava Dürerjevih grafik v Narodni galeriji

V okviru kulturnih izmenjav med Nemško demokratično republiko in Slovenijo so bile v Narodni galeriji v Ljubljani razstavljeni grafike Albrechta Dürerja (1471—1528), ene najvidnejših osebnosti nemške renesanse. Sto dvajset bogatih lesorezov, bakrorezov in radirank, ki so jih pripeljali iz Državne galerije v Dessau, razodeva umetniško raven in izrazne posebnosti velikega mojstra grafike, čigar vpliv sega daleč prek tedanjega časa. Nemci so v resnici lahko ponosni na Dürerjeve grafike, ne le na njihovo število, pač pa tudi na tematiko in ikonografsko dognanost. Natančnejši ogled teh grafik nam odkrije prepletanje dveh obdobjev — renesanse in srednjega veka, pa naj gre za slovite štiri jezdece apokalipse ali Čarovnice, drugod je vidnejši

vpliv prepoda (Izgon iz raja) tja do naturalističnih prvih, ki se kažejo v upodobitvi Plešočega kmečkega para. Da bi dobili celoten vpogled v Dürerjevo umetniško oblikovanje, obsega razstava vse od znanih sakralnih motivov, pa do mitoloških grafik, portretov, vsakdanjih motivov. Ta razstava, ki je za Slovenijo prav gotovo še posebno pomembna bo odprta do konca novembra. Pri sestavi kataloga, ki je izšel ob tej priložnosti, žal niso bile izrabljene široke študijske možnosti, čeprav smo to pričakovali vsaj ob prikazu Dürerjevega grafičnega ustvarjanja. Dobili smo le katalog z majhnim izborom reprodukcij in z uvodno besedo Ingrid Ehlert, ki biografsko informativno prikaže umetnikovo življenje in delo. **I. G.**

RAZSTAVA

Prizadevanja naravoslovcev na Slovenskem in njihov prispevek k narodni kulturi

Razstava s tem naslovom je bila odprta 14. oktobra v Prešernovi dvorani Slovenske akademije znanosti in umetnosti v počastitev 160-letnice muzejstva na Slovenskem. Razstavo so pripravili: Prirodoslovni muzej Slovenije, Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Narodna in univerzitetna knjižnica iz Ljubljane. Razstavljeno gradivo obravnava začetke študija naravoslovja pri nas in razvoj te vede do ustanovitve univerze v Ljubljani. Že v nekaterih delih naših protestantov najdemo rastlinska in živalska slovenska imena in morfološke izraze v slovenskem jeziku, in sicer v Dalmatinovi Bibliji, Bohoričevi Slovnicini in v Megiserjevemu Slovarju.

V obdobju razsvetljenstva se

je pri nas že precej več domačih in tujih avtorjev ukvarjalo z naravoslovjem in nekateri so si ustvarili tudi svoje mineraloške zbirke in herbarije. Na razstavi so prikazani predmeti iz zbirke barona Zoisa, Freyerja, Hladnika, Schmidta, Dežmana in Plemlja. Vsi ti in tudi drugi pomembnejši naravoslovci so na razstavi predstavljeni s svojimi deli in fotografijami. Pomemben delež pri uveljavljanju naravoslovja pri nas so imeli tudi tujci, ki so službovali v naših krajih. Najpomembnejša sta Scopoli in Hacquet, ki sta službovala v Idriji. Prvi je sestavil knjige o rastlinstvu na Kranjskem, drugi pa knjigo o mineralogiji in geologiji na Kranjskem. Knjigi je dodan tudi zemljevid s slovenskimi

imeni.

V prvi polovici 19. stoletja so izšle tudi prve slovenske naravoslovne knjige. Knjigi Matije Vrtovec Vinoreja iz leta 1844 in Kmetijska kemija iz leta 1846 sta bili poleg Robidove Fizike najpomembnejša priročnika za ponavljalne šole in so jih uporabljali tudi namesto slovenskih beril pri pouku. Na razstavi je prikazan še prvi zemljevid slovenskega ozemlja, ki ga je stvil Peter Kozler in prva slovenska kemijska terminologija profesorja Mihaela Peternela.

Pomemben delež pri prvih učbenikih naravoslovja za srednje šole imata profesorja Fran Erjavca in Ivan Tušek, ki sta prevedla učbenika Alojza Pokornjaja Bo-

taniko in Zoologijo za nižje razrede gimnazij, Fran Erjavca pa je pisal tudi poljudno-naravoslovna dela.

Prvi izvorni slovenski učbenik za nižje razrede gimnazije pa je napisal leta 1898 Alfonz Paulin. Naslov knjige je bil »Prirodopis rastlinstva«. Precej naravoslovnih del je izšlo v založbi leta 1900 ustanovljene Slovenske šolske matice, med njimi prvi slovenski določevalni ključ za cvetnice in praprotnice Julija Glowackega. Na razstavi so predstavljeni še J. Bučar, Ferdinand Seidl, Gvido Sajovic in še nekateri drugi. Razstavo sta strokovno pripravila muzejska svetovalka Marija Gosarjeva in profesor dr. Viktor Petkovšek. **T. H.**

GAlla, bugha.
Gallium, te y sugorijó flu, zent Ivan
veraga, h.e. flos Sancti Iohannis Bap.
Gentiana, quæ vulgo cruciata dicitur,
zent Lazlo kiraly fiue, hoc est, S.
Ladislai Regis herba.

obramba zaščita

Odgovornost učitelja obrambe in zaščite v usmerjenem izobraževanju

Vloga učitelja obrambe in zaščite se je z usmerjenim izobraževanjem spremenila tudi po načinu dela pri pouku in pri obrambnem usposabljanju mladine. Njegova odgovornost je zdaj še večja, saj mora doseči, da mladina sprejme usmeritve in zasnovo splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v SFRJ. Vzgojni smotri učnega predmeta obrambe in zaščite so jasno opredeljeni in so sestavina naše samoupravne socialistične vzgoje.

Odgovorna učiteljeva vloga se kaže pri izbiranju gradiva, ko organizira in vodi učni proces, in takrat, ko neposredno vpliva na učence s svojo osebnostjo. Navedene pravine so temelj za kakovostno učiteljevo delo in hkrati možnost za njegovo razvejano pedagoško ustvarjalnost. Kaj pričakuje družba od učitelja obrambe in zaščite? Pri svojem delu mora uresničiti in izpeljati učni načrt predmeta obrambe in zaščite (v 1. in 2. razredu), skrbeti mora, da se vsebina obrambe in zaščite prepleta z vsebino drugih učnih predmetov, seveda nevsiljivo, glede na različne usmeritve učencev. Učitelj mora biti mentor obrambnih dejavnosti, predpisanih z učnim načrtom in interesnih dejavnosti s tega področja. Postati mora strokovni svetovalec drugim pedagoškim delavcem, ki obravnavajo številne obrambne vsebine pri njihovih učnih predmetih. Skrbi naj za kakovostno strokovno obrambno dokumentacijo na šoli, odgovoren pa je tudi za to, da bo šola na obrambnem področju povezana s krajevno skupnostjo in z občino. In ne nazadnje; učitelj obrambne vzgoje

mora biti mentor aktiva učiteljev ZRVS na šoli.

Navedene naloge kažejo da mora biti učitelj celostna osebnost na svojem področju (vzgojitelj in strokovnjak), ki ne omejuje svojega dela samo na predavanja obrambe in zaščite na šoli.

Celotno učiteljevo delo usmerjajo vzgojni smotri, ki jih učitelj skuša uresničiti pri svojem delu. Učitelju obrambe in zaščite ne sme biti vseeno, ali se učenci učijo, in kako se usposabljaajo za obrambo, saj je prvi in odgovorni vzgojitelj na enem področju.

Vse prepogosto opažamo, da učitelj velikokrat opravlja svoje delo uradniško in tako se vede tudi do kolegov in učencev. Jasno je, da ob takem vedenju ustvarjeno delo, v katerem sodelujejo učitelji in učenci, ni več mogoče.

Doslej smo zelo enostransko vrednotili delo učitelja obrambe in zaščite, češ da samo usposablja strokovnjake na svojem obrambnem področju in ne vzgaja, celo podcenjevali smo ga. Vemo pa, da učitelj obrambe in zaščite odgovarja družbi za vzgojo (v socialističnem duhu) in za obrambno usposobljenost učencev, ki so mu zaupani.

Gotovo je, da imajo ravnodušnost, neodgovornost in otopelost negativne posledice in ne pripomorejo k uspešnemu vzgojno-izobraževalnem delu. Vsak pedagoški delavec (to velja tudi za učitelja obrambe in zaščite) se mora zavedati, kakšno odgovorno delo opravlja in da je za vse odgovoren družbi in učencem.

Sodobna socialistična pedagogika zahteva, da je učitelj ustvarjalen, da opušča zastarele tradi-

cionalne sheme. Skratka, učitelj si mora prizadevati za nadaljnji razvoj in za večjo kakovost.

Njegova ustvarjalnost pri delu pa se kaže v tem, da svojo pedagoško in družbeno dolžnost čim bolj iznajdljivo in koristno opravlja, tako da hkrati potrdi sebe in svoje sposobnosti, družbi pa daje tisto, kar od njega pričakuje.

Učitelj obrambe in zaščite v usmerjenem izobraževanju mora

zadostiti vsem družbenim zahtevam v vseh oblikah vzgojno-izobraževalnega dela. Usposobiti človeka za življenje v socialistični družbi in za obrambo te družbe je obsežno in odgovorno delo. Zato naj se učitelj obrambe in zaščite nenehno zaveda te odgovornosti do učencev, do uresničevanja vzgojnih smotrov in do družbe.

IVAN HREN



Priprave za vaje iz civilne zaščite

Enote civilne zaščite naj bodo boljše opremljene

V Beogradu je bila 24. seja sveta za civilno zaščito

Oktobra imajo povsod vaje s področja obrambe in zaščite pod naslovom Nič nas ne sme preseči ali Vsi v obrambi in zaščiti. O tem so pred nedavnim razpravljali v Beogradu na seji sveta za civilno zaščito pod vodstvom predsednika Ivana Miškovića, ki je bila v počastitev dneva civilne zaščite. Temeljno vprašanje razprave je bila pripravljenost in organizacija civilne zaščite v kra-

jevnih skupnostih in organizacijah združenega dela. Govorili so tudi o delovanju civilne zaščite ob pomladanskih dogodkih na Kosovu in ocenili vaje civilne zaščite v Celju, pa še o izkušnjah in delovanju civilne zaščite pri odстранjanju posledic potresa v Slavoniji letošnjega avgusta.

Večletne izkušnje so pokazale, da je treba zdaj pri reševanju ljudi in materialnih dobrin na

območju krajevne skupnosti nameniti večjo pozornost materialni opremljenosti štabov in enot civilne zaščite na tem področju. V razpravi so bile poudarjene zlasti razlike med opremljenostjo štabov in enot civilne zaščite v mestih in vaseh ali pa tam, kjer zajemajo krajevne skupnosti obsežno območje. Opozorili so, da je treba še veliko narediti za varnost proti požarom in za radioaktivno-biološko-kemijsko zaščito; to velja tudi za področje samozaščite.

Opozorili so na znano resnico, da ni dovolj zaklonišč in da ta nišo ustrezno opremljena. Kaj to pomeni za večja mesta vemo. Kot kaže, se doslej še niso glede tega organizirali niti posamezne krajevne skupnosti niti organizacije združenega dela na tem področju.

Udeleženci seje so ob tem poudarili, da se je treba v prihodnje še bolj povezati in dogovarjati o vseh vprašanih s področja civilne zaščite tudi v občinskem in širšem merilu.

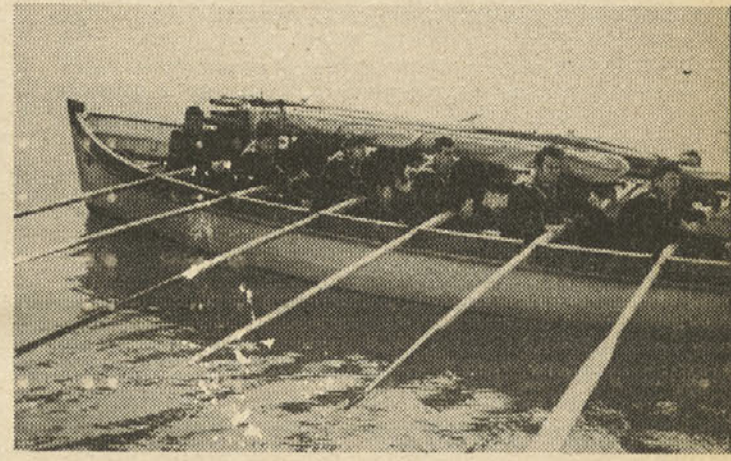
Nadalje so ugotovili, da tudi enote radioaktivno-biološko-kemijske zaščite niso povsod

dobro opremljene: nekatere imajo najsodobnejša sredstva, druge pa bi v izrednih razmerah morda preveč improvizirale.

Razprava je tudi pokazala, da je civilno prebivalstvo vedno pripravljeno sodelovati na vajah s področja civilne zaščite pa tudi to, da so po končanih vajah vsi štabi in enote obogatene z novimi izkušnjami, saj kritično ocenijo svoje delo. Vaje bodo še nadalje pripravljali, vsebina naj bi bila še bolj stvarna in prilagojena vlogi in prostoru krajevne skupnosti, organizacij združenega dela in občini v izrednih razmerah — če bi bila vojna ali ob naravnih nesrečah.

Z boljšo organizacijo in opremljenostjo štabov in enot civilne zaščite bo celotna obramba boljša, saj bodo tako vsi pripadniki armade vedeli, da se jim ni treba bati in skrbeti za njihove družine.

Ob ocenjevanju uspešnosti posameznih sklepov vaj ob dnevu civilne zaščite so posebej pohvalili vajo v Celju, ki je bila z gledno pripravljena. Naslednje leto bodo pripravili sklepno vajo ob dnevu civilne zaščite v Skopju.



Kri, ki rešuje življenja

Pogovor z Vido Rus, glavno sestro na Zavodu SRS za transfuzijo krvi

Kadarkoli pridem kot krvodajalka na Zavod SRS za transfuzijo krvi, mi rečejo: »Prav, da ste prišli. Potrebujemo veliko krvi.« Če pomislim na vedno večje število prometnih nesreč, operacij srca, na zapletljive porodništvo, si lahko predstavljamo, da je za reševanje ljudi, njihovih življenj in zdravljenje potrebno ogromno krvi.

O tem sva se pogovarjali z glavno sestro na Zavodu SRS za transfuzijo krvi Vido Rus, ki že veliko let požrtvovalno opravlja svoje delo.

Zanima me, na katero mesto v krvodajalstvu se uvršča Slovenija?

— Uvrščamo se v vrh svetovne lestvice.

Kako pa je s posamezniki?

— Imamo ljudi, ki kar tekmujejo, kdo bo večkrat dal kri. Vendar želimo, da bi vzgojili mladega človeka tako, da bi v življenju dal kri vsaj enkrat. Seveda pa bi bilo idealno, da bi postal reden krvodajalec tedaj, ko bi začel združevati delo v delovni organizaciji, žal pa je veliko ljudi, ki niti ne pomislijo, da bi se vključili v to humano akcijo.

Treba bi bilo poiskati vzroke, zakaj se na primer v stočlanskem kolektivu najde le pet krvodajalcev. Verjetno imajo ljudje nepačne predstave o krvodajalstvu, češ, da škoduje zdravju, redi itd.

— Vsakemu krvodajalcu pred odvzemom krvi preglejamo kri, krvni pritisk in srce. Če je z njim kaj narobe, ga zdravnik zavrne, včasih pa celo ugotovi bolezen in ga napoti k njegovemu zdravniku. Tudi trditve, da se krvodajalci zredijo, niso utemeljene. Povem naj še to, da je kri pri nas brezplačna od leta

1953, brezplačno je dajanje, brezplačno pa jo dobi tudi vsak bolnik ali ponesrečenec.

Pravite, da dobi pri nas kri vsak, ki jo potrebuje?

— Da. Toda to načelo bomo lahko uresničevali le takrat, ko bo dovolj krvi. Zato bi moral postati krvodajalec vsak zdrav človek, naj bo iz humanih nagibov ali pa iz občutka dolžnosti. Bojim se, da se ljudje tega premalo zavedajo, da so o tem premalo poučeni.

Kot vem, obravnavajo to temo sedmošolci po učnem načrtu, seveda pa je od učitelja odvisno, ali jo obravnava zavzeto ali pa samo kot nujno učno snov.

— Gotovo bi učitelji v vseh letih šolanja lahko še več naredili, če bi mlade pravilno seznanjali s to zadevo, jih spodbujali in se o tem tudi pogovorili s starši na roditeljskih sestankih.

V svoji dolgoletni praksi ste gotovo doživljali tesnobne, pa tudi lepe trenutke, ko je podarjena kri ne le vrnila zdravje, ampak tudi rešila življenje?

— Takih trenutkov je bilo veliko. Najbolj pa se spominjam letalske nesreče na Brniku, leta 1968. Kmalu po pozivu po radiu so začeli prihajati vozniki z nočne vožnje in zjutraj je bila čakalnica polna. Podobno je bilo ob skopskem potresu.

In za konec naj povem še o sebi: Kadar dajem kri, vedno mislim na porodnišnico, ki je na oni strani ceste. Morda se v tistem trenutku bojujeta za življenje mati in otrok. Tuja kri jima bo pomagala, da bosta zmagala. Dva krvodajalska dneva v letu sta zame praznika.
DANICA CEDILNIK

Novosti in spodbude za boljšo telesno vzgojo

Učitelji osnovnih šol za telesno vzgojo v Pomurju so se kljub obilici dela ob koncu šolskega leta zbrali na aktivu, ki je bil tokrat v Ljutomeru. Aktiv je organiziral Zavod SR Slovenije za šolstvo, enote Murska Sobota, pod vodstvom prof. Toneta Pračka.

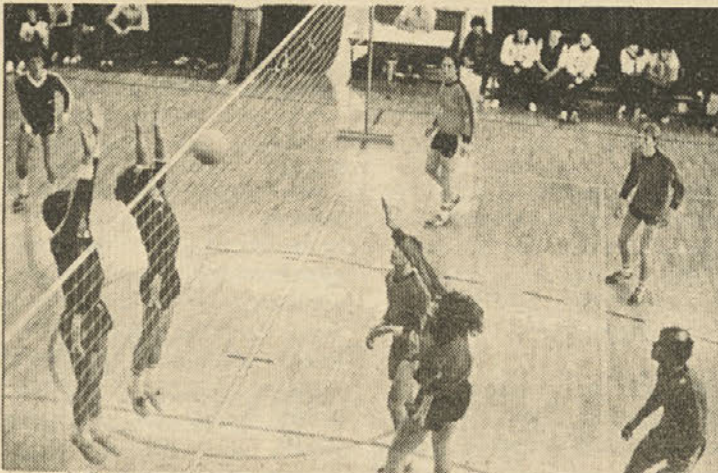
V celodnevem sporedu so udeleženci obravnavali več aktualnih vprašanj.

O tem, kako je s telesno držo in drugimi telesnimi okvarami šoloobveznih otrok, je govoril dr. Jože Šumak. Zdravstveni delavci Pomurja opažajo, da se število okvar, predvsem hrbtnice in stopal, izredno povečuje (50%). Prav zaradi kritičnega stanja bodo usposobili poseben oddelek, kjer se bodo ukvarjali samo z okvarami in deformacijami pri šoloobveznih otrocih. Povečati je treba sodelovanje med učitelji telesne vzgoje in zdravniki ter jih usposobiti za preventivno in korektivno delo-

vanje. Za lažje spremljanje in ugotavljanje nastalih napak in vzrokov bi morali uvesti v šole ustrezne kartone. Dr. Jože Šumak je končal z mislijo, da si je treba prizadevati za redno telesno vzgojo na nižji stopnji, naj povsod uvedejo »minuto za zdravje«, skratka, vcepijo mladini potrebo in željo po vsakodnevni telesnovzgojni dejavnosti.

Pri drugi točki sporedu so si učitelji ogledali učno uro pod naslovom: Vadba ob šolski trimski stezi, ki jo je pripravil prof. Franc Kolarič. V razpravi, ki je potekala nato v okolju, v gozdu nad šolo Ivana Cankarja, so udeleženci ugotovili, da je učnih ur tako vsebino premalo, saj taka oblika dela navaja učence na samostojno delo tudi po končanem šolanju.

V nadaljevanju je prof. Tone Praček seznanil učitelje s predlogom novega učnega načrta za osnovne šole, ki predvideva tri ure telesne vzgoje od 1. do 6. ra-



Republiško prvenstvo srednjih šol v odbojki 1981

delo šola

zreda in dve uri v 7. in 8. razredu. Učni načrt bo zahteval več ustvarjalnega učiteljevega dela in vestnejšega načrtnega dela pri razporejanju in vodenju ur telesne vzgoje. Z novim učnim načrtom bo treba načrtovati tudi nove vsebine in smote. Pri didaktični pripravi učnega dela moramo namreč upoštevati predvsem smote, ki jih želimo doseči. Tako delo pa bo prav gotovo zahtevalo sodobnejše učbenike, ki bodo v pomoč pri novih zahtevah, so menili učitelji telesne vzgoje.

V razpravi o naslednji zanimivi temi: **Problematika varstva in poškodb pri urah telesne vzgoje**, s katero je prisotne informirala tov. Danica Makoter, je sodelovalo veliko učiteljev s svojimi izkušnjami. Kljub temu, da učitelji storijo za varstvo učencev vse, kar morejo, prihaja še vedno kdaj pa kdaj do lažjih, težjih ali celo smrtnih primerov. V takih primerih sta odgovorna učitelj telesne vzgoje in šola. Sodni spori so skoraj nujni, zato je potrebno v vsakem primeru takoj napraviti zapisnik z izjavami prič, opis nastanka nesreče oziroma škodbe, seznaniti vodstvo šole, zdravnika in starše. Dogaja se namreč, da starši v začetku ne sprožijo sodnega spora, po nekaj mesecih ali več pa si premislijo in to store. Zapisnik, ki ga ima šola spravljenega v arhivu, bo v marsičem pomagal pri dokončnih sodnih ugotovitvah. Naslednja tema, v kateri je

bilo podanih veliko praktičnih izkušenj, je obravnavala nove vsebine dela, in sicer: **elemente borilnih športov in elemente ritmične gimnastike**. Pripravila sta jo učitelja Davidovski in Dardevičeva. Ugotovili so, da uvajajo v Pomurju te športe komaj dobre štiri leta, a vendar so dosegli zelo dobre uspehe, ne samo v pomurskem, ampak tudi v republiškem in zveznem merilu. Za to so veliko naredili tudi posamezni učitelji telesne vzgoje.

Ob koncu sestanka so učitelji razpravljali o problematiki šolske atletike in ugotovili, da se z atletiko v šolah premalo ukvarjamo. Res je, da ni veliko učiteljev, ki so specialisti za to smer, vendar so poslušali predavanja iz atletike vsi. Otroci zelo radi tekmujejo, tekmovalj pa je zelo malo. Vzrok za to je velikokrat pomanjkanje denarja, saj vemo, da atletika zahteva veliko sredstev, dodatnih treningov in izobraževanja trenerjev, ki pa jih je v Pomurju mnogo premalo.

Na koncu uspešnega aktivu, kjer so si učitelji telesne vzgoje dobili novih informacij in spodbud za nadaljnje delo, so bili objavljene na ogled zglede pripravljene medobčinskega tekmovanja v atletiki za starejše pionirje in pionirke, ki ga je ob finančni pomoči odbora za šolski šport Murska Sobota organizirala Zveza telesnokulturnih organizacij Ljutomer, na atletskem stadionu v Ljutomeru.
TONE FICKO



Učenci Osnovne šole Zbora odposlancev v Kočevju so si pri proizvodnem delu zadali nalogo, da bodo obnovili igrišče pri stari šolski stavbi na Reški cesti. Zato učenci višjih razredov v teh dneh marljivo razvzajo zemljo, ravnajo zemljišče in zasajajo okolico igrišča z brezami. Če jim vreme ne bo nagajalo, bodo dela končali sredi novembra, obnovljeno igrišče pa bo na voljo učencem nižjih razredov prihodnje pomlad. (foto: France Brus)

Sto let šole na Zgornji Ložnici pri Slovenski Bistrici

Osnovna šola na Zgornji Ložnici pri Slovenski Bistrici praznuje letos 100 let svojega dela. Da bi krajevna skupnost Zgornja Ložnica primerno praznovala to visoko obletnico, so se odločili, da bodo v ta namen pripravili tri prireditve v tednu od 18. do 25. oktobra 1981. Tako se bodo zvrstili najprej koncert okteta Lio in moškega pevskega zbora, nato predavanje dr. Jožeta Koropca o zgodovini krajev okoli Zgornje Ložnice in nazadnje osrednja prireditve.

Če govorimo o obletnici šole in njeni zgodovini, moramo poseči nekoliko v preteklost. Leta 1787 je postala cerkev Svetega Venceslava na Zgornji Ložnici samostojna cerkev. V njej se je začela nedeljska šola. Okoli leta 1850 je začel učitelj Franc Brelj v svoji hiši poučevati učence; to je bila privatna šola, pouk je bil prostovoljen in neobvezen. Leta 1863 je v »Zidarskem mlinu« na Zgornji Ložnici mlinar, narodnjak Lovro Stepišnik, s pomočjo dr. Josipa Vošnjaka ustanovil prvo bralno društvo pod Pohorjem. To je bila prva potujoča knjižnica na Slovenskem.

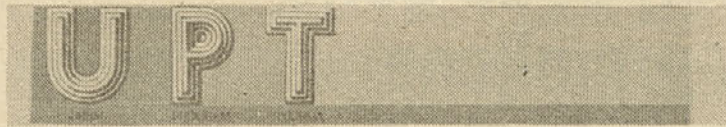
Leta 1880 so na Zgornji Ložnici začeli graditi prvo šolsko splotje. Junija 1881 se je začel prvi pouk, ki ga je organizirala država. Prvi stalni učitelj Ivan Povh, ki je na Zgornji Ložnici poučeval 44 let, je ustanovil prvo šolsko knjižnico, začel s kmetijskim poukom, uredil šolsko dre-

vesnico in trsnico ter pričel z učenci in mladino igrati prve igre, vodil pa je tudi prvi zbor. Šola se je leta 1902 razširila v dvorazrednico, leta 1935 pa v tri-razrednico.

Leta 1931 je učitelj Stanko Povh ustanovil na Zgornji Ložnici, v ljudski šoli, javno narodno knjižnico, ki se je leta 1937 preimenovala v prosvetno društvo pri Sv. Vencslavu na Zgornji Ložnici. Učenci, starejša mladina in odrasli so zaigrali navadno za krajanje po šest do osem iger na leto.

Leta 1941 je začel okupator z nemškimi poukom, a brez večjega uspeha. Med vojno je šola v noči od 7. na 8. avgust 1944 pogorela. Kraj je ostal brez šolske zgradbe, zato je prve mesece svobode v letu 1945 potekal šolski pouk v naravi, pod štiristoletnim hrastom. Januarja 1946 se je pouk nadaljeval v šolski baraki, ki je bila neprimerna za šolske namene. Leta 1953 so na Zgornji Ložnici pričeli graditi novo šolsko stavbo in jo 28. novembra 1955 izročili šolski mladini. Šola je postala štirirazrednica, leta 1962 petrazrednica, naslednje leto šestrazrednica, danes pa je spet petrazrednica z oddelkom podaljšane bivanja. V šoli se zdaj poteka poleg šolskega pouka tudi kulturno in politično življenje kraja, saj kraj nima drugih primernih prostorov za tako delovanje.

P. ED.



Televizija v šoli 1980-81

Urniki oddajanja šolske televizije od 3. 11. do 19. 11. 1981

Premiera	Ponovitev	Ciklus	Oddaja	Trajanje
3. 11.	5. 11.	zgodovina ekologija	Vstaja Živa bitja so odvisna drug od drugega	78 min. 35 sek.
10. 11.	12. 11.	zgodovina ekologija	Užiška republika Hrana in sonce	11 min. 79 min. 40 sek. 10 min.
17. 11.	19. 11.	zgodovina ekologija	Vojna proti združenim okupatorjem in kvilnigom Drevesa in njihov pomen	76 min. 12 min.

Delovna skupnost

OSNOVNE ŠOLE KOPRIVNICA, Koprivnica pri Brestanici

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja angleškega jezika in zemljepisa, PRU

Začetek dela 1. 12. 1981.

Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

Svet VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE OTONA ŽUPANČIČA, Ljubljana, Parmska b. št.

razpisuje dela in naloge s posebnimi pooblastili in odgovornostmi

— 2 vodij enot

Pogoji:

- srednja ali višja strokovna izobrazba vzgojiteljske ali pedagoške smeri
- organizacijske in strokovne sposobnosti za vodenje enote
- moralnopolitične vrline ter aktiven odnos v razvijanju samoupravnih socialističnih odnosov
- izpolnjevanje splošnih, z zakonom in družbenim dogovorom določenih pogojev
- 3 leta delovnih izkušenj, od tega vsaj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok.

Kandidati naj pošljejo prijave v 15 dneh po objavi razpisa z dokazili o izpolnjevanju pogojev na naslov: VVO Otona Župančiča, Ljubljana, Parmska b. št.

O izbiri bodo obveščeni v 8 dneh po sprejemu sklepa o izbiri.

kolegom
v
slovo

Viktor Leskovec

V vseh teh letih, kar je živel z nami, zadržan in skromen, je bil naš resnični učitelj, tovariš in sodelavec. Značajan in dosleden, zapisan svojemu poklicu in vedi, ki jo je odkrival učencem. Po njegovi zaslugi je toliko mladih, ki so se izobraževali na učiteljski in nato na pedagoški gimnaziji, spoznalo in se naučilo spoštovati vrednote, brez katerih ni mogoče opravljati poklicnega dela, niti ni mogoče biti dober človek. Profesor Viktor Leskovec je bil zgled vsem, ki so se v razredu bogatili ob njem, brez-kompromisen, srčno dober, razumevajoč, vendar v svoji pre-soji strog in pravičen. Zmeraj je bil pripravljen razumeti stiske svojih dijakov, zmeraj pripravljen svetovati v trenutkih negotovosti. To je bil mož, ki je izžareval toplino, potrebno mlademu človeku za njegove želje, hotenja, cilje, hkrati pa resnobe človek, kajti svoj poklic in dolžnost je sprejemal kot najresnejše naloge.

Kot naravoslovec je profesor Viktor Leskovec navadno znal odkrivati lepote in pomembnost narave, njene zakonitosti in

njeno povezanost s človekom. Svojim učencem je vlival zaupanje v življenje, spoštljiv odnos do vsega, kar zasluži našo pozornost, učil jih je ločevati vrednejše od manj vrednega, pomembno od nepomembnega, zastarelo od sodobnega, usmerjal jih je v prihodnost, k razvoju.

Če je res, da se človek najbolj potrjuje z delom, če velja toliko, kolikor živi v naslednjih prihodnjih rodovih, in če vrzeli, ki je nastala z njegovim odhodom ni mogoče zapolniti, potem velja za profesorja Viktorja Leskovca, da bo ostal med nami, ki smo ga poznali in ga sprejemali kot učitelja, tovariša in človeka, za nami pa v tistih, ki jim predajamo njegove bogate misli, spoznanja, nazore, vedo, ki se ji je posvetil, in humanističen odnos do sveta in življenja.

S tem ko bomo prispevali svoj delež k skupnim prizadevanjem za razvoj in napredek naše dežele, bomo nadaljevali eno od profesorjevih hotenj in tako ohranjali spomin nanj zmerom enako živ in svetel.

UČENCI IN SODELAVCI

Štefan Vida

Ob koncu letošnjega poletja, ko je narava bogato obrodila in so klopoti v lendavskih goricah peli svojo veselo pesem, nas je globoko pretresla novica, da je nenadoma prenehalo biti plemenito srce 38-letnega Štefana Vide, učitelja 3. razreda. Ob boleči resnici smo v tišini, ki je naenkrat napolnila šolsko zbornico, obstali nemi in sklonjenih glav.

Na dvojezični osnovni šoli Drago Lugarič je opravljal svoje pedagoško poslanstvo trinajst let. Malo časa, pa vendar dovolj dolgo, da je med nami z njegovo prezgodnjo smrtjo ostala velika praznina. Smrt, ki ne izbira, ga je pokosila sredi mnogih načrtov. Presekala je plemenito in ustvarjalno življenje prosvetnega delavca, ki so ga odlikovali osebna

skromnost, človeška preprostost, neposrednost, delovna vnema, poštenost in iskrenost.

Njegovo srce je prenehalo biti sredi dela, obmirovalo je sredi polnega življenja ob razdajanju mlademu rodu.

Poleg svojih delovnih nalog je bil uspešen in priznan mentor mladim tabornikom in dejaven družbeno-politični delavec. Z njegovim nepričakovanim odhodom smo izgubili sodelavca, ki je požrtvovalno delal povsod, kjer je bilo potrebno. Pogrešali bomo njegove misli, besede in dejanja, predloge in pobude. Spominjali se ga bomo kot vestnega tovariša, ki je s polnim čutom odgovornosti izpolnjeval naloge in si s svojo delavnostjo pridobil zaupanje in ugled.

SODELAVCI

Komisija za medsebojna razmerja delavcev

OSNOVNE ŠOLE »JOŽETA KRAJCA« RAKEK

razpisuje prosta dela in naloge:

— učitelja razrednega pouka v 4. razredu za določen čas od novembra 1981 do avgusta 1982 (nadomeščanje delavke); pogoj U, PRU.

Prijave z dokazili o strokovnosti pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

ŠOLSKE CENTER SEVNICA — TOZD OSNOVNA ŠOLA »SAVO KLADNIK« SEVNICA

razpisuje dela in naloge

— učitelja glasbenega pouka, PRU ali P

za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Nastop dela po dogovoru. Prošnji priložite diplomu ustrezne šole.

Rok prijave 15 dni po objavi.

Na voljo je novo dvosobno stanovanje in možnost dopolnilnega dela. Izbranega kandidata bomo obvestili o izidu razpisa v 15 dneh po izteku razpisnega roka.

Radijsko tekmovanje otroških in mladinskih pevskih zborov

Uredništvo za mladinsko glasbo radia Ljubljana prireja v počastitev 25-letnice otroškega in mladinskega zbora RTV Ljubljana tekmovanje otroških, mladinskih, dekliških in mešanih mladinskih zborov.

Uredništvo želi s tekmovanjem prikazati dosežke na področju mladinske zborovske poustvarjalnosti, spodbujati skladateljsko ustvarjalnost na tem področju, obogatiti glasbene sporede radia Ljubljana in prispevati k širjenju mladinske zborovske kulture na Slovenskem.

Zbori bodo tekmovali v kategorijah:

- otroški zbori (od 25 do 50 pevcev)
- mladinski zbori (od 25 do 70 pevcev)
- dekliški zbori (od 25 do 60 pevcev)
- mešani mladinski zbori (od 25 do 80 pevcev)

Program, ki ga predlaga prireditelj, obsega predvsem dela, ki jih še nima v svojem arhivu.

PRAVILA TEKMOVANJA

- Zbori prijavijo za snemanje pet pesmi iz revije GRLICA, iz izdaje Mladinskega pevskega festivala MLADINSKI ZBORI oziroma nove pesmi, ki jih naročijo pri skladateljih.
- Iz posnetega programa bo zbor tekmoval s tremi pesmimi.
- Tekmovalni program ne sme biti krajši od:
 - štirih minut za otroške zборе
 - šestih minut za mladinske zборе
 - sedmih minut za dekliške ter mešane mladinske zборе.
- Prijavite se do 8. januarja 1982.
- RTV Ljubljana bo snemala zборе marca in aprila leta 1982.
- Zbori tekmujejo s posnetki anonimno.
- Posnetke bo ocenjevala strokovna komisija.
- Nagrajeni zbori bodo nastopili na sklepem koncertu v Ljubljani.
- Natančnejša navodila bodo zbori prejeli po roku prijav, najkasneje do 1. februarja 1982.
- Vsa pojasnila dobite v uredništvu za mladinsko glasbo radia Ljubljana, Tavčarjeva ulica 17, tel.: 311-922 int. 356.

Glasbeni program Radia Uredništvo za mladinsko glasbo

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea

Dominko, Milanka Dragar, Leopold Kežzar, Marijana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Jože Valentiničič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Jure Gartner, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Marija Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentiničič, glavni urednik, Marijana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 200 din za posameznike, 350 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 10 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od pro-meta proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev prometu).